

Poština plačana v gotovini!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XII

LVI

12

DECEMBER

1956

VSEBINA:

Stazika Cernič: Pod Materhornom in čez Monte Roso	609
Jernej Roy: Medvedjak	626
Dr. P. M.: Okrešeljski nokturno	627
A. K.: Noč na ledeniku	629
Berti Rejec: Nesreča Zorka Jelinčiča v Skrbini Zadnje Špranje	633
Boris Režek: Tišina nad Bistrico	635
Nekaj kronike PD Cerkno	637
Pavel Kunaver: Arhitekti Doline Triglevskih jezer	643
Miran Marussig: Jamarstvo v luči alpinizma	657
Jernej Roy: Gneški junaki	659
Tine Orel: Prof. Josip Wester — ob 30-letnici njegovega sodelovanja pri PV	660
Mitja Šarabon: Misli	661
Društvene novice	662
Iz planinske literature	676
Razgled po svetu	681

Priloga: Tosc in Vernar — foto Ivan Tavčar

Prilogo natisnila Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in ključje izdčuje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

»TEHNOMETAL«

**TRGOVINA S TEHNIČNO ŽELEZNIHO
IN KOVINSKIM BLAGOM**

LJUBLJANA, Titova c. 16

Telefon: 20-145, 21-547, 23-356 in 23-453

Telegram: TEHNOMETAL — Poštni predal: 159

Valjani in vlečeni proizvodi črne metalurgije. Valjani in vlečeni proizvodi barvaste metalurgije. Plemenita jekla vseh vrst. Krogljčni ležaji. Orodje in stroji za obdelavo lesa in kovin. Sanitarni instalacijski material. Tesnila. Vijačno blago

POD MATTERHORNOM IN ČEZ MONTE ROZO

Zermatt

so pot od Pariza do Briga sem bila kot na trnih. Vso pot si nisem upala zapreti oči, v svetem strahu, da me sredi noči ne bi vlak odpeljal mimo Briga naprej proti Italiji.

Na poti iz Francije v domovino sem si namreč hotela ogledati še Zermatt.

Ali bom uspela zmetati vso svojo prtljago z vlaka, v kratkih trenutkih nočnega postanka?!

Ko je potem ležal ves kup prtljage na pločniku pod vagonom in ko sem nazadnje skočila na zapuščeni peron še jaz, sem si odahnila. Pa ne za dolgo.

Sledilo je ono najtežje z vseh mojih samotnih popotovanj: prenašanje prtljage. Ker je že moje hribovske robe več, kot zmorem obesiti na svoje rame in roke, tokrat pa sem imela s seboj še svojo »civilno« kramo s strokovnimi knjigami vred, je šlo spet enkrat po že preskušenem receptu: prvo polovico prtljage neseš tako daleč, dokler lahko za hrbtom še kontroliraš »depozit«; zložiš na tla, stečeš nazaj in naložiš drugo polovico. Tudi po trikrat sem včasih naredila isto pot...

Tako od vlaka do garderobe; tam sem pustila civilno kramo, z ostalo pa nadaljevala to trnovo pot na trg, kjer je postajališče ozkotirne gorske železnice Brig—Zermatt.

Ko sem dočkala mali vlak, znosila prtljago v kupé in jo zložila na prtljažnike, je bilo z mojimi močmi pri kraju. Zadnji dan Pariza, noč brez spanja, štiriindvajset ur brez tople hrane, živčnost in tale tlaka — kdo ne bi podlegel!

Sedela sem na klopi brez moči in brez volje, oči so se kar same zapirale.

Sedaj pa vendar ne smem zaspati! Sedaj, na zadnji etapi poti v »obljubljeno deželo«!

Vlak je potegnil in monotono udarjanje koles je še povečalo mojo zaspanost.

Ne! Dani se, kmalu bomo zavili v dolino Vispe, kmalu bom lahko začela na obzorju odkrivati gorske velikane. Nič, prav nič ne sme uiti mojim očem; ne smem zaspati!

Kolesa pojejo svojo monotono pesem in oči se kar same zapirajo.

Še nekajkrat sem se zdrznila, še nekajkrat sem s široko razprtimi očmi uspela buljiti minuto ali dve skozi okno v prebujajoče se jutro — potem pa so zaplesali črni kolobarji in oči so se zaprle.

Pogreznila sem se v težak sen brez sanj.

Naenkrat je mali vlak v nekaj zaporednih sunkih škripajoče ustavil. Sunki so pretresli osamljene potnike po kotih kupéjev in tako je tudi moja glava nehote preizkusila trdnost švicarskega lésa.

Grobo zbujena iz globokega, težkega snà sem naglo pogledala skozi okno. Postaja je bila sicer na drugi strani, toda tudi tu je preko vse škarpe stal velikanski napis: »Zermatt — Hotel Matterhorn«.

Saj smo vendar že tu! Kot brez glave sem začela metati s prtljajnika svojo prtljago, jezeč se na sebe in na svojo zaspanost. Tedaj pa sem v svoje veliko začudenje opazila, da moja sopotnica v nasprotnem kotu kupeja dremlje naprej in da jo ves moj hrup prav nič ne gane. Meni nič tebi nič sem jo stresla za ramena: »Zermatt! Saj smo že v Zermattu, ali ne?!« Po obleki sem bila presodila, da mora biti domačinka.

Gospa je nejevoljno odprla oči in mi s hladno vljudnostjo pojasnila, da se bomo do Zermatta vozili — še kaki dve uri. Ne da bi razumela za kaj gre, sem pokazala na napis na škarpi. Šele tedaj se je gospa nesmehnila. »Seveda, to je reklama za hotel Matterhorn v Zermattu. Tu smo pa šele v St. Niklausu«.

Skozi nasprotno okno sem zagledala lično leseno postajno poslopje in na njem normalni napis: »St. Niklaus«. Osramočena sem se sesedla na svoje kup prtljage; neprijetna blamaža je bila sicer kmalu pozabljena, toda na vso srečo je bilo za ta dan tudi moje zaspanosti definitivno konec.

Z vso bistrostjo sledim sedaj krajem, ki polzé mimo oken — in mislim, ki kot razburkana voda butajo ob bregove jutranje svežine.

Vsa razpenjena in razjarjena se strmoglavlja Vispe iz višin proti dolini. To ni ne slap ne reka, temveč nekaj vmes, neopredeljivega. Vleče na sebe pogled in ga takoj nato odbija — prav kot pogled v grozeče brezdnno. Kako tu vse vré, s kakšno silo se vale te ogromne množine vodc nizdol! Vsiljuje se mi misel, da je v tej veličini toliko odbijajoče sile, da bi lahko potegnila človeka v svoj hladni objem. Čudno nasprotje.

Vse drugo ni zanimivo. Vozimo se po nekakšni soteski, ki se le s časa na čas razširi v nekaj travnikov in trat. Potem se že itak ozko obzorje znova zapre; le Vispe nam ostaja vso pot ob strani.

Nikjer nobenih blestečih gora na obzorju. Le gozd, soteska, razbesnela voda. Na jutranjem nebu in po bregovih soteske umazane krpe, za katere ne veš, ali so megle ali pretežki oblaki.

Žgoča radovednost! Že nekaj poletij se potepam po svetu in iščem — lepoto. Nekoč se mi je zazdelo, da sem našla goro svojih sanj; sedaj se sprašujem, ali je bila ona res prava in edina, hodim po svetu — in iščem lepoto. Vse kar je lepega, bi rada videla — čimveč, čimveč! Pozneje, ko bodo zame že zaprte najvišje poti v gorah, bom živela od spominov in v miru bom lahko presodila, katera je bila pravzaprav — gora mojih sanj.

Kaj me čaka v Zermattu? Ali bom našla to, kar iščem: sonce, blesk gora, toplino barv in tišino jesenskih popoldnevov v zapuščenem mondenskem gnezdu?! Ali bom prišla na Matterhorn, ali bom dosegla to zadnjo, toda vročo željo tega poletja?! Vreme v zadnjih

Zermatt in njegove gore

1. Monte Rosa 4633 m; 2. Lyskamm 4527 m; 3. Castor 4226 m; 4. Pollux 4091 m;
5. Breithorn 4160 m; 6. Matterhorn 4477 m; 7. Dent d' Hérrens 4171 m

dneh je bilo porazno, povrh vsega smo že v septembru. Pravijo, da se je že marsikdo tudi poleti vrnil iz Zermatta v dolino, ne da bi na svoje oči videl vsaj obrise Matterhorna. Kaj me torej čaka?!

Kljub karti in vodniku nimam jasne predstave o legi Zermatta in njegovih gora, kljub fabularni švicarski draginji nimam nobene predstave o razmerah po kočah in o cenah v dolini. Ne vem niti tega, kako dolgo bom lahko ostala v Zermattu; tri dni, pet, morda šest? Težko da bi zadostovalo za dve turi, zlasti ker je kljub zgodnji uri današnji dan zaradi neprespance noči izgubljen.

Povrh vsega pa se mi je samota zadnje čase nekam zamerila; kot da ne čutim pravega elana za samotarske podvige v spet enkrat popolnoma neznanih gorah. Morda sta bila temu kriva zgodnja ura in neprespana noč, morda trije meseci tujine, ki so za mano, morda samota v neprijaznem vremenu, ki sta me pred dobrim mesecem pregnala iz Oisansa...

Begajoče misli v trudni glavi, razjarjena voda pod kolesi vlaka, jesenski mraz, ki po tednu dni slabega vremena ob tej uri ncusmiljeno ščiplje v kosti — čuden začetek toliko zaželenega Zermatta.

Ne vem, če nas je pet izstopilo na zermattschem kolodvoru. Kdo bi pa hodil v tem vremenu in v tem letnem času v Zermatt?

Vse okoli mene je bilo neprijazno; mraz je kar ščipal v kosteh. Razen tega dvojega niso moji čuti ob prihodu na zermattschi kolodvor zaznali prav nič drugega. Se ozreti okoli sebe sem se pozabila.

Iščem in štejem svojo prtljago, ki sem jo v naglici zmetala iz vlaka na tla. Kredenco na rame, hišo in posteljo v eno roko, kovček v drugo; pa cepin in mreža. Ja — kam sem pa dala vozno karto in potni list? Kje je veston? Aha, na meni.

Še vedno nekaj iščem. Saj res — kje so pa pravzaprav hribi? Kje je moj cilj, Matterhorn?

Sele v tem trenutku so mi spet prišle v zavest moje želje in sanje, to, zaradi česar sem prišla vse do sem kljub slabemu vremenu, kljub septembru in kljub poželenju, da se po treh mesecih neprijazne tujine spet enkrat ogrejem — doma. In ozrla sem se okoli sebe.

Vsenaokoli zelena pobočja, ki so zagrabila ta košček ravnine, na kateri so se okoli visokega zvonika stisnile lične in prijazne, tako značilne hišice Zermatta. Iz dimnikov se v ostrem jutranjem zraku dviga plavkast dim naravnost navzgor. Glej, glej — megle so se razkadile. Nad Zermattom se pne v zgodnjem jutru skoro brezbarvno, toda kristalno čisto nebo. In tam, glej — tam...

Matterhorn.

Ne v vsej svoji veličastni pojavi. Samo vrh in ves vzhodni greben; ostalo zakriva bližnje zeleno pobočje.

Ne, to ne more biti res. To mora biti le privid. Saj to je vendar — ledena piramida. Od vrha do dna vsa bela.

Obložena kot mula sem stala sredi zapuščene postaje in zijala tja gori. Potem pa sem vendar enkrat sklonila glavo in vdano odkrevsala na spodnji konec doline, tja, kjer stoji na nekem skednju z veliki črkami napisano: Camping.

Postavila sem šotor in skuhala zajtrk — ogreti se pa le nisem mogla. Mraz je uporno tičal v kosteh.

Poželjivo gledam na pramen sonca, ki obotavlja se leze po zelenem pobočju navzdol. Nikamor se mu ne mudi.

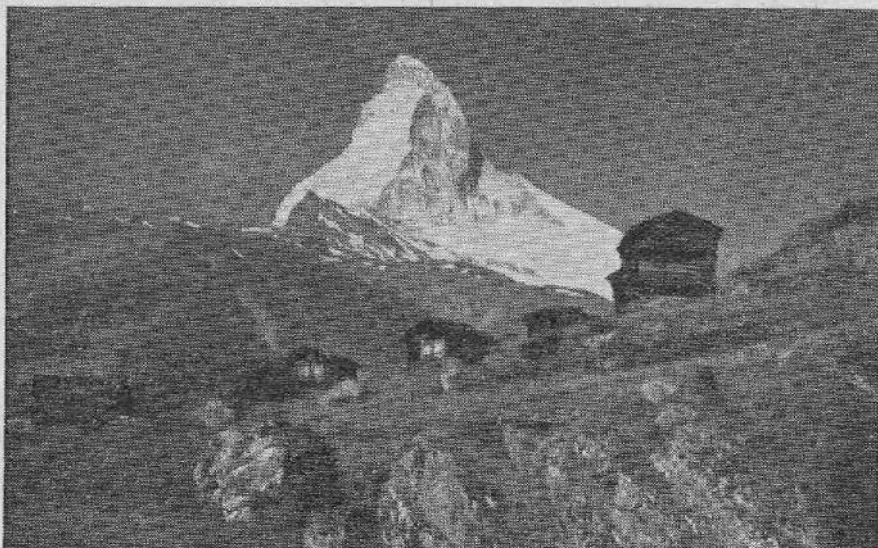
Ko je bil že blizu, je pa vendarle pohitel. In mahoma je svetloba oblila vso dolino, z enega pobočja se je odbila na drugega, vse naenkrat je zažarelo.

Sedaj šele vidim pred seboj resnični Zermatt.

Tako toplih barv nisem videla še nikjer na svetu. Nepopisno sočna, temnozeleno pobočja, po katerih so kot gobe razsejani značilni zermattski stanovi, tako značilni, da brez njih ta dolina ne bi bila več tisto, kar je. Ne le po obliki, temveč predvsem po barvi; zakaj je ta les tako toplo rjav, tako svetlo teman, tako žameten — ko je le nekaj kilometrov niže ob progi povsem normalne barve, tak kot povsod po svetu — tega ne vem. Edinstveno barvno kompozicijo z naslovom Zermatt dopolnjuje globoko plavo nebo in bleščeča se ledena piramida Matterhorna. Že samo te barve so nepozabno doživetje.

Greje me dvojno sonce: ono pravo, čeprav samo septembrsko, ki je tako čudežno prižgalo vse te barve in ogrelo premrle kosti, ter ono drugo, ki mu ne vem imena. Morda se mu pravi notranji ogenj ali preprosteje: sreča...

Toda čar trenutka je bil prevelik, da bi lahko dolgo trajal. Kmalu me je obiskalo neko dekle in mi v ljubeznivem pogovoru objasnilo, da je taksa na campingu 90 rapnov na osebo in na noč; treba jo je plačati vnaprej. Potem pa je pod napuščem šotorove

Ledena piramida Matterhorna nad zelenimi tratami Winkelhattena

strche zagledala moje dereze in cepin. »Kam pa nameravate s to robo?« Povedala sem, da bi rada šla na Matterhorn. »Saj sedaj nihče ne hodi tja gori; ne verjamem, da boste našli vodnika.« Ko sem povedala, da na vodnika sploh ne računam, se je zdelo, kot da moje nemščine naenkrat ne razume več. Pa tudi meni je bilo ljubeznivega razgovora že kar zadosti.

Ko je odšla, sem obsedela pred šotorom, s pogledom uprtim v Matterhorn. Vedela sem, da ne smem tja gori, dokler se ne bodo začela temniti skalnata rebra pod to bleščečo glazuro. Pa saj ga bo vendar še danes pobralo, ta sneg, ki je napadal v zadnjih dneh slabega vremena! To sem že pogosto doživela v Chamonixu in v Dauphineji.

Kaj pa, če to ni le sneg, če je res led?!

Ne, ne — to mora biti le snežna obloga, ki bo danes, jutri skopnela. — Saj drugih ciljev tu v Zermattu nimam. Premalo sem poznala in v besedi in sliki občudovala druge gore Zermatta, da bi se sedajle lahko v srcu porodila nova, jasno začrtana, neodoljiva želja. Pa še to: če krenem kam drugam, bo skopnelo tistih bore nekaj frankov, ki sem jih tako ljubosumno čuvala — za Matterhorn.

Drugo jutro me je zbudilo šele sonce, ko je z jarko svetlobo prodrlo skozi dvojno streho mojega šotorja. Planila sem na plano.

Na plavem nebu se je kruto in posmehljivo blestela čudovito lepa — ledena piramida.

Na las taka, kot včeraj.

Je še kaj upanja? Ne vem. Toda če krenem kam drugam, mi bo Matterhorn definitivno splaval po vodi.

Počakala bom.

Cel dan sem se potepala okoli Zermatta; lepo je bilo. Toda up in obup sta kljuvala v srcu.

Ko je večerno sonce poslalo zadnji, rahli poljub na zaledenele stene in grebene Matterhorna, sem doumela, da je moje čakanje — brezupno.

Vso noč sem se premetavala, zjutraj pa je bila moja odločitev trdna: v verigi Monte Rosa — Breithorn sta najskromnejša štiritisočaka dvojčka Castor in Pollux. Oba sta čista ledeniška tura, ne lahka, pa tudi ne pretežka; če bodo razmere ugodne, mi morda uspe prečenje obeh.

Ko je tisto jutro sonce obsijalo moj šotorček, je bil ta že skrbno zaprt in prazen. Njegova stanovalka je z nahrbnikom na rami in s cepinom pod pazduho hitela skozi zapuščeno mondensko gnezdo proti zelenemu, toda strmemu pobočju Riffelberga, preko katerega si moraš utreti pot v svet ledenika Gornergrat, v svet pod Monte Rosso in Breithornom.

Sicer sem spotoma pobarala, koliko stane slovita železnica na Gornergrat; toda horendna vsota 12 frankov, brez popusta za člane kateregakoli alpinističnega društva razen švicarskega, mi je vzela veselje do vožnje, pa še obžalovanje, da se ne morem peljati, povrh.

Potem sem pa vso pot blagoslavljala svojo prazno denarnico. Koliko užitka in lepote bi mi ostalo neznane, da si nisem v tem nepozabnem dnevu v potu svojega obraza utirala pot v višine!

Zelene trate, pregrajene z lesami; potočki in ledeniški hudo-urniki; stanovi ob poti, lične hišice Winkelmattena — kot da so zbrane iz bajk. Vse zapuščeno, vse polno jesenske tišine, vse oblitu z zlatim septembrskim soncem.

V ozadju pa — Matterhorn. Edini obris na vsem horizontu.

Taka je v koncu zermattska dolinica, preden se začneš v nešteti serpentinah vzpenjati po lepi gozdni poti v pobočje Riffelberga. In na vsakem ovinku obstaneš, včasih za dolge trenutke; na vsakem ovinku je pred teboj spet vedno ista, pa vendar vedno nova slika: veličastna ledena piramida, enkrat v okviru temnih smrekovih vej, drugič med skrivenčenimi borovimi viharniki — čudno, tu gori rasto visoki bori kot pri nas ob morju — potem pa spet vsa sama in edina na obzorju, skrivnostna, ponosna, grozljiva v svojem lednem blesku.

V tem samotnem jesenskem dnevu sem pozabila, da vsa ta lepota ni le zame, pobožnega popotnika; pozabila, da je ta lepa slika tisočkrat prodana v bazarjih s spominčki in v cenah hotelov — in campinga. Dokler me ni na to spomnil neokusni hotel na Riffelalpu, s pogledom na Matterhorn skozi mrežo teniških igrišč, in drugi, le malo boljši, na samem robu Riffelberga. Čeprav oba prazna, malo-dane zaprta, sta mi vendarle vzela nekaj veselja nad vsem lepim okoli mene.

»Božanski nasmeh« Monte Rose

Ko sem grizla v zadnje vzpetine Riffelberga, sem tudi prvič križala progo gornergratske železnice. Kmalu zatem je pripeljal mimo vlak — z dvema potnikoma! Z zadovoljnim posmehom sem s pogledom pospremila vlak do prvega ovinka.

Toda ta ovinek je bil tudi moje razpotje; na grebenu stoji postaja Rotenboden. Od tu dalje se vzpenja proga po samem grebenu naprej, na vrh Gornergrata; moja pot se pa spusti preko roba proti ledeniku Gornergrat, ob njem navzgor do ožine nad izlivom Grenzletscherja, tam pa preko belega veletoka na njegov levi breg in do kočee pod Monte Roso. — Vse to sem vedela iz karte in iz vodnika; kakšna je in kje zares gre moja pot, kakšen je tod ledeniški svet, kakšna je v resnici gorska veriga od Monte Rose do Breithorna, vse to pa mi je bilo zaenkrat še uganka. V Zermattu samem in vso to pot navzgor je namreč tvoje edino obzorje — Matterhorn. Vse ostale gore — in teh ni malo — ostanejo do zadnjega skrite za visokimi zelenimi pobočji, ki so zagrajila zermattsko dolinico.

Se malo, pa bom na robu. Že se počasi odkrivajo nova obzorja, vendar z vso silo krotim svojo radovednost. Dvignila bom pogled k tem novim goram šele, ko bo že vse pred menoj.

Tam, kjer se pobočje že dodobra prevesi proti ledeniku Gornergrat, stoji na majhnem platoju samotna klopica. Od tu je pred me-

noj sedaj ves ledeni svet od Monte Rose pa do Theodulskega prelaza. Sedaj lahko dvignem pogled.

Pred menoj je širni svet ledenikov in ledeniških gora z divjimi stenami, iz katerih le tu in tam štrli skalnato rebro; tu ni več mehkega okvira zelenih trat in romantičnih viharikov, tu je le še — ledena divjina.

To je beli paradiz. Pa vendar, morda bolj — beli pekel. Kljub mehkemu septembrskemu soncu je tu toliko divje sile, ki vabi in odbija obenem.

Pa zopet, vabi in vabi.

Dolgo sem strmela predse, brez misli, prepuščena le čaru trenutka in — celoti.

Šele čez čas začno oči razlikovati tudi posameznosti, razčlenjati vrhove, stene in pobočja. Mehanično, bolj iz navade kot z določenim ciljem, začne človek iskati smeri in prehode.

Seveda, tu sta moja dvojčka: Castor in Pollux. Tu pred mano je silni Breithorn. Tam na levo je Lyskamm in prav na koncu — Monte Rosa.

Monte Rosa!

Ko sem gledala njena širna ledeniška pobočja, ki tako harmonično grade to lepo goro, je bilo naenkrat kot klic iz daljine: Monte Rosa! Tja ali nikamor!

Začarana ledena piramida Matterhorna je ostala za mojim hrbtom. Castor in Pollux, lepa, pa vendar ne edinstvena, sta ostala ob strani. Pred menoj je le še — »božanski nasmeh« Monte Rose.

Intermezzo

»Dober dan!«

»Dober dan,« mi odgovori oskrbnica Monte Rosa Hütte. »Je še kaj ljudi na poti sem?«

»Nikogar nisem srečala.«

»Pride vaša družba kasneje?«

»Ne, sama sem.«

»Sprehod?«

»Ja, na Monte Roso.«

Temu je sledilo seveda začudenje, odsvetovanje, nató prikrite in odkrite grožnje s smerjo, snežnimi razmerami, vremenom in jesenjo. Razgovor, ki bi me pred letom ali dvema še pripravil ob duševni mir, me sedaj ne gane prav nič več. Sedaj vem dobro, kaj hočem — in kaj zmorem...

V jedilnici trije izletniki, pred kočo menda še dva.

Pri juhi prebiram vodnik in karto; vzporejam s tem, kar sem dognala med potjo.

Na enem delu gre smer preko cone ledeniških razpok. Teh res ne ljubim — na srečo jih ni veliko. Drugih problemov ni — razen precej dolgega skalnatga grebena v višini nad 4500 metrov, ki mora biti sedaj kar dobro zasnežen. Opravka mi bo dal, brez dvoma; pa vendar ne dovolj, da bi me odvrnil od zaželenega cilja. Le kakšna

težava naj bi odtehtala božanski nasmeh s soncem oblite Monte Rose?!

Dostop do ledeniškega pobočja, po katerem drži smer, pa ni prijeten — najmanj ob dveh ponoči, ko je treba na pot. Dolg morenski hrbet, potem labirint nametanih skal in bolvanov, na koncu krušljiv in gnil in neizrazito razčlenjen skalnat odlom.

Časa imam dovolj; ne bo škodilo, če si vse to ogledam še danes popoldne.

Nisem šla po morenskem hrbtu. Takoj za bajto sem lezla po platch in skrotju navzgor, da bi z višine laže pregledala situacijo.

Nikoli ne bom pozabila tega sprhoda. Kot brez cilja in menda tudi brez misli; sončno popoldne, ledeni orjaki povsod na obzorju, nikjer sledu o človeku. Kot da sem neločljivi del tega gorskega sveta, povezana z njim kot vsako živo bitje, ki je bilo v tej svobodi spočeto, ki v njej živi in ki bo v njej nekoč odmrlo; prirodno, brez problemov, kot odmre suha vejca. Ves ta komplicirani občutek je bil v meni, od njega je prekipevalo srce.

Le od kod ta filozofija, saj vendar nisem razmišljala o ničemer, ko sem lezla tam okoli. Rodila se je pač šele danes, ko brskam po vtisih in oživljam doživetja onega popoldneva.

Iz neposredne bližine se je razlegel pretresljiv žvižg. Obstala sem kot ukopana.

Vedela sem, da je to žvižg svizca, te čudne alpske živalce, ki je še nikoli v življenju nisem videla. V naših gorah je ni; tu, v Centralnih Alpah jih je veliko, saj se o njih razpredajo cele pravljice in legende. Kljub četrtemu poletju, kar šarim vsekrižem po Centralnih Alpah, pa svizca še vedno nisem videla; živalca je tako plašljiva, da ob najmanjšem šumu samo pretresljivo zažvižga — v opozorilo vsem članom svojega rodu — in že izgine pod prvo skalo. Kako ji to uspe, saj je velika kot mlad medvedek, nisem nikoli prav doumela.

Stala sem kot kip, samo oči so begale od skale do skale in iskale znani obris te tako simpatične živali.

Nič.

Pač!

Ko sem že izgubila vsako upanje, sem komaj tri metre od sebe zagledala nekaj smrčku podobnega, kar je kukalo izza skale. Še malo, pa je bila zunaj cela glavica z okroglimi, živimi, črnimi očki, ki so me gledale preplašeno, zvedavo in hudomušno obenem.

Nisem se premaknila. Cele minute sva se gledale. Medtem je živalca počasi lezla izza skale, tako da je žc prednje tačke položila nanjo.

Ko sem se naužila tega ljubkega prizora, je bilo le treba nekaj ukreniti. Naj grem naprej, ko me svizec še vedno tako prijazno gleda? Kaj pa, če bi mu skušala priti še bliže?

Previdno sem stopila za korak bliže. Še preden sem obstala, je svizec napihnil svoja lička kot kak trobentač — kako smešen in prav nič lep je bil videti! Oster žvižg in že ga ni bilo več.

Škoda!

Instinktivno sem stopila pol koraka nazaj in razočarano obstala. Tedaj pa je živalca spet pomolila izza skale svoj smrček, nato glavico in nazadnje se je s prednjima tačkama naslonila na skalo kot na kak balkon.

Potem pa sva igro ponovili še nekajkrat: jaz korak naprej, ona žvižg in za skalo. Jaz pol koraka nazaj, ona s smrčkom, z glavico in nazadnje s prednjima tačkama na plano. Pa črne, okrogle, zvedave in hudomušne očke.

Sedaj šele razumem, zakaj je svizec (le marmotte) med Francozi tako popularen. Čeprav ima le redkokdo priložnost, da doživi takle prizor, pa ga zato prav ti redki ne bodo nikoli pozabili. Živalca je tako ljubka, prikupna in originalna obenem, da ni prav nič čudno, da se okoli nje pletejo tolike pripovedke.

Dolgo sem se zadržala in skoro sem pozabila, da moram danes le še nekaj opraviti. Pohitela sem naprej.

Dosegla sem greben in po njem sem se prebijala dalje, proti onemu krušljivemu odlomu, ki me je skrbel za naslednji dan.

»Guten Tag!«

No, kaj pa spet to?! Kot da sta zrasla iz tal, sta stala pred menoj dva fanta. Kazalo je, kot da se vračata proti koči.

Zmedla sem se. Najraje bi se skrila za skalo, kot malo prej moj svizec pred živim bitjem, ki ni iz njegovega rodu in ki se je nepozvan vrnil v njegov svet.

Pa je bilo že prepozno. Nehote in brez premisleka sem na pozdrav odgovorila — v nemščini. V naglici sem pozabila na svojo edino obrambo — da namreč odgovorim po slovensko.

Pošteno sem ga polomila! Sedaj se fanta nista več dala odpraviti kar tako. Načela sta pogovor, ki se mu nisem mogla izogniti.

»Kam?«

»Malo na ogleda.«

»Od kod?«

»Iz Zermatta.« Vem, da ju ni zanimalo to, temveč, kdo sem in od kod. Izognila sem se odgovoru.

Potem sta pripovedovala, da sta me ne vem od kod opazovala, ko sem rinila čez Gornergletscher proti koči. Nista se mogla načuditi, kaj delam sama v visokogorskem svetu.

Ogledovala sta me s tako živim zanimanjem, da sem se nehote spomnila na prizor s svizcem. S takim zanimanjem sem malo prej sama ogledovala alpsko živalco, ki sem jo srečala prvič v življenju. Menda sem bila jaz za njiju prav tako čudo, ki ga še nikoli nikjer nista videla...

»Pa jutri?«

»Še ne vem,« sem odgovorila obotavljaje in začutila, da mi je planila kri v lica.

Fant se je široko nasmejal. »Mislim, da že morate vedeti, če ste prav tod okoli na ogledih...« Njegov nasmeh je bil tako širok, tako prostodušen in hribovski, da je premagal moj odpor.

Povedala sem, da mislim na Monte Roso.

»Midva tudi. Potem naprej na Margheritahütte, naslednji dan pa čez Lyskamm in morda še do Breithorna.«

Lepa tura!

Onadva sta si ogledala teren do sem in se sedaj vračata v kočo. »Jaz pa hočem še do vrha odloma, prav do ledenika.« Prišlo je kar samo po sebi, da sta se tudi ona dva okrenila in da smo vsi trije lezli po onem krušljivem blatu proti ledeniku.

Ko smo se za trenutek ustavili, sta se začela moja sopotnika na ves glas smejati. Le kaj jima je? Eden je s prstom pokazal na mojo glavo; debelo sem ga gledala. Potem pa je dvignil prst naravnost v zrak in okoli njega je završalo kot sto zlodjev.

Pogledala sem okoli sebe. Vse nebo je bilo pokrito z nizko sivo kopreno, na obzorju kup temnih oblakov. V hipu sem doumela situacijo: ozračje je bilo tako nabito z električno, da so mi lasje stali pokoncu kot ježu bodice. Vzroka za smeh torej dovolj! Meni ta »zabava« ni bila naklonjena, ker sta moja sopotnika imela kape... Skušala sem jo nadomestiti z dvignjenim prstom, okoli katerega je vršalo, da je bilo veselje. Spet pojav, o katerem sem doslej le slišala, doživela pa ga nisem še nikoli.

Toda prekmalu mi je prišlo do zavesti, da to ni le zanimiv pojav, ampak tudi — sprememba vremena...

Kaj me bo tudi Monte Rosa odbila?!

Pohiteli smo še do ledenika, potem pa nazaj, po vseh štirih in po zadnji plati.

Ko smo prišli v dno odloma, nas je grozeča sivina prekrila in začelo je — snežiti.

Pred kočjo smo otresli z vetrovk debelo plast snega.

Pod noč se je razbesnel vihar.

Ždeli smo v kotu jedilnice. O čem smo govorili, ne vem več; le vremena in jutrišnje ture ni nihče omenil.

Srce je bilo prazno, glava brez misli. In brez načrtov.

Zbudila sem se sredi noči. Obračam se po pogradu.

Le zakaj se me že vsa ta leta drži smola z vremenom?! Za vsako turo se moram boriti z njim, se je prepletalo skozi dremave misli.

Toda ura je dve. Bogve, ali se je vihar pomiril? Zlezla sem do konca pograda in pogledala skozi zaroseno okno.

Zaščemelo me je v očeh. Kakšna svetloba!

Ničesar ne razumem. Ali se mi sanja?

Šele ko sem odprla okno, sem verjela svojim očem: Ves svet je bel in koplje se v srebru, ki v širokem curku lije z zvezdnatega neba. Mrzla, jasna noč in polna luna.

»Pohitimo, škoda je vsakega trenutka,« sem zaslišala tik za sabo. Bil je eden od mojih večerajšnjih znancev, ki ga je ob tej uri najbrž tudi zbudilo vroče hrepenenje po Monte Rosi.

Čez pet minut smo bili v jedilnici, malo zatem že pripravljeni za odhod. Vtem se je pojavila tudi oskrbnica, globoko užaljena, da

so jo turisti prehiteli. Ona mora vendar pred odhodom vsakega vpisati v knjigo vzponov: kam, kdaj se namerava vračati in preko katerih postojank.

»Prečenje Monte Rose in Lyskamma. Povratak v Monte Rosa Hütte jutri zvečer,« sta odgovorila sopotnika.

»Vi tudi?«

»Ne,«

Kurt me ni pustil izgovoriti do kraja. »Pojdite vendar z nami! Prečenje Monte Rose in Lyskamma mora biti edinstvena tura; če bo vreme držalo ta dva dni, vam nikoli ne bo žal...«

Že včeraj, tam na ledeniku, sta me vabila, da združimo naše sile v prečenje grebena od Monte Rose preko Lyskamma pa dokoder bo šlo. Takrat se nisem mogla odločiti; zaželela sem si Monte Rosa tako silno, da se mi je zdelo, da mi samo v samoti lahko nakloni svoj pravi, svoj zadnji nasmeh. In uprla sem se skušnjavi, želji, da bi poleg Monte Rose spravila v zakladnico svojih hribovskih spominov tudi to čudovito prečenje, katerega se sama ne bi smela nikoli lotiti.

Sedaj je bilo pa le treba reči zadnjo besedo. Ja? Ne? Monte Rosa v samoti ali Monte Rosa v troje, pa še prečenje kakih treh, štirih štiristočakov povrh?!

Kdo ve, če bom še kdaj imela tako priložnost...?

In če se vreme tudi danes sprevrže tako nanaglo kot včeraj? Ali ne bi bilo potem bolje biti v troje kot sam? — Bežna in topla misel na dom... opozorilo, ki le redko naleti na gluha ušesa.

»Drži. Monte Rosa, prečenje Lyskamma, povratak jutri zvečer.«

Pakt je bil sklenjen. Iz kočje je tiho smuknila v srebno noč »mednarodna naveza«: Švicar André, Avstrijec Kurt in Jugoslovanka. Trije, ki se včeraj zjutraj še niso poznali; kajti tudi moja sopotnika sta se našla šele na poti proti Riffelbergu. Trije, ki so bili še včeraj vsak zase hribovski samotar, s svojimi lastnimi željami in načrti.

Sedaj pa nas je trdno vezala ista, vroča želja, isti cilj in v nemajhni meri tudi — enak odnos do gora.

Mislim, da nikomur od nas ni bilo žal za to združitev.

Monte Rosa

Čeprav smo imeli s seboj baterije, smo si brez luči in brez težav utirali pot in prehode; bilo je svetlo »kot podnevi«.

Krušljiv odlom je bil pod snegom še bolj krušljiv kot včeraj, toda še preden sem se dobro zavedla, smo bili že preko.

Ko smo obstali na robu ledenika, je temna noč začela bledeti, srebro je izgubljalo sij in konture so se zabrisavale.

Blesk noči se je umikal, barve dneva pa še niso zaživele. Brezizrazna sivina, ki sedajle pokriva svet, ni ne dan ne noč.

Kolikokrat doživljani in nikdar preživeti trenutki! Rojstvo dneva, zavito v sivo tenčico skrivnosti.

Foto K. Herzog

Ledena piramida se koplje v razkošju jutranjega sonca, vse ostalo je pa še zavito v sive tenčice skrivnosti in neresničnosti

Bili smo že preko cone ledeniških razpok — neprijetno je pokalo, ko smo stopili vanjo in z veseljem sem se navezala na vrvi, ki jo je André zmagoslavno privlekel iz nahrbtnika — ko je zablestel prvi žarek sonca na vrhu Matterhorna. Kmalu za tem se je vsa ledena piramida kopala v razkošju sončne svetlobe, vse drugo pa je ostalo še dolgo zavito v sive tenčice skrivnosti in neresničnosti.

Ta edinstvena slika ostane živa in prepričljiva le na občutljivem filmu človekovega doživljanja. Tista, ki jo fotografski aparat prenese na papir, je le bleda kopija blesteče resničnosti.

Vzpon na Monte Rosso poteka dolgo po razmeroma položnih snežnih vesinah, tako položnih, da v ugodnih razmerah niti dereze niso potrebne. Toda daleč od tega, da bi vzpon postajal dolgočasen! Srečen si, da je hoja lahka — saj se lahko toliko bolj predajaš svetu, v katerega prodiraš z vsakim metrom pridobljene višine.

In ta svet je zares čudovit. Vsa skupina — od Monte Rose preko Lyskamma in Dvojčkov do širokega Breithorna in daljnega Theodulpassa — skoro nima pedi kopne stene. Ne vem, ali je v suhih in normalnih poletjih tudi tako, toda sedaj je to brez pretiravanja — ledeno carstvo.

Naša pot zavija počasi proti desni, v smeri proti Srebrnemu sedlu (Silbersattel). Tam se vzpon šele prav začne; od tam bomo v

hudi strmini dosegli greben, to vzvišeno galerijo, povzdignjeno nad vse ostale. In končno tudi vrh, prvi za Mont Blancom.

Ta misel me je privedla na varljiva tla primerjave. Od one utrujene vožnje proti Zermattu nisem več mislila nanjo, sedaj pa se je pojavila naenkrat in nepričakovano, realna in brezkompromisna.

»Chamonix ali Zermatt? Ledeno carstvo Mont Blanca — ali to tukaj?!«

Z ogorčenostjo sem zavrnila primerjavo. S čisto estetskega vidika bi se morda dalo izbirati — toda tu je še čustvena plat. Ledene vesine Mont Blanca sem odkrivala sama, prvič v življenju, s strahom in z nepopisnim spoštovanjem; tudi to je postalo del njih nepozabne lepote. Le kje bi jih mogla primerjati s čimer koli kasnejšim, morda lepšim, toda vsekakor zrelejšim?! — Pa saj sem že zavrgla misel, da iščem — goro svojih sanj. Le lepoto iščem, le te bi se rada naužila, kjer koli jo najdem; sodba ostane za kasneje.

Prišli smo na Srebrno sedlo; bogve kdo ga je krstil s tem razkošnim imenom, bogve če šele potem, ko ga je v takem nepozabnem dnevu doživel?!

Nekje blizu 4500 moramo biti — tako vsaj bi človek sodil po kratkem koraku in hitrem dihanju. Tokrat čutim višino! Saj so me dolgi tedni prakse na nekem inštitutu v ravnini severne Francije telesno dodobra pomchkužili. — Srebrno sedlo je gostoljubno in vablljivo, zlasti če pogledaš v krepko ledeno strmino, ki se pne proti grebenu. Sonce pripeka že neusmiljeno; kot da se je zareklo proti nam.

In vendar mi ni ne eno ne drugo ostalo tako živo v spominu kot razgled, ki se nam je nudil od tu in z grebena. Nič več v nebo štrlečih gorskih velikanov; le redki so mogočniki, ki se še kosajo z nami. Vse ostalo se izgublja globoko pod nami in v širokih, daljnih horizontih.

Od vsega najlepši pa je pogled na greben in na divje severovzhodne vesine Lyskamma. Velik kos Himalaje, ki je bogve kako zašel tu sem.

Na vrhu ledene strmine nad sedlom smo se zapletli v zasneženi skalnati labirint grebena — in nismo se ga rešili več vse do vrha. Vem, da je šlo kje prav na tesno — toda vsega tega ni več v mojem spominu; gorski svet je blestel v soncu in v meni je prekipeval občutek bogataša, ki šari z obema rokama po suhem zlatu v svoji skruti, trikrat zaklenjeni zakladnici.

Končno smo dosegli tudi vrh. Toda bil je samo logični zaključek grebena, samo eden od členov naše verige, samo eden od kupov mojega zlata — zato mi je kljub svoji vzvišenosti ostal le kot tak v spominu.

Med duškanjem smo ogledovali našo pot naprej. Ne več po grebenu; poševno navzdol je treba kreniti, v smeri proti sedlu Zumstein (4561 m). Nato zopet vzpon na sam Zumstein, zopet sestop, potem ogromna ledeniška planja, za čudo skoro vodoravna; iz nje se vzpne

Foto K. Herzog

Severovzhodne vesine Lyskamma — Himalaja v Švici

zadnji, italijanski vrh Monte Rose, Punta Gnifetti (4559 m), z najvišjo oskrbovano planinsko postojanko v Evropi, Capanno Margherito.

Dolga je še pot pred nami. Pojdimo!

Še zadnji pogled na gorski svet, ki leži okoli nas in pod nami. Še se vse koplje v soncu, le daljnih obzorij ni več. Fantastični oblaki so s svojimi barierami postavili nove, ožje horizonte.

Previdno se spuščamo nizdol. V suhem ta teren najbrž ni težak; sedaj pa ne vidiš ne stopa ne oprimka, saj je vse zasneženo. In nekam zoprnop pada strmina naravnost v ogromni kotel med Dufourspitze (glavni vrh Monte Rose, ki smo ga pravkar zapustili, 4633 m) in Zumsteinom. Neprijeten občutek, prav nič podoben prekipevajoči sreči s soncem obsijanih višin.

Saj res, kaj je pa s soncem? Za kateri greben se je skrilo?

Obstala sem in se ozrla okoli sebe. Kaj je mogoče? Nikjer več sonca, nikjer več modrine neba; sive megle se že plazijo čez greben.

Odtod torej neprijeten občutek, ki je tako hitro zamenjal prekipevajočo srečo sončnega vrha!

Spet vremenski preokret. V najboljšem primeru bomo doživeli isto kot včeraj; le da smo bili včeraj samo slabo uro oddaljeni od koč. Danes pa ...

Nihče ni komentiral položaja. Sestopali smo dalje, kot da se ni zgodilo nič; le vražje previdni smo bili vsi trije.

Da bi nam snežni metež ali vihar — tisto pač, kar se pripravlja v tem sivem, grozečem ozračju — prizanesla le do sedla Zumstein.

Čez Zumstein se bomo že prebili; preko ledeniške planje pa morajo voditi sledi. Ni zlomek, da bomo našli kočo!

Prišli smo do strmih plati, pokritih z dobro pedjo snega. Za nekaj dolžin jih je bilo in visele so naravnost v ogromni kotel med Dufourspitze in Zumsteinom. Ne pomnim, da bi mi bil kmalu kdaj kak prehod tako zoprn kot ta. Z vsakim gibom bi lahko sprožil plast snega, ki leži na plateh, in odjadral z njo vred navzdol. Nobenega oprimka, vsako varovanje iluzorno; kogar koli bi spodneslo, bi potegnil s sabo tudi ostale.

Vihar se še ni razbesnel. Toda čutili smo ga v zraku.

Končno so bile plati že vendar enkrat za nami. Vsaka kita in mišica v meni je bila še dolgo potem napeta kot struna.

V dolini so vrele megle kot v kotlu. One z vrha so nas že dosegale.

Z očmi merim razdaljo do sedla. Daleč je še. Toda strmina se je nekoliko polegla in teren ni več tako zoprn.

Sedlo.

Ledeni veter in babje pšeno sta se zapodila v nas. Megle so do kraja zagrnile svet — in vihar se je razbesnel.

Sedaj je bilo treba spet navzgor. Strmina, ki se mi je bila z vrha zdela sorazmerno kratka, je postala dobesedno brezkončna. Vsak korak je bil borba s strmino, z viharjem, z mrazom, ki je grizel pod nohte. Vsak korak navzgor je bil borba s samim seboj.

Preživljala sem krizo.

Tudi sestop s Zumsteina ni bil igrača. Toda meni je bilo že odleglo. Še malo, pa bomo na ledeniški planji, preko katere so gotovo še vidne sledi; potem samo še kratek vzpon do kočice — nato pa zavetje, vroča peč in čaj.

Sladke sanje v rohnečem vetru, topla iluzija v ledenem mrazu, ki grize v živo!

Ko smo dosegli ledeniško planjo, se mi je zazdelo, kot da smo šele tedaj stopili iz zatišja v vihar. Ono, kar se mi je še prejšnji trenutek zdelo na samem robu znosnosti, je postalo v mojih pojmih naenkrat — zatišje. Kajti to tu je bil pravcati beli pekel.

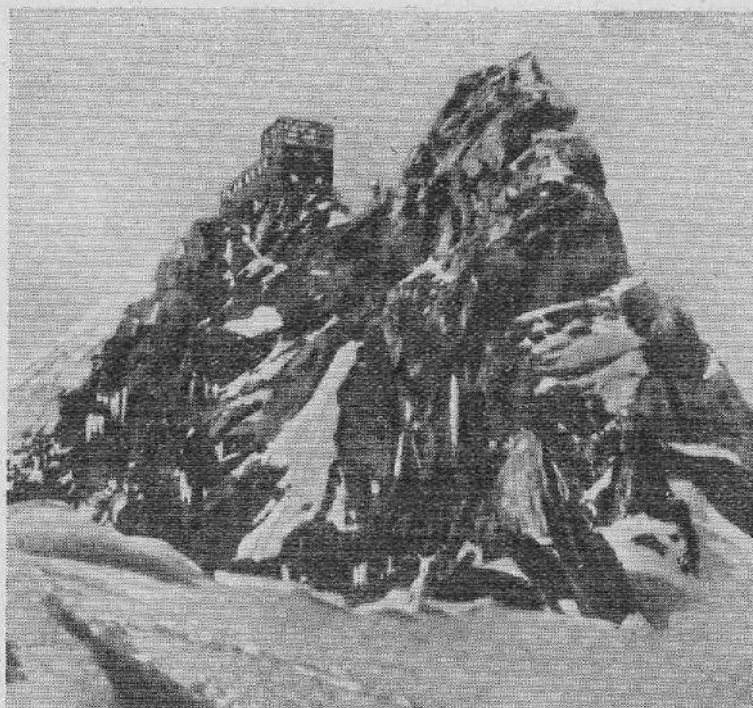
Vihar je bobnel čez planjo z nepopisno silo; s seboj je nosil gost, popolnoma vodoraven snežni metč, čigar bodice so bičale po vsem telesu kot v golo; menda bi jih noben oklep ne zadržal.

Hodili smo sklonjeni v dve gube, prižeti na cepin; edino, kar nas je še držalo pokoncu. Hodili smo neskončno počasi.

Vsak je stal v tej borbi popolnoma sam; Kurta, ki je hodil korak pred mano, sem slutila samo še kot siv fantom. Pa še to le takrat, kadar sem za trenutek in za las razprla krčevito prižete veke.

Bogve, ali ima Kurt pred seboj kako sled?

Le kakšno sled, v tem belem peklu?! Tu ni nobenih sledi več, nobene točke, nobenega cilja; tu je samo še vihar, bič, ki opleta po telesu, in neskončno počasna hoja — brez cilja. Sneg, ki je siv in živ kot saharski pesek; čutim ga po vsem telesu, peče me v očeh, bode v pljučih, žge v možganih.

Punta Gnifetti (4559 m) z najvišjo oskrbovano planinsko postojanko v Evropi,
Capanno Margherito

Pa vendar, rada bi vedela, zakaj hodi Kurt prav v tej smeri. Zakaj ne krene bolj proti leti? Seveda, bolj proti levi...

Toda zakaj bi hodil bolj v levo? Saj vse skupaj nima nobenega smisla. Saj tu ni nobenih sledi več, nobene točke, nobenega cilja; tu je samo še vihar... sneg kot saharški pesek... bič, ki opleta...

Ne vem kako dolgo smo hodili, in še danes ne vem, zakaj je hodil Kurt prav v tej smeri.

Pred seboj sem spet enkrat zagledala obrise tovariša in pod nogami sem začutila vzpon; bes elementov kot da se je malce stišal.

Zgrozila sem se ob misli, da je treba spet v strmino. Ne, tega ne zmorem več! Za noben denar!

Pa sem se spomnila, da je kočja prav na vrhu Punta Gnifetti in da je mogoče priti vanjo le preko strmine. Za denar res ne, toda...

Kočja... zavetje pred bičem... čaj...

Ampak kje je napisano, da je prav tole Punta Gnifetti? In če ne najdemo ničesar, ko se pregrizemo do vrha?!

Na srečo v strmino vihar ni več tolkel z vso svojo razbrzdano silo. Kljub vzponu so pljuča lahko zajela nekaj zraka. To mi je vlilo poguma in moči in vere.

Dovolj je je bilo za vso strmino. Na njenem vrhu smo našli v led okovan čuden skelet: Capanna Margherita, 4559 metrov.

Drugo jutro je vihar v presledkih še butal ob stene koč; vmes so bili trenutki gluhe tišine.

Umazano sivo nebo se je vesilo globoko doli v dolino. V zavetrju je ležalo do pol metra svežega snega.

Blesteči greben Lyskamma je utonil v sivini. Naša tura je bila zaključena.

Kako se bomo prebili v dolino čez strahotno razbiti, neznani Grenzgletscher — v megli in s pol metra svežega snega, nam sicer še ni bilo popolnoma jasno. Toda morali smo nemudoma navzdol; cene v tej najvišji planinski postojanki niso bile za naš žep.

Jernej Roy:

MEDVEDJAK

Vladimirju Levstiku za 70-letnico

*Segla sva si v roke
in se zamajala
v koreninah —
na Mozirskih planinah —
in k vragu poslala
pisune in krive preroke.*

*Praviš, da si star
in jaz: »Nikdar
— nisva se vdala!«*

*Vesel, vesel,
zmeraj vesel,
nikoli razbit,
večno razborit,
večno razklan
in zmeraj cel.*

*Pa praviš, da si star.
Čuj, vihar
na Medvedjaku.
Potočkemu divjaku nikar
ne laži. Ne bo
ti verjel.*

*Visoko, visoko v nebo
in višje
se pneš — osameli orel.
Globoko, globoko v srce
in tišje
boš samcat dozorel.*

*Stisk roke
— en samcat vrisk.*

*Zeleno nebo
boš oblekel
še ne tako kmalu
boš legel prekmalu
med prave preroke.*

Dr. P. M:

OKREŠELJSKI NOCTURNO

Kdaj je to že tako daleč. Godilo se je v desetletju po prvi svetovni vojni, napisano pa je sedaj iz zgoščenih spominov, ki so izgubili davna mladostna občutja; in vendar v vsaki tihi minuti vejejo iz ostarelih možgan.

Okrešelj je lep v jutranji zarji, ki najprej ožari ostenje od Grofičke, Ojstrice in Planjave, pa preko celega dne, ko se sonce pase po njegovem dnu in ko ga v visokem poletju natanko ob štirih popoldne zagrnjejo sence. Potem se zadnja svetloba prelije v Rinke in Mrzlo goro. Dan polagoma dogoreva v noč.

Okrešelj je lep po dnevu, v bajko pa se spremeni šele ob večerih in ponoči.

To je sedaj že tako daleč. In vendar sta se nekoč dan in noč lovila tako kot danes. Nič se skoraj ni spremenilo na strmih stenah in celo dosti ne na poteh. Zaspani hrib, Kamenita zelenica, Pasje, Zabrlžno sedlo in Drni — vse je ohranilo svojo višino in širjavo.

Kje je sedaj tisti, ki je nekoč obiskoval prečuden kraj s tako ljubeznijo? Človek, bi dejal, ne odмира samo v smrti; v določenih časovnih presledkih se spremeni, da ni prav nič podoben onemu izpred mnogih let.

Morda mi je oni brat ali sorodnik; dobro se pozna in mnogo si imava pripovedovati. Kdaj naju je le čas presekal na dvoje?

Takrat je bilo vse to tako neznansko lahko: v breztelesnem naporu preteči na Tursko goro v manj kot eni uri, drsati gole podplate po Brinškovem kaminu, Hudem prasku in Rdečem žlebu. Tudi takrat so bila to le za spoznanje bolj zamotana pota, ki jih je hodil vsak turist.

Sedaj tega fanta ni več? Zavriskal je, pomaknil širok klobuk na tilnik in odšel preko slemenov v dolino...

Okoli mene so potem prišli otroci. Komaj so dobro razločevali besede, ko sem jim ob njihovih majhnih telesih in drobnih ušescih želel prikazati pred oči in srce svoje nekdanje planinske čase. Njim ali sebi? Ali ste kdaj pripovedovali otrokom povesti? Tiste, ki jih pripovedujejo knjige, so pogostoma lepe. Otroci pa želijo, da ob večerih ujameš prav tisti trenutek, prepreden z občutji, ki so se prav takrat ujela v našo hišo in med nas. Takrat pa mora pravljica privreti iz lastnega studenca in ubrana mora biti na razpoložnje prav tistega večera. Takrat še tako lepo napisana beseda ni za rabo...

Prav za gotovo vem, da ob tihih večerih in nočeh Mrzla gora spregovori. In kako čudno. Dobro čutiš, da po zraku valovijo glasovi in vendar jih z najbolj tenkim sluhom ne ujameš. Šumi in zvoki pa so take vrste, da jih ne slišiš kot besede, marveč kot misli, ki se lepo vežejo v stavke in — pravljice. Prave pravljice pa niso brez čarobnih in vznemirljivih prikazni in celo ne brez duhov...

Mlad študent se vzpenja iz Matkovega kota na sleme Mrzle gore. Lunini žarki se love v njegovo temno obleko. Široke temne oči so razgledane v belino skalovja in v temo neosvetljenih senc. Njegove oči so vsesale vase goro; ves je predan svetlobi noči, ki ga vleče k sobi v višave. Vse telo je predano čudoviti luči in ne več strmi in nevarni poti. Noga se za hip zgubi v svetlem prostranstvu in mlado telo omahne v prepad. Široka polica ga zadnji čas prestreže in mu s svojo zeleno trato pripravi mehko posteljo.

(Tudi Plesnikovega Mihe, ki ga je vzdignil iz zelene krste in ponesel v dolino, sedaj ni več...)

Potihnili so za hip glasovi...

Tam pod zelenim vrhom je dorastel kot jelka vitek in vedno nasmejan fant. (Sedaj se nikjer več ne pravi pri Golerju, le kup razbitega kamenja kaže na nekdanji dom.) Mlad in vihrav je rasel v čudoviti narodi, kot so rastle mlade živali na domačih senožetih. Nekoč v pomladi pa ga je zagledala smrt in zahotelo se ji je mladega fanta. Nekaj ga je pričelo tiščati v prsih, na licih pa mu je pričela zoreti večna rdečica. Z očetovimi ovcami je prišel na Okrešelj iskat zdravja. Tam pod veliko skalo v pastirski koči sva se srečala. Še danes vidim vsako gubo njegovega obraza. Njegovo pametno visoko čelo in mehka govorica solčavskega narečja mi štrlita iz mračnega spomina. Ob pogovorih z njim se mi je razgrnila hrupava skorja prečudno zgnetene kmečke duše, ki se sicer sprosti le v pesmi. Francetu pa je bilo dano to tudi v misli in v besedi.

In potem je prišlo sporočilo o njegovi smrti.

Z maminim šopkom rdečih nageljnov sem od vlaka pešočil in tekel skozi vso dolino proti njegovi krsti. Našel pa sem svežo pokrito gomilo pod šiljasto cerkveno streho v Solčavi.

Leto zatem sem prav tole povest poslušal neštetokrat v zvokih in šumih iz Mrzle gore...

Deset let po drugi svetovni vojni sem s težko sapo zopet na Okrešlju. Moji punčki se vrtita okoli mene. Svetloba bega po konicah vrhov. Brezbrežen mir je razlit okoli nas. Nič ne moti naše zaverovanosti v Mrzlo goro.

»Ali slišiš, oče?«

Bil sem ob njih. Na obrazu jima vidim, da v resnici dojemata glasove in jih vežeta v pripovedko. Mali telosci jima trepečeta v slastnem prisluškovanju.

»Mrzla gora je spregovorila. Za gotovo veva, da so besede; pomagaj jih razvozlati.«

Že je ena ujela misel, druga jo zveče s prvo in pripovedka se prične.

O ponosnem belem konju, ki ni maral belih sten, ne planinskih rož in ne živih voda, ki privro iz nedrij okrešeljjskih gorah. Njegov gospodar ga je pripeljal med gore iz širnih ravnin, polnih rumenega žitnega klasja in rdečih makovih cvetov. Domotožje za rodnimi poljanami ga je do kraja strlo. Njegovo hrepenenje je bilo tako vroče, da je noč za nočjo stal v najvišjem grušču in poslušal glasove iz

doline. Hudemu trpljenju pa je napravila konec Mrzla gora sama. Nekoč je omahnil v visoki steni in gora ga je vzela k sebi.

Sedaj se ob luninih večerih prikazuje na najvišjih slemenih, od koder strmi v dolino. Tako je velik, da z enim samim pogledom nikoli ne objameš njegove veličine. Redko kdo ga vidi v vsej njegovi postavi. Včasih pokaže le belo glavo z grozljivo štrlečo grivo in z ušesi, ki strižejo v noč. »Ali slišiš, kako se plazi po stenah, da mu pod kopiti uhaja skalnati grušč, ki se vali v dolino.« Celo vzdihljaji za žitnimi polji in rdečim makom mu prihajajo iz nepotešenih prsi. »Ali slišiš, oče?«

In jaz? Ne slišim in ne razumem prav nobene besede.

Razločno čutim, kako pada slap na Rinki, slišim, da veter močnejše kot sicer nosi šumenje padajoče vode v okrešeljске stene in njihove odmeve. Pravljice so se pa izgubile.

Bil sem žalosten ob zavesti, da mi je mladost odbrzela za deveto goro.

Mrzlo goro pa slišijo in razumejo v resnici samo mladi ljudje.

A. K.:

NOČ NA LEDENIKU

ilo je pred vojno.

Dolga in naporena je pot iz Courmayeurja do Capanne Torino v višini 3323 m. Dva tisoč dve sto metrov znaša višinska razlika, in to že pove vse. Torej nič čudnega, da so nas težki nahrbtniki, še bolj pa poletna vročina precej izmučili.

Ležali in dremali smo pred kočo, na najlepši razgledni točki vseh Alp. Mirno je ležala v toploti zelena dolina globoko pod nami in samo malo je bilo treba odpreti oči, pa smo lahko gledali edinstven, veličasten prizor: Peuterey, najdaljši, najvišji, a tudi najnevarnejši ledeni greben v Evropi. Segal do najvišje točke naše celine, do kraja Mont Blanca. Ker smo bili namenjeni drugi dan na ponosni Dent du Géant, smo hoteli že ob pol osmih na skupno ležišče nabirat prepotrebni novih moči.

Prav ko smo pospravili nahrbtnike in voščili ostalim, ki so se še ob tem času sončili, lahko noč, smo zagledali nad nami na Col du Géant dva alpinista, ki sta stopala po ledeniku in nato po skalnati stezi niže proti koči. Ne bi sicer pritegnila naše pozornosti, toda način hoje teh alpinistov ni bil običajen. Medtem ko je prvi, ne meneč se za privezanega tovariša ali vrv, hodil kakor pijan, je hotel drugi vedno znova počivati, toda napeta vrv ga je vlekla naprej. Jasno je bilo, da tu ni bilo nekaj v redu. Pet minut kasneje smo bili že skupaj. Oskrbnik koč, ki jih je že od daleč spoznal, nam je pojasnil, da sta bila to onadva, katera je njegov brat - vodnik isti dan dopoldne vodil čez ogromni ledenik Mer de Glace na Aiguille du Requin. Seveda je bilo prvo njegovo vprašanje, kje je brat. Oba sta

bila tako izmučena, tako izčrpana, da je razburjeni oskrbnik le polagoma izvedel žalostno resnico: brat, prvi na vrvi, je padel pri skoku čez ledeno razpoko, 30 m globoko. Z naporom in v skrajni nevarnosti sta skušala z rokami zadržati vrv, toda grozni sunek jo je presekal na dvoje. Starejši alpinist iz Rima je pokazal pri tem dlani svojih rok, ki so bile do kosti prežgane. Mlajši alpinist sploh ni mogel govoriti. Kakor v transu nas je gledal, ko nam je njegov tovariš pripovedoval, kako so klicali na pomoč in kako so končno prispeli iz koč Requin vodniki in turisti. Spustili so previdno nekoga vodnika iz Zermatta v razpoko. Ta je javil, da ponesrečenec živi, da je hudo ranjen in da prosi, naj bo v domači zemlji v Courmayeuru pokopan. Naposled nam je še pripovedoval, kako so ga vlekli iz razpoke. Tam sedaj leži — mrtev. In da ga bodo naslednji dan odnesli v Chamonix, kajti umrl je v Franciji.

Oskrbnik je vedel dovolj. Skiciral si je mesto nesroče po približni izjavi alpinista. Od tega mesta sta potrebovala po mehkiem snegu na ledeniku tri ure semkaj do koč.

Hitro je organiziral oskrbnik nočno odpravo. Bilo je treba prehiteti francosko odpravo, ki je bila med tem že v Chamonixu obveščena. Na noben način ni hotel dopustiti, da bi brata pokopali tam za mejo, kajti bratova zadnja želja mu je bila sveta in nič ni pomagalo, da ga je žena jokaje prosila, naj ta nevarni nočni pohod opusti.

Takrat je bilo v koči premalo vodnikov in nosačev, zato sva se javila iz naše družbe dva za pomoč. Rade volje sva se pridružila. Medtem ko sva se oblekla in še na hitro nekaj povečerjala, je odprava z vsem potrebnim materialom že odšla. Bilo jih je devet, večinoma vodniki in nosači iz Courmayeura. S tovarišem sva zadnja zapustila koč. Oskrbnica je še vpila za nama, naj dobro paziva na njenega moža, kar sva razburjeni ženi obljubila. Neki graničar nas je spremljal do francoske meje na sedlo Géant ter nama obljubil, da bo od polnoči naprej čakal na tem mestu na naš povratek. Šel bi bil sicer z nama, toda v uniformi ni smel prekoračiti meje.

Potem sva bila sama na tujem ledeniku. V mraku sva še zagledala niže na ledeniku med razpokami dolgo kolono — našo odpravo. Tu gori še ni bilo razpok in zato nama je bila dana možnost, da sva hitela ali pa drčala brezbrizno po snežni strmini bliskoma navzdol.

Na ogromnem masivu Mont Blancu je polagoma ugasnila dnevna luč. Mont Maudit in Aiguille du Midi ni bilo več mogoče razločiti, tako temna je postala noč. Imela sva sicer električne svetilke, toda oskrbnik je izrecno prosil vsakega pred odhodom, naj ne uporablja luči, sicer bi nas Francozi lahko opazovali iz koč Requin. In to bi lahko postalo usodno za odpravo, kajti početje je bilo proti predpisom oblasti.

Kmalu sva bila nekaj sto metrov niže. Previdno sva sondirala s cepinom teren med ledenimi stolpi ter iskala prehode čez temne razpoke. Nejasni obrisi ogromnih serakov so nama dali misliti. Iz

globokih razpok sva slišala kakor iz daljave šumenje ledeniških slapov. Dobro nama je bilo znano, da je prav ta ledenik eden najbolj nevarnih v Alpah. Podnevi bi bila zadeva bolj preprosta, ponoči z lučjo mogoče za silo — toda tako? Mrzel veter je pihal iz doline Chamonix. Zrak, ki sva ga dihala, je bil mrzel. Vse, kar so prijele roke, je bilo ledeno. Nisva bila povsem gotova, če je najina smer pravilna, in že sva ugibala, če ne bi bilo bolje tu nekje počakati na povratek naših. Toda dana beseda naju je vezala, morala sva naprej.

Edino kar sva videla, so bile zvezde. Nekje nad nama so ropotali seraki v globino in večkratni odmev je bil edini, ki je motil ledeno tišino. Nisem videl tovariša. Edino po napetosti vrvi sem doznal kretnje in nervozno sem pazil na vsak njegov gib. Polagoma sem spoznal, da sva zašla v pravi ledeni labirint. Toda prav tu se je moral ponesrečiti vodnik. In res: ko sem sekal večjo stopinjo, so slišali to vodniki, ki so stali čisto blizu nekje v temi.

»Halo! Jugoslavi!« — »Halo! Tu smo!«

Že smo bili skupaj. Nedaleč nad nami smo videli luči: koča Requin. Slišali smo celo glasove — torej dvojna previdnost! Tu pa tam je le bilo treba previdno posvetiti. Videli smo nejasno ponesrečenca, ki so ga medtem že zavili v odeje ter privezali na smuči. Bil je videti kakor mumija. Brat, vodja te žalostne odprave, je zvezal med nas osem vrvi. Določil je vsakomur funkcijo pri transportu. Dobro smo pazili vsi na njegove besede, kajti vedeli smo, da nas čaka nevarna pot. Jaz sem bil dodeljen za začetek kot prvi. Privezan na dolgi, dvojni vrvi, sem moral večinoma v temi iskati pot ter najti prehode čez razpoke. Obencem sem moral tudi krepko pomagati vlačji, kajti kar kmalu se je izkazalo, da nas je bilo za tak nočni transport na tako nevarnih tleh dosti premalo.

Edini naš zaveznik je bil mraz. Ta je skrbel za to, da so bili snežni mostovi čez razpoke kolikor toliko varni.

Nikdar ne bom pozabil te nočne poti po Mer de Glaceu na Col du Géant. Neštetokrat so se vrvi pri varovanju zapletle. Nekajkrat nam je zdrknilo truplo v razpoke in vedno znova je moral brat v temi pritrčiti vrvi ali odeje. Ledeno mrzle vrvi smo vlekli skozi trde, premražene rokavice. Naši nervozi smo dali duška kar v štirih jezikih, toda pomagalo ni to prav nič. Pozneje me je zamenjal tovariš in jaz sem prišel tako v srednjo skupino. Italijanski nosač poleg mene je bil že popolnoma izčrpan. Nič čudnega — saj je isti dan prekoračil Mont Blanc ter imel tako sedemnajsturno turo za seboj.

Težko smo dihali mrzli zrak. Vsakih pet minut smo počivali, to se pravi, vrgli smo se takoj na led. Pozneje, ko smo že bili više in iz glavne mreže razpok bolj na varnem, je še kar šlo. Posebno, ker smo tu zopet pošteno svetili in ker smo imeli opraviti samo še s snegom.

Na državni meji nas ni več čakal graničar. Pač pa nam je prišel čez Glacier du Géant nasproti neki angleški zdravnik sam, ki je brž pregledal ponesrečenca. Izkoristili smo priložnost ter se vrgli zopet

na led. Potili smo se močno, a kar kmalu nas je tresel mraz. Kakor prilepljena je primrznila naša obleka na led in zdelo se nam je, da nosimo oklepe.

Naposled smo le dospeli do ravni na sedlu Géant. Danilo se je že, ko smo zagledali globoko pod nami lučke Courmayeura. Mislil sem nehote na ponesrečenčevno ženo in na njegove otroke. Ta je spala tam doli nekje zadnjo mirno noč pred grozno novico, da je odovela.

Pred kočo nas je čakala oskrbnica. Nihče ni spregovoril besede, ko smo svaka spravili v jedilnico. Vsi smo bili tako izmučeni, da se ni nobeden dotaknil pripravljenih jestvin. Nikoli ne bom pozabil, kako so vsi ti gorski vodniki in nosači nemo zrlí na mrtvega. Na onega, ki je prehodil malone vse variante Mont Blanca, ki je stal več ko osemčdesetkrat na tem ponosnem vrhu, ki se je udeležil himalajske odprave in ki je stal na Ruwenzoriju.

Na skupnem ležišču so nam kasneje tovariši slekli zmrzle ovojke in kvedrovce, preden smo se zgrudili na trdo ležišče.

Ko smo dva dni kasneje korakali skozi Plan Pensier, namenjani na Grandes Jorasses, smo slišali zvonove iz Courmayeura. Pokopali so vodnika. Za trenutek smo obstali in se odkrili. Potem so nas zvabile večno lepe, večno nevarne gore.

Berti Rejec:

NESREČA ZORKA JELINČIČA V ŠKRBINI ZADNJE ŠPRANJE*

uristična sezona v poletju 1928 je bila zadnja pod fašističnim režimom, ko so Slovenci pod Italijo še lahko delali, seveda z vso opreznostjo, skupinske izlete v dolino Trente in v Zapadnih Julijcih, ne da bi italijanske policijske oblasti pobrale vse planince in jih odgnale v zapore. Vsa slovenska skupnost ob Soči in na Krasu je bila takrat zelo vznemirjena, ker so fašistične oblasti razpuščale še zadnja prosvetna društva, ukinjale preostale slovenske časopise in stregle po življenju zadnjim ostankom samostojnega slovenskega planinstva pod Italijo.

Zorko Jelinčič, takratni organizator slovenskih planincev pod Italijo in sam zelo aktiven alpinist ne samo med Slovenci v Posočju, temveč tudi splošno v slovenskem merilu, je hotel, kot v neki pre-roški slutnji, izkoristiti še zadnje ozke špranje svobode gibanja po zapadnih slovenskih gorah in je zato zbral okoli sebe nekoliko prijateljev planinskega sveta, da bi obiskali glavne vrhove Zapadnih Julijcev v Kanalski dolini. Iz Gorice je skrivaj odšel 23. julija 1928 s kolesom do Bovca, kjer se je sestal z visokošolcem Slavkom Mašero iz Kobarida in Marijo ter Ivanko Rejec iz Tolmina. Najeli so

* Članek je bil napisan za posoško številko — PV 1956, XI.

v Bovcu avtomobil do Rabelja, da ne bi vzbudili pozornost karabinerjev. V Rabelju so prispeli v ponedeljek popoldne dne 23. julija in takoj odrinili skozi Jezersko dolino do nekdanje Findeneggove kočice, ki so jo Italijani preimenovali v Rifuggio Corsi. Kot navadno v julijskih dnevih se je tudi to popoldne sprožila silovita nevihta, ki se je pa ponoči unesla in se je nebo ubrisalo. V zgodnjem jutru so odrinili na vrh Viša, kamor so že prispeli ob 6. uri zjutraj. Ni jim preostalo mnogo časa, da bi občudovali prelep razgled z vrha, ker so imeli v načrtu še vzpon na mogočni Špik nad Policami (Montaž). Zaradi tega so hitro sestopali po razpadajoči vojaški stezi iz prve svetovne vojne na Škrbino Zadnje Špranje, ki je splošno znana pod čisto samovoljnim turističnim imenom Mosesscharte, ker je podobna ena izmed gorskih glav ob špranji bradati moški glavi (Mojzesevi glavi). Ura je šla že na enajsto in se jim je silno mudilo, da bi čimprej sestopili v dolino Zajzere.

Na severni strani pada v Zajzero strmo, 600 m dolgo snežišče. Prvi metri snežišča so bili še kolikor toliko položni, in v umazanih snežnih gubah so opazili neke sledove, ki so držali v dolino. Ti sledovi so jih zapeljali z dolge, toda varne steze, ki se vije preko polic in kamninov v smeri proti Poliškemu Špiku. Nekaj dni poprej je zadela na Višu kap nekega videmskega odvetnika in so ga morali kar po vrveh spustiti po najkrajši poti preko strmega snežišča v dolino. Čas je hitro tekkel in nadaljnja pot do Poliškega Špika je bila še zelo dolga, pa so zato Jelinčič in njegova družba brez pomisleka udarili za varljivimi sledovi na snežišču. Že po prvih korakih se je položno snežišče prevcsilo v hudo strmino. Jelinčičeva družba je razpolagala z dvema cepinoma in dvema hribovskima palicama, toda brez vrvi za varovanje. Zato so sklenili, da se spuščajo dva po dva na daljavo petih metrov. Za varovanje naj bi služil le cepin. Spočetka so vsekali nekaj stopinj v snežišče, pozneje pa so to opustili, ker se jim je mudilo. Ta pogrešek so težko plačali. Podrsavanje na prvih pet metrov daljave se je obneslo le enkrat, ker je že pri drugem poizkusu Ivanka Rejec spodneslo. Niže stoječi Jelinčič je hotel mimo drsečo Ivanka zaustaviti ter je stegnil roko, da zagradi za njen nahrbtnik in jo tako zaustavi. Toda prijel je le frfotajočo jopico, sunek mu je vzel ravnotežje in že je drsel z veliko naglico skupaj z Ivanka po strmi snežini v globino.

V rokah je držal cepin in ga hotel zasaditi v sneg. Z močnim sunkom je sicer zapičil cepin v sneg, toda roka, mokra od snega, je spodrsnila na gladkem cepinovem držaju. Cepin je ostal zasajen v sneg, Jelinčiča je ta poizkus zavrtinčil tako, da je drsel skupaj z Ivanka proti skalovju. Letna toplina je vplivala na snežišče, da se je okoli skal na snežišču sneg hitreje topil. Oba sta na srečo zletela preko prve, nekoliko metrov široke vdolbine na njen spodnji rob, kar je nekoliko zavrlo njun zalet, tako da sta takoj nato priletela v naslednjo luknjo z manjšo silo in tudi tam obstala. Jelinčič je priletel v približno 5 m globoko vdolbino ob skali na noge in si pri tem zlomil četrto in peto vretence hrbtenice ter troje reber, Ivanka pa

je padla s celega in si zlomila le nekaj reber. Jelinčič je poskušal vstati, toda noge ga niso več držale in je obležal v votlini. Ni ga strl obup. Takoj je zavriskal, da bi dal znamenje gornji dvojici, ki je ostala še visoko gori na snežišču, da je še živ. Slavko Mašera in Mici Rejec sta nato z vso previdnostjo in z vsekavanjem stopinj počasi prilezla do ponesrečenca. Tu so izravnali prostor, razprostrli vso razpoložljivo obleko in nanjo položili Jelinčiča. Slavko Mašera se je koj nato odpravil v dolino iskat pomoči za prenos Jelinčiča. Vedel je, da se mudí na letnem dmoru v Ovčji vasi znani planinec in planinski pisatelj dr. Julij Kugy. Ta je hitro organiziral reševalno odpravo iz treh gorskih vodnikov in nekaterih vojakov italijanske »Brigate Re«. Do enajste ure zvečer so prišli reševalci do vznožja snežišča in z vriskanjem obvestili ponesrečenca na snežišču, da se jim bliža pomoč. Medtem se je spet spustila huda nevihta z nalivi in grmenjem. Sestri Rejec sta v snežniški luknji zvrlekli pod snežni spodmol Jelinčiča, da ga ne bi nevihta premočila. Vodni curek je curljal preko ponesrečenca kar na snežno strmino. Zgodaj zjutraj so vodniki in eden izmed vojakov izsekali pot do ponesrečenca. Ostali vojaki so čakali ob vznožju, ker jih poveljujoči poročnik, nevajene strmin, ni hotel pustiti v snežni kamin. Vodniki so zavili Jelinčiča v odejo in ga počasi, navezanega na vrvi, spuščali v dolino. Kakor hitro so spravili ponesrečenca na nekoliko položnejši teren, so ga vojaki izmenjaje hitro odnesli do Ovčje vasi, kjer je Jelinčič prenočil v hotelu »Zajzera«. Domov v Gorico z vlakom so Jelinčiča prenesli in pripeljali njegovi spremljevalci na ponesrečeni turi.

Jelinčič se je nato še dolge mesece zdravil doma, ležeč nepremično na postelji. Medtem je fašistična policija odkrila ilegalno mladinsko organizacijo »TIGER« in vtaknila v sodno preiskavo tudi Jelinčiča kot enega izmed glavnih organizatorjev. Policijski agenti so neprestano stražili Jelinčičevo stanovanje v Gorici in ga kasneje le na pol ozdravljenega odpeljali v tržaške zapore. Po 18 mesecih preiskovalnega zopora je bil Jelinčič v začetku decembra 1931 obsojen na dvajset let ječe. Z obsodbo Jelinčiča je bil zadan zadnji udarec slovenskemu samostojnemu planinskemu udejstvovanju pod Italijo. Planinskih koč, podzemeljskih jam, kot n. pr. Dimnica pri Slivju v Istri in drugih planinskih naprav so se Italijani že polastili kmalu v prvih letih, ko so prišli v slovenske kraje. Z obsodbo Jelinčiča so prenehali še slovenski samostojni planinski izleti. Do druge svetovne vojne so hodili posamezni Slovenci v gore le v družbi članov italijanskih planinskih klubov ali pa alpinistov in častnikov. Na vrhove ob bivši italijansko-jugoslovanski meji, od Triglava do Snežnika, se ni upal nihče, če ni imel posebnega dovoljenja italijanske kvesture. Pa tudi na druge vrhove bolj v notranjosti dežele se je le redko kdo upal, ker so povsod na Nanosu, na cerkljanskih in idrijskih hribih in drugod gradili Musolinijevo obrambno črto. Narodnoosvobodilni boj je pometel z vsemi italijanskimi utrdami in kavernami, osvoboditev leta 1945 je pa počistila še z italijanskim zakonom o javni varnosti, ki je onemogočal obisk obmejnih planin.

Boris Režek:

TIŠINA NAD BISTRICO

V letu 1820.

V dnu doline pod gorskimi pobočji se svetlika deroča voda. Med kamenjem si dolbe pot čez prodove in se s tihim šumenjem utaplja med bregovi. Visoki valovi pljuskujejo po skalnih tesneh in bučanje slapa v Predoslju brni nad dolino.

Ko utihne veter v macesnih na Mešeniku, zažuborijo curki. Neprestano se menjavajo glasovi vode in vetrov na jasad v Bistrici. S strugami je razrita ravan in v grobljah šumi ponikla voda.

Večno je mrmranje te gorske zemlje; tiho plovejo sence oblakov nad dolino ali rohnijo viharji čez robove.

Iz dna se pno strmi ronki do slemen pred vrhovi. Ko se dviga sonce po svodu in se ugreza na svoji poti nad grebene Mokricec, so njihovi zobčasti obrisi zarisani po stenah v Koncu in nad senco plamti zarja med lisami skal in snega v gorskih nedrih.

Nad plazom Krvavca se nizajo skladi po pragih v strmini. Med žlebovi in poljanami rušja rasto macesni pred platmi v dnu prepadov. Po pečini so črne proge, kjer se počepa voda s snežišč pod samo glavo gore. V svetlobi raste njen obris nad zgoščujočim se valovanjem senc v krnici in strmi v sinje nebo obzorja; umaknjena je v tišino višin.

S potjo po dolini se spreminja obraz pokrajine, ki si nadeva s soncem, meglami in s shrilimi zarjami juter zmeraj drugačno podojo.

Ob strugi Prosecka nad Bistrico izginja svet Kompotele in Jermanovega turna za vrhovi smrek; tam leže goste sence in tiho curlja potok v žlamboru med skalami.

Vlažen hlad veje po tesneh in gozd šumi. Med zibajočimi se vejami ošinja sonce tla iz črne prsti strohnelega drevja in propercilih skal. V somraku gozda se vije pot ob razdrapanem koritu neurnih voda na planoto Konca, položeno pod vrhove v zatrep njihovih plazov in svetlih sten nad zelenimi vznožji planih vesin.

Z grebeni se veče gorska rajda v mogočen lok od prvih štrlin v slemenu Kalc v lovtve Kalške gore, v zajedo Sedla in robove Dolge stene, po Podih v Dolgi hrbet, Skuto in Rinko, melišča Zmavčarjev v gladke plati Turske gore, v škrbino Kotličev in v grmado Brane. Grebenje čeri in stolpov prehaja v gozd na Jermanici. Z njim je obkroženo dno posek v sončnih pobočjih za Sívnico. Tu nastajajo rovti in pokrajina se razmika pod sama vznožja sten in zelenic v njih, goli ronki se prislanjajo med plazove, zmerom globlje drsi sneg v odjugah po grapi Bobnarja; mel zasipa ravan v dnu.

Čez steno se vlečejo rdeči usadi, kjer se luščijo plasti skal in udirajo plazovi. Neprestano se spreminja gora v svojih črtah. Čas dolbe vanjo globoke brazde, za ljudi pod njo pa je nespremenljiv njen obraz, ko se po viharjih iznad valovanja megel spet vzpne k solncu nakrhani greben Kaplana.

Po tesnih dolinah držijo pota v strmine; zelena ravan se odmika v globeli, ko zaveje veter z robov in se razprostire rajda špiikov v višavi.

Ljudem iz Bistrice se je vabeče ponujala gorska rajda, ko je plug zarezal prve brazde po novini na požganem gozdu. V plitvi prsti je zadevala ral ob kamenje; človek je v muki postal, otrl si je znoj s čela in se je ozrl po gorah. Ni mu bilo usojeno ostati na njivah, kjer je sahnela setev med kamenjem, ko je zraslemu bilju jemala solnce senca vrhov. Polje je ostalo v pušči in prerasila ga je gorska trava.

Zmerom više v gore so držala pota. Utrte steze so kazale v kraje z najboljšo pašo in tam si je postavil stan. Ko je naraščala čreda, jo je zagnal po vseh robovih. Živali so se prepasle za zelmi v zadnje lašte pod vrhovi; ko je pastir prihajal za njimi, se mu je odkrival širen gorski svet. Zašle živali so ga vodile v mračna debra v dnu kamenitih tal, po policah nad prepadi in v globoke zijalke, kjer so se zatekale v viharjih in neurjih.

Gore so se razodele človeku in dal jim je imena kakor živalim svoje črede. Njihova znana obliča so ga tešila, kadar jih je ugledal na svojem potu

za sledmi in so tuje vstajale pred njimi nove podobe sveta. Kazala so mu pot čez razmaknjene globeli krnic po meléh in goščavah do samotnega stana pod zadnjimi jeziki zelenja v plazovih.

V dolini so si ljudje že davnaj podelili sleherno prgišče plodne zemlje; ostala je le skalna pušča vrhov za odvečni rod, za one, ki so podlegli v boju z množico in s postavami in se zatekli v njeno zavetje.

Zmerom znova so prihajali. Ognili so se Jermanovemu domu na trati ob Izviru na skrivno stezo v debri Sedelška. Tam so se zbirali ob ognju in se spet tiho porazgubljali v strah vsem tistim, ki so poprej jemali od njih vse do golega življenja.

To med gore vrinjeno dolino je našel Jerman. Dolga leta je krčil gozd in trgal zemljo iz objema plazov; dokamor v robove so se pasle njegove ovce, to je štel za svoje. Pohlepne roke pa so segle po silnem bogastvu. V gozd so se zajedle sekire in debla so padala. Bistrica je nosila les po svojih tesnéh in ga plavila v ravnino. Solnce je žgalo po golih posekah. Tedaj je vstal Rjavi Martin. V tihí noči je udarila pest na vrata njegovega doma v Bistrici. Na pragu je stal plaščar Vertuzz. Martin je sprejel poznega gosta in sklenila sta zavezo z grozotnim obredom, ko so se spajale kaplje njune krvi v rdečem svitu pridušenega ognja in so po stenah plapolale sence kot podobe duhov v ti polnočni uri.

Jerman je bil ob vse. Močnejši so si prisvajali njegovo zemljo. Po drčah so grmeli hlodi in ob vodi je pela žaga. Vedno više v bregove se je stezalo goličavje.

Drvarji so zamahovali s sekirami, grmade lesa so rasle.

V dolino se je zasejalo življenje. Kriki in udarci sekir so odmevali pod Mokrico. Furlani in Tolminci so prihajali za delom iz svojih daljnih krajev. Postavili so si bajte ob robu gozda in kope so zažarele.

Kupci so se ustavljali pri Jermanu in ni jim bilo mar, če so jemali od njegovega. Za njimi je stala gosposka z ječami in krvavo rihto, Jerman pa je bil sam. V hiše kamniških meščanov se je stekalo bogastvo in oblast ga jim je varovala z biriči.

Med drvarji so bili plaščarji in skrivači, potajili so se med tujci in se udinjali kupcem. Gonjeni od biričev so se zatekali v gozdove in nihče ni mogel do njih. Z roba v rob so raznesli odmevi dogovorjena znamenja, skrivači so popustili sekire in segli po puškah.

Težko so rili z žvenketajočim orožjem obloženi možje po strminah. Tu pa tam je jeknil strel in kdo od njih se je zvrnil po tleh. Izza skal so bile vanje namerjene cevi. Splašeni so bežali in padali, za njimi pa je donel posmeh. Toda zmeraj več jih je prihajalo. Oblast je terjala krvni davek, treba ji je bilo ljudi, da so poginjali v vojskah. Uklepali so skrivače in jih gonili s seboj. Drvarji so prislanjali cevi pušk ob podrta debela, iz njih so iskrili ognjeni jeziki, vonj smodnika se je vlekel čez poseke in mnogi so legli v grob med kamenjem.

Na Jermanovih krčevinah so se naselili priganjači in zvedel je, na čigavem si je postavil dom. Terjali so najemščino od njega in mu odganjali ovce, ko se je upiral. Oblastni lovci so prihajali po stezah do planin in si lastili divjad.

Jermanu je ostalo le golo življenje, sekira in cepin; tlačani naj bi kakor drugi za borno dnino.

Rojem biričev in priganjačev nakljub je v Beli gospodaril Vertuzz. V globini neprodirnega gozda je bilo njegovo zavetišče. Mogočne skalne klade še obdajajo votlino, kjer je ždel ob svojem ognju. Po skrivnih neutrutih stezah so prihajali k njemu njegovi. Toda starec je le poslušal in odmajeval z glavo.

V skrivališčih je rasel srd. Biriči so jih pobijali in uklepali; zalezovani kakor zveri so se morali boriti z njihovimi množicami. Zasedami ob studenčih in na stezah, po katerih so prihajali med ljudi po sol in smodnik, so jih zmagovali. Kdor si je v obrambi naprtil na vest življenje enega od njih, tega kri je prelila gosposka drugim v opombo.

Jernej Slatnar je pred svojo smrtjo še pogledal po ljudeh, ko so cevi pušk že merile vanj, in njegove oči so se srečale z Jermanovimi.

Martin Jerman se je zarotil zanj. Še isti dan je bilo vrezano v deblo bukve staro rokovnjaško znamenje in drvarji so našli v vrata svojih bajt zasajene zelene vejice negnoja. Prišepetavali so si novico in odmerjeni udarci sekir so jo raznesli iz kraja v kraj. Vrh Mešenika je ponoči zagorel ogenj. Videli so ga oni pod Kompotelo in v Kalcah. Znamenje je bilo dano.

Vertuzz je zaslišal korake na plazu pod svojim skrivališčem, kamenje se je trkljalo čez mel. Spustil je petelina na puški; prihajač je bil prijatelj.

Na Mešeniku je gorel ogenj in Vertuzz se je nemo ozrl v migotajočo lučico sredi senc in teme. Pred njim je stal v plašč ogrnjen Rok Plaznik. Čez lice mu je segala proga strjene krvi iz zahrbtne rane.

»Kdo je dal znamenje?« ga je vprašal Vertuzz. »Ogenj kliče, težka bo peza prelite krvi.« Tedaj je spregovoril Plaznik:

»Vodja si in zaveza je sklenjena. Slatnar nas kliče, Balant, Bodlaj in sam glavar Nande. Naj zadobe pokoj v grobovih. Rjavi Martin se je na Krivi bukvi zapisal med nas.« Vertuzz je izdrl nož in položil tri prste na ostrino.

»Rjavi Martin.« — Sikaje so se oglašale besede rokovnjaške zarotitve: »Živa kri, mrtva ostrina.« Jeklo je blisnilo v soju ognja in nož se je pošev zapičil v prstena tla. Starce je segel po njem s krajem svojega plašča in ga potisnil v zemljo. Čezenj je razgrebel žerjavico in ko se je spet vzdignil plamen nad njo, je nadaljeval: »Z rdečim si zaznamovan, z ognjem zavarovan.«

Zastrmel se je v plamen. Odsev ognja je poplesaval po njegovem obrazu. Plaznik je čakal. Z negibnega starčevega obraza ni mogel razbrati misli in sililo se mu je spoznanje, da Vertuzz okleva, ko se je oglasil.

»Ko bo mesec nad Preklanim macesnom, se vzdignemo.«

Črna vojska je udrla v dolino. Počasi so prodirali biriči v gozdove, preiskovali slednjo grapo in se pomikali ko gomazeče trope mravelj po posekah. Sekire drvarjev so počivale, roke so se trdno oklepale njihovih ratišč. Zmeraj više je prihajala pisana množica. Nobena puška se ni oglasila in možje so postajali trudni. Poseke in kopišča so bila zapuščena. Ko je padel mrak, so se plašno zgrnili v tropo in groza se jih je lotevala ob glasovih noči.

Rjavi Martin je vodil svoje po strugi Bistrice. Voda je glušila njihove korake in varno so prišli v dolino. V hlevih so odvezali konje, zadet je tu pa tam omahnil kmet, ki se je upiral, in kopita so zatopotala po trdi cesti. Črni plašči so vihrali za nočnimi jezdec, ko so zadrveli v tiho, speče mesto.

Prepozno so se vzdramljali ljudje v hišah. Že se je sprehajal rdeči petelin po njihovih strehah, prasketaje so se sesedala ostrejša in zmerom znova so pritikal plaščarji bakle k plamenom in požigali.

Spet so zatopotala kopita in za sijem požara so se izgubili jezdec v temi. Z jutranjo zarjo so se povzpeli iz mračne doline Črne čez prelaz na Raku v sončna pobočja, v novo življenje onkraj gora.

Odtlej je v Bistrici mir. Le tožeči glasovi se oglašajo v nočeh med šumenjem vode na grobovih na jasi ob Izviru. Tam počivajo možje iz nekdanjih dni. Čas je pregnil pretoklost s pozabo, v njem so se zvrstili rodovi; ostala pa je zemlja in njena prvinska moč, njen odsev je v ljudeh iz te doline. Kri Martina Jermana ni usahnila, še je živa v rodovih Slatnarjev, Bodlajev, Balantov in Plaznikov; spomin na krivico je živ.

Bistrica se vije med mračnimi rebri, njeno žuborenje sega po njih v višave; spaja se z vetrom nad gorami in tiha so v njem obličja vrhov, ki obkrožajo globel z zeleno jaso v njenem dnu.

NEKAJ KRONIKE PD CERKNO

Planinsko društvo Cerkno se lahko šteje med najstarejša planinska društva na Primorskem, saj je bila podružnica SPD Cerkno ustanovljena komaj 11 let po SPD v Ljubljani. Pred njo so obstajale na Primorskem samo Soška podružnica SPD v Tolminu ter podružnici v Ajdovščini in v Idriji. Zanimanje za planinstvo med Cerkljani pa je seveda starejšega datuma. O tem nam priča dejstvo, da je bilo v Cerknem že pred ustanovitvijo podružnice SPD 11 planincev, ki so bili včlanjeni pri Soški podružnici SPD v Tolminu. Da se

Otvoritev koč na Poreznu 1. 1907

je ustanovitev podružnice SPD v Cerknem pripravljala že več let poprej, je razvidno iz dopisa v goriškem listu Soči z dne 10. avgusta 1901, ki pravi: »Četudi imenujejo nas Cerkljane zaspance, vendar v soboto, 3. avgusta zvečer nismo bili. Napravili smo izlet na Porezen. Tako različne in številne družbe Porezen gotovo še ni videl. Do 50 izletnikov se je zbralo dobro uro pred sončnim vzhodom na vrhu Porezna.« V zadnjem odstavku pravi: »Ako bi se Cerkljani kakor tudi Podbrčani in oni iz Soške doline s SPD vred nekoliko potrudili, bi lahko kmalu in z majhnimi stroški imeli koč na Poreznu itd.« Cerkljani res niso spali. Tri leta kasneje, ko jim je C. kr. namestništvo v Trstu odobrilo društvena pravila, je bil 28. februarja 1904 ustanovni občni zbor podružnice SPD Cerkno. Na ustanovnem občnem zboru je bil izvoljen upravni odbor, ki je štel štiri člane. Ti so bili: Josip Rakovšček, načelnik, Vaclav Tušar, namestnik načelnika, Gabrijel Bevk, tajnik in Ivan Drašček, blagajnik.

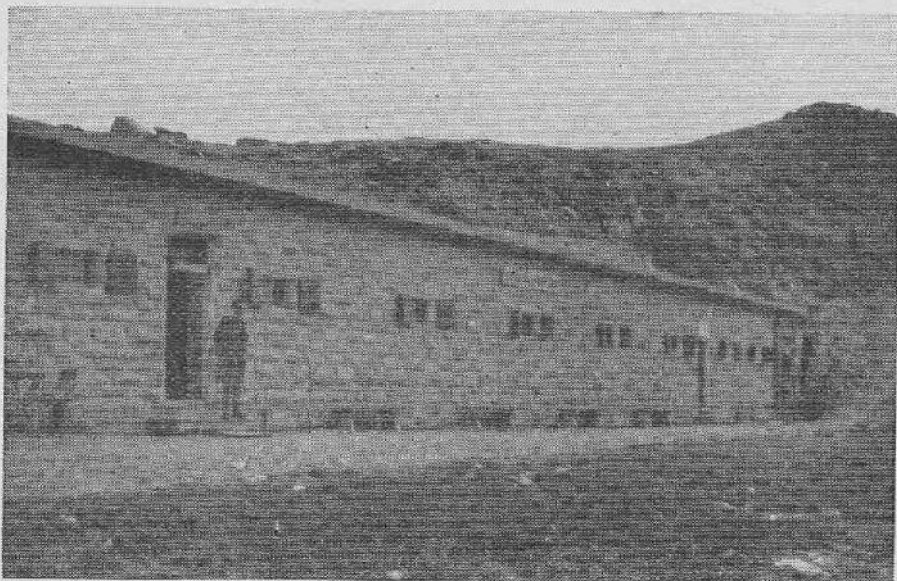
Na ustanovnem občnem zboru se je tudi razpravljalo o področju podružnice, ki naj bi obsegalo Cerkljansko s Poreznom in Blegošem ter Baško dolino s Črno prstjo in sosednimi vrhovi. Podbrčani so prvotno nameravali ustanoviti lastno podružnico za Baško dolino. Ker pa bi ta imela skoraj isto področje kot cerkljanska podružnica, so to misel opustili in planinci iz Baške doline so se včlanili pri podružnici SPD Cerkno. V ustanovnem letu je podružnica SPD Cerkno imela 57 članov.

Člani podružnice so se takoj lotili markiranja poti, in sicer iz Cerkna na Porezen čez Poče in Labinje, iz Cerkna na Blegaš, iz Cerkna v Hudajužno ter iz Hudajužne čez Stržišče na Črno prst. Popravili so tudi stezo na Vrhuljice in namestili 9 kazipotnih tablic. Koj v začetku so se tudi že zanimali za raziskovanje podzemeljskih jam. Trije člani so bili določeni, da raziščejo jamo v Ravnah. V ta namen so kupili dva cepina in vrv.

6. in 7. maja 1905 je podružnica priredila prvi skupinski izlet čez Davčo v Podbrdo in skozi predor v Bohinjsko Bistrico, od koder so se čez Hudajužno vrnili domov.

Na tretjem občnem zboru 7. januarja 1906 se je prvič razpravljalo o gradnji koč na Poreznu.

Današnja koča na Poreznu

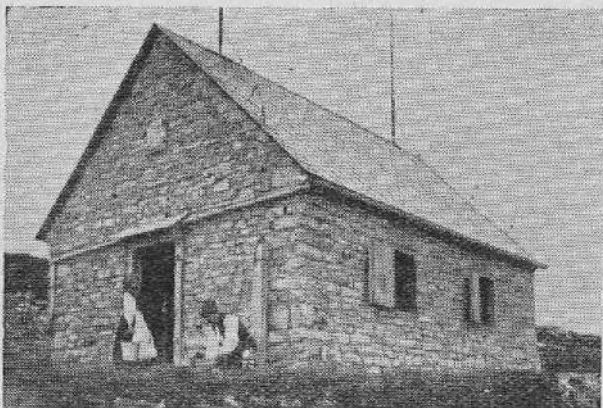
Ob koncu leta 1906 je podružnica imela 85 članov. Med letom je bilo več skupinskih izletov, med drugimi tudi k otvoritvi planinske koče na Črni prsti. Sploh je bila v tem letu dejavnost podružnice vsestranska in morda največja v vseh letih njenega obstoja, saj se je uresničila njena največja želja — začela se je graditi koča na Poreznu. Za gradnjo koče je bila Planinska zadruga v Sorici brezplačno prepustila 120 m² zemljišča na vrhu Porezna. Zidarska dela so se začela v avgustu 1906. Ker je bilo vreme ugodno, je bila koča že dozdana in za silo pokrita. Stroški so do tedaj znašali 2225 K. Za dokončno zgradnjo je manjkalo še 800 K. Trgovska zbornica v Gorici je prispevala 100 K.

V tem letu je podružnica markirala še naslednje poti: Podbrdo—Porezen, Podbrdo—Črna prst, Nemški Rut—Rodica, Podmelec—Rodica ter obnovila že obstoječe markacije.

Koča na Poreznu je bila otvorjena 11. avgusta 1907. Otvoritev je opisana v PV za leto 1907. Iz opisa posnemamo naslednje:

Koča na Poreznu je bila nato odprta obiskovalcem in oskrbovana vsako soboto popoldne in nedeljo. Leta 1908 jo je obiskalo 200 planincev. Člani podružnice so napravili skupinske ture na Triglav, Črno prst, Porezen in Ble-gaš. Pri otvoritvi Frischaufovega doma je podružnico zastopal odbornik Ciril Peternelej. Na novo so bile markirane naslednje poti: Podbrdo—Petrovo brdo ter Čerkno—Pasice. V Pasice se je nadclala tudi pot, in sicer do Hrama, kjer je danes bolnišnica Franja. Otvoritev poti je bila 23. avgusta 1908.

Na občnem zboru leta 1909 se je pri podružnici ustanovil tudi odsek za tujski promet. Napravljen je seznam stanovanj in opis kraja. Deželna zveza za tujski promet je podružnici darovala 100 K. Leta 1909 se je na novo markirala pot Čerkno—Poče—Porezen in opremila s kašipotnimi tablicami. Na vrhu Porezna pa se je postavil nov strelovod, ki so ga bili neznanzi zlikovci uničili. Učitelj Kokole iz Podbrda je na novo markiral poti Podbrdo—Črna prst in Podbrdo—Petrovo brdo—Porezen. Ključi od koče na Poreznu so se oddali v Sv. Luciji, na Zalem logu, pri Tržaški podružnici in pri Osrednjem odboru. Koča je bila oskrbovana vse poletje in tudi v zimskem času, a le ob sobotah in nedeljah. Pri koči je bil zgrajen nov vodnjak.

Stara koča na Poreznu

Na strani 641:

Delo na koči
na Poreznu 1. 1903

Spomenik žrtvam
fašizma

Na občnem zboru leta 1910 je bil na dnevnem redu tudi predlog, naj bi Cerkljanska podružnica sprožila akcijo za reorganizacijo Osrednjega odbora, da bi se tako dosegla večja samostojnost podružnic. Predlog je bil sprejet in sklenilo se je, da Cerkljanska podružnica prevzame iniciativo za reorganizacijo SPD. Započeta akcija je našla ugoden odziv in odobravanje pri vseh podružnicah razen pri kamniški. Najintenzivneje se je zanjo zavzela podružnica v Kranju, ki je po dogovoru s Cerkljansko podružnico sklicala na Sv. Joštu informativen sestanek. Na tem sestanku sta bila navzoča za Cerkljansko podružnico Peter Brelih in Ciril Peternelj, Kranjsko podružnico pa so zastopali načelnik prof. A. Zupan, tajnik prof. Josip Bučer, dr. Kušar in še nekaj drugih. Na sestanku se je sklenilo pričeti z intenzivnejšo akcijo za preosnovo SPD. Sklenilo se je tudi, da bo nadaljnjo akcijo vodila Kranjska podružnica, ki je dosti močnejša od cerkljanske in ima boljšo zvezo z Ljubljano in ostalimi podružnicami. Akcija se je, kot je znano, uspešno zaključila, zato lahko trdimo, da ima pri reorganizaciji slovenskega planinstva tudi Cerkljanska podružnica nekaj zasluge.

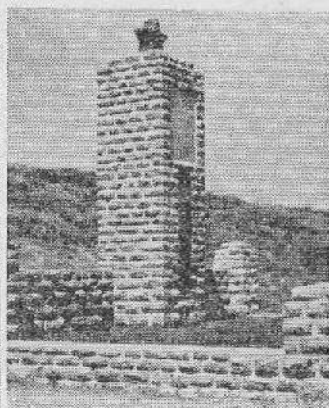
V naslednjih letih niso bili zabeleženi posebni uspehi. Na občnem zboru 6. januarja 1912 se je razpravljalo predvsem o popravilih v koči na Poreznu, ki je bila v slabem stanju, zlasti okna, vrata in štedilnik. Sklenilo se je tudi, da se domačini oprostite vstopnine v kočo.

Na izrednem občnem zboru dne 22. septembra 1912 so bila sprejeta nova društvena pravila. Tudi to leto je bilo silvestrovanje na Poreznu. Koča na Poreznu je v tem letu zabeležila najvišje število obiskovalcev, in sicer 309.

Ko je leta 1914 izbruhnila prva svetovna vojna, je v Cerknem počasi ohromelo vse društveno delovanje in tako tudi delovanje podružnice PD. Dostop na Porezen je bil mogoč le s posebnim dovoljenjem, vendar pa tudi v vojnih letih Porezen ni bil popolnoma osamljen. Vpisna knjiga izkazuje v letu 1915 56, v letu 1916 42, v letu 1917 36 in v letu 1918 10 obiskovalcev.

Po prvi svetovni vojni je sklican občni zbor podružnice 26. decembra 1918. Na njem se je razpravljalo o novi situaciji, nastali zaradi zasedbe Primorske po Italijanih, in o možnostih delovanja podružnice v novih razmerah, toda sklenilo se ni nič konkretnega.

Leta 1922 je bil drugi in zadnji občni zbor podružnice po vojni. Na njem so se člani seznanili z odlokom italijanskih oblasti, da so razpuščena vsa slovenska društva na Primorskem. Sklenilo se je zato prenehati z vsakim javnim delovanjem. Kočo na Poreznu so bile zasedle italijanske obmejne straže in oblasti niso dovolile, da bi se premičnine iz koče prenesle v Cerkno. Obmejne straže in vojaške edinice, ki so se koče posluževale, so v nekaj letih vse, kar je bilo v njej lesenega, požgale. Koča je začela razpadati, tako da se je po drugi vojni komaj še poznalo, kje je stala. Od vsega inventarja, ki ga je imela podružnica, se je ohranila edino vpisna knjiga koče na Poreznu.

Po osvoboditvi se je planinska organizacija v Cerknem obnovila, in sicer z imenom Planinsko društvo Cerkno. 6. junija 1946 se je sestal v dvorani Narodnega doma pripravljalni odbor. Na sestanku so se člani seznanili s pravilnikom, ki ga je bila poslala Zveza primorskih planinskih društev v Trstu. Predlagani so bili tudi kandidati za upravni in nadzorni odbor. Na ustanovnem občnem zboru, ki je bil 13. julija 1946, so bili v upravni odbor izvoljeni naslednji člani: Jernej Štravs, Viktor Jereb, Lahajnar Milan, Stanko Bratina, Peter Rojc, Nande Ličar, Vinko Tavčar, Ciril Mažgon, Andrej Sedej in Franc Koblar, v nadzorni odbor pa Gabrijela Bevk in Franc Jereb. Na zboru se je določila tudi članarina, in sicer 120 lir za odrasle, 50 lir za mladince ter pristopnina 50 lir.

Na ustanovnem občnem zboru se je tudi že razpravljalo o obnovitvi koče na Poreznu. Predsednik novoizvoljenega odbora je obljubil, da se bodo odborniki zadeve takoj lotili. In res so njej razpravljali na prvi seji. Izražena je bila misel, da bi se ne obnavljala stara planinska koča, temveč da bi se bivša italijanska vojašnica tik pod vrhom Porezna s primernimi adaptacijami preuredila v planinsko postojanko.

Iz zapisnika občnega zbora z dne 26. novembra 1948 je razvidno, da se je odbor obrnil na Zvezo primorskih planinskih društev v Trstu, da bi se ugotovilo posestno stanje vojaškega objekta na Poreznu in izposlovalo dovoljenje za obnovev, toda brez uspeha. Po ustanovitvi STO se je društvo včlanilo pri Zvezi planinskih društev Slovenije in jo prosilo za pomoč. PZS je izposlovala pri vojaških oblasteh dovoljenje za preureditev vojašnice na Poreznu v planinsko postojanko in na podlagi predloženega predračuna dodelila investicijo v znesku 100000 din.

Delo v koči se je pričelo sredi maja 1949. Pripravljalna dela so člani opravili prostovoljno. 10. junija so prišli delavci: dva zidarja z dvema pomagačema in dva mizarja. Istega dne se je pričelo tudi prevažanje materiala iz Cerkna; tega je bilo okrog 250 q. Material so prevažali s kamionom na vrh Črnega vrha, nato pa z voznimi koši po strmih senožetih do sedla na Medreah. Od tod ga je bilo treba znositi na vrh s konji, deloma pa so ga znosili člani. Opremo za kočo so večinoma znosili preko Poč. Delo je pod vodstvom tov. Maksa Štucina naglo napredovalo. Zidarska in mizarska dela so bila končana 9. junija, pleskarska pa zaradi pomanjkanja barv šele 12. avgusta. Po končanem delu v koči so zidarji pod vodstvom tajnika Viktorja Jereba postavili na vrhu Porezna še spomenik padlim borcem. Pod spomenikom so nato pokopali ostanke borcev, ki so jih prenesli z nekoliko niže ležečega pokopališča. Vse kamenje za spomenik so znesli na vrh Porezna člani društva.

Otvoritev koče je bila 14. avgusta 1949 skupno z odkritjem spomenika padlim borcem. Na ta dan je bilo na Poreznu kljub slabemu vremenu in mrazu nad 2000 ljudi.

Koča je bila po otvoritvi stalno oskrbovana do 31. oktobra. Za oskrbnico je bila postavljena tov. Marija Podobnik. Kočo je obiskalo v tej dobi nad 500 planincev.

Markacijski odsek je že pred otvoritvijo koče na novo markiral vse stare poti na Porezen, nekatere pa tudi drugod.

V naslednjih letih je društvo posvečalo glavno skrb opremi koče na Poreznu, izpopolnitvi markacij in organizacijskim vprašanjem. V letu 1950 sta bili osnovani v sklopu društva dve planinski skupini, in sicer v Podbrdu in na Nižji gimnaziji v Cerknem. Prva je štela 110, druga pa 89 članov. Skupno število članov se je tako dvignilo na 579. Tudi v propagandnem pogledu je društvo pridno delalo. Izvedlo je zlasti intenzivno propagando za obisk Porezna in sosednih hribov. Založilo je dve seriji razglednic s kočo na Poreznu in spomenikom padlim borcem, kasneje pa še tri s panoramo Porezna in Cerkna v snegu. Za kočo na Poreznu je nabavilo dinamo z motorjem na bencin in napeljalo električno razsvetljavo po vseh prostorih. Koča je bila zavarovana proti požaru in vlamu. Obiskalo jo je v tem letu 2316 oseb.

V letu 1951 se je na novo vpisalo 192 članov, odpadlo pa jih je 195, in sicer zato, ker se je planinska skupina v Podbrdu zaradi ukinitve prometno-komercialne šole razšla. Na novo pa je bila ustanovljena planinska skupina v elektrogospodarski šoli v Cerknem, ki je štela 26 članov; skupno je bilo v tem letu 576 članov.

V letu 1952 je število članov padlo za 40 %. Nekaj članov je odpadlo v Podbrdu in drugih vaseh Baške grape, ki so prešle v področje novoustanovljenega društva v Mostu na Soči, nekaj se jih je izselilo, največ pa jih je odpadlo zaradi zvišane članarine.

Markacijski odsek je bil vsa ta leta zelo aktiven. Pregledal je vsako leto vse obstoječe markacije ter namestil številne kažipotne tablice in dve večji orientacijski tabli. Na novo pa je markiral poti Žaga (Zali log)—Davča—Porezen, Blegoš—Črni vrh—Porezen. Markacisti so tudi navezali stike s tovariši sosednjih društev in se udeleževali sestankov. Temeljito delo markacistov so priznali tudi planinci iz drugih krajev. Pohvalno je treba omeniti zlasti tov. Janka Pagona in Vinka Tavčarja.

V letu 1953 je društvo štelo 310 članov. V koči so bila izvršena nekatera popravila, poleg koče pa se je postavil lesen hlev za tovarno žival. Kočo je obiskalo 2275 planincev.

V letu 1954 se je število članov nekoliko dvignilo, in sicer na 339. Obisk koče na Poreznu je bil kljub slabemu vremenu še kar dober. Vpisna knjiga je izkazovala nad 2000 obiskovalcev.

13. novembra 1954 je društvo praznovalo 50-letnico svojega obstoja. Na slavnostni seji, ki je bila v dvorani združnega doma, je zastopnik PZS Janko Dekleva izročil dvema od treh še živečih ustanoviteljev podružnice SPD Cerkno, to je Petru Brelihu in Jerneju Štravsu, srebrni častni znak in diploma, ki jima ju je bila podelila skupščina PZS v Mariboru dne 4. aprila 1954.

V letu 1955 je društvo imelo 301 člana. Število članov je torej zopet padlo in to predvsem med mladino, čeravno se je odbor zelo trudil, da bi je čimveč pridobil. Obisk koče na Poreznu je bil nekaj boljši kot prejšnje leto. Obiskalo jo je 2411 planincev. Tudi obisk v zavetiščih na Robidenskem brdu in v Počah je bil dober.

Za 10-letnico zmage je ZB Cerkno priredila na vrhu Porezna komemoracijo v spomin padlim borcem, pri kateri so sodelovali tudi člani PD, oskrbnica koče in njena pomočnica pa sta lepo okrasili skupni grob padlih borcev.

Član odbora se je kot delegat udeležil praznovanja 60-letnice HPD, ki je bilo v Zagrebu.

Iz navedenih podatkov dejavnosti PDC, zlasti pa Podružnice SPD pred prvo svetovno vojno, lahko vidimo, s kakšno požrtvovalnostjo in vprav ganljivim idealizmom so prvi člani širili planinsko idejo na Cerkljanskem. Delali so v skromnih razmerah, prepuščeni sami sebi, v političnem vzdušju, ki jim ni bilo naklonjeno, in vendar so dosegli tako lepe uspehe. Prav ti ljudje so bili poleg tega tudi glavni stebri vsega kulturnega življenja v Cerknem.

ARHITEKTI DOLINE TRIGLAVSKIH JEZER

Ko smo lani končavali z Brathay Exploration Group naše delo na krasu in se oddahnili na Krku, se je posebno slovenska zemlja tako priljubila vodjem in članom skupine, da so sklenili še enkrat priti k nam. Zakaj prihajajo Angleži tako radi k nam? Eden od njih mi je pisal iz neke dežele, kjer se je na počitnicah zbralo mnogo Angležev, zakaj bi še enkrat prišli radi v Jugoslavijo. Odgovor je bilo običajno tale: ... that the people of Jugoslavia are so friendly... that Jugoslavia is a happy country. (...ker so Jugoslovani tako prijazni... ker je Jugoslavija srečna dežela). In ko so me vprašali za svet, kateremu kraju naj bi v prihodnjem letu posvetili svojo pozornost, sem jim svetoval, naj pridejo v Dolino Triglavskih jezer. Tako smo dne 5. avgusta 1955 — 16 angleških študentov in mladih profesorjev ter štirje Slovenci — sopihali težko obremenjeni proti Dvojnemu jezeru, opremljeni s »high quality mountain tents« in z okoli 450 kg »special mountain food«. Stirje konji so nam nesli večino prtljage, med drugim tudi zložljiv čoln. Imeli smo srečo, da smo postavili naš tabor v vrtači za kočo, še preden je začelo deževati. Morda bom o tem 11-dnevnem gorskem taborjenju, ki se je pričelo ob Dvojnem jezeru in imelo svoje postojanke še na štirih drugih krajih, med njimi celo za eno noč na vrhu Triglava samega, posebej kaj napisal. Lepo vreme gor ali dol, člani naše grupe so se z vso vnemo posvetili študiju te prekrasne doline in njene okolice, in sicer iz morfoloških in agrikulturnih ozirav. Odnegli so gotovo nad tisoč barvnih in črnobelih fotografij, mnogo risb in črtežev, predvsem pa najlepše vtise. Pri vsem delu mi je ostalo še časa za razmišljanje in sanjarjenje ter za poglobljanje v čudovito zgradbo in nastanek Doline Triglavskih jezer.

Tako so mi misli mnogokrat ušle nazaj v davne, davne dobe. Težko se je zamisliti v čas, ko vsega tega nagrmedenega skalovja še ni bilo. Da je bila vsa ta snov še ločena... da je kisik, ogljik in kalcij, ki danes tvori te gore, še pred dvema milijardama let žarel v nastajajoči Zemlji kot prevroč plin med drugimi plini... da so tod valovile prve še vroče zgoščene mase zemeljske skorje, se lomile, strjale, kopičile in tvorile prve gore ter se iznova pogrezale v ognjeno morje... da je trajalo stotine milijonov let, da so se prvi plini kisika in vodika spojili z vodo... da so minili novi milijoni let, da je v strahotnih, nam nepojmljivih naliivih voda začela polniti zemeljske kotanje in se začela zbirati v prve oceane, v katere je tekoča voda z gora začela nositi prve naplavine, razrušene prve gore... da je 1600 m globlje, kjer danes ob Dvojnem jezeru strmimo v lepoto visokih gora, valovil ocean stotine milijonov let... To obsežno morje, ki ga po rekonstrukciji raznih kamenin in oblik geologi imenujejo Thetis, je valovilo v širokem pasu kot Osrednje Sredozemsko morje; ni bilo niti sledu Pirenejev, Atlasa, Apeninov, Alp, Karpatov, Dinarskega gorstva in gorovja v Mali Aziji, Siriji...

Toda prav v morju Thetis so se pojavili prvi graditelji naših Alp, tudi naše Doline Triglavskih jezer. V morjih je bilo življenje že zelo razvito in nešteti milijoni školjk najrazličnejših vrst so živeli v teh globokih oceanih. Že v samem območju sedanjih Alp je na različnih krajih živelo mnogo vrst, tako da najdemo prav v Vzhodnih Alpah, posebno v Julijskih Alpah nekatere v glavnem samo tam nahajajoče se vrste školjk. Geologi jih z označbo Alpski facies vselej posebej ločijo od drugih sorodnih, a drugod v tem oceanu živečih vrst. Predaleč bi šli, če bi se naderobno pečali s temi pred več sto milijoni leti živečimi morskimi živalcami. Bila je to tako imenovana triadna doba, ki spada v srednji vek naše Zemlje. Trajal je morda okoli 200 milijonov let, od katerih večji del pripada triadni dobi. Kako reke že v par tisoč letih izpremenijo svoje podolje! Koliko jezer se je zasulo v nekaj stoletjih, tu pa imamo opraviti kar s stotinami milijoni let in to v toplih oceanih, kjer je bilo življenje bujno. Ni torej čudno, da so se vsipale odmrle školjke »kakor dež« — kakor slikovito trdijo nekateri znanstveniki — v tem več tisoč metrov globokem morju na njegovo dno. Tam so se kopičile,

Ris. P. Kunaver

Gube v triadnih apnenih Kanjavca

se trle pod težo silnih skladov in se spreminjale v brezoblično skladovito gmoto, tako da je le malo školjk ohranilo svojo nekdanjo obliko. Povprečno se je nabralo v teh silnih geoloških dobah okoli 3000 metrov plasti apnenčaste snovi bivših živalc. Pod težo vode — na en kvadratni meter v štiristoč metrov globokem morju znaša tlak štiri milijone kilogramov in pod lastno težo tisočev metrov debelih plasti, pa še pod kemijskimi spremembami so nastale kamene našega apnenca in dolomita, ki tvori dolge vrste današnjih Julijcev in Kamniških planin. A vse te silovite množine apnenčeve snovi so ležale vse te dolge dobe malone pri miru globoko pod oceanom, ki je valovil, kakor smo že rekli, nad tisoč metrov niže, kjer danes hodimo po Dolini Triglavskih jezer. Neskončne množice živalskih graditeljev so tako napravile glavno množino gradiva, iz katerega je sestavljena pokrajina, ki jo danes tako občudujemo.

A narava ne miruje. Pestro življenje se razvija, četudi počasi in preko milijonov let. In tako je tudi triadna doba polagoma prešla v novo dobo, v kateri so se živali, na kopnem pa tudi rastline dalje razvijale. Ne sedi v koči pri Dvojnem jezeru! Pojdi po strašno razjednem jurskem apnencu okoli nje. Sivkasti in rdečkasti so in dobro jih opazuj! Če boš vztrajal, se ti bo izplačalo. Odkril boš druge graditelje naše prelepe doline. Zdaj tu, zdaj tam boš zapazil v skalovju čudno spiralo. Zmrzal jo je morda načela in morda boš imel srečo kakor jaz, da se bo vdala pod konico cepina in dvignil boš vsaj del ene od najznačilnejših živalic jurske dobe, amonita. Največji, ki sem

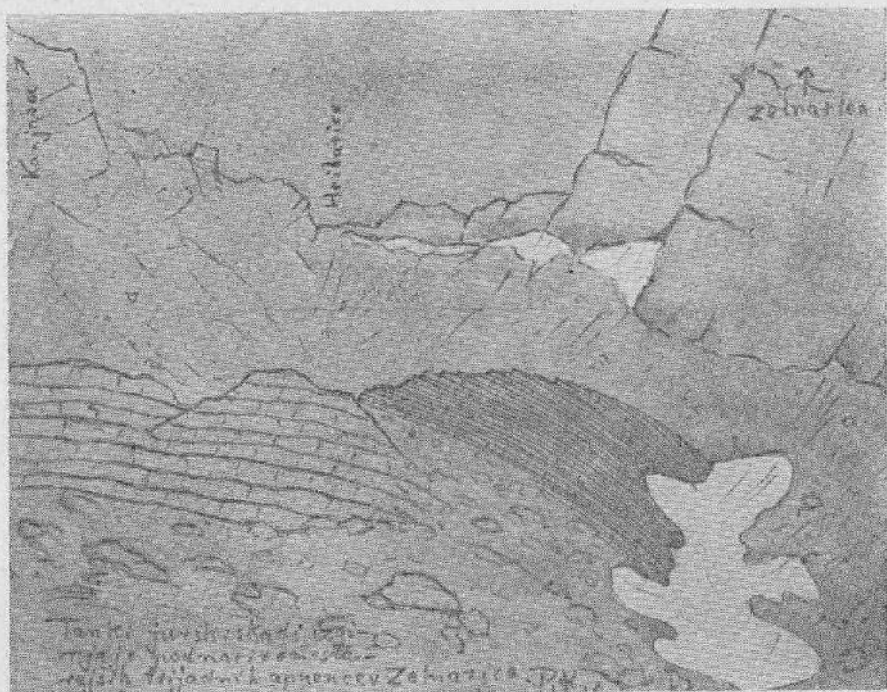
Ris. P. Kunaver

Rjavkasti tanki jurski skladi so od vzhoda narinjeni s starejšimi triadnimi apnenci v ozadju Hribarice, desno v ozadnje severni odrastki Zelnarice. Pogled z bližine Zelenega jezera

ga našel, je imel premer nad 30 cm. Seveda sem ga mogel nesti samo do našega tabora za kočo, kjer še sedaj leži.

Tudi v jurski dobi je stalo tam, kjer se dvigajo naše Alpe, deloma globoko, deloma plitvo morje, v katerem so se razne školjke, posebno amoniti, najbolj razvijali. Tudi v jurski dobi so se na dnu morja kopičili ostanki odmrlih školjk, in prav amoniti so na mnogih krajih krasno ohranjeni. Ti apnenci, posebno pa jurski laporji, pa imajo v sebi več v vodi težko topljivih snovi in njim se moramo zahvaliti, da vidimo v dolini Triglavskih jezer razmeroma mnogo več vode kakor drugod v višinah Julijskih Alp. A o tem pozneje.

Tako se je tudi v jurski dobi desetine milijonov let nabiral na dnu morja na vrhu že naloženih in strjajočih se triadnih apnencev, nov, nekoliko mlajši material za zgradbo naših gora in naše doline posebej, med katerim so važni graditelji prav amoniti, ki jih najdemo danes v dolini kar okoli pet vrst. Poleg njih pa so seveda tudi druge okamenine tiste davne dobe, posebno tkzv. belemniti, ki so koničaste oblike in jih vidiš vtasih kak centimeter moleti iz kamenine jurskega apnenca v okolici Dvojnega jezera.

Ris. P. Kunaver

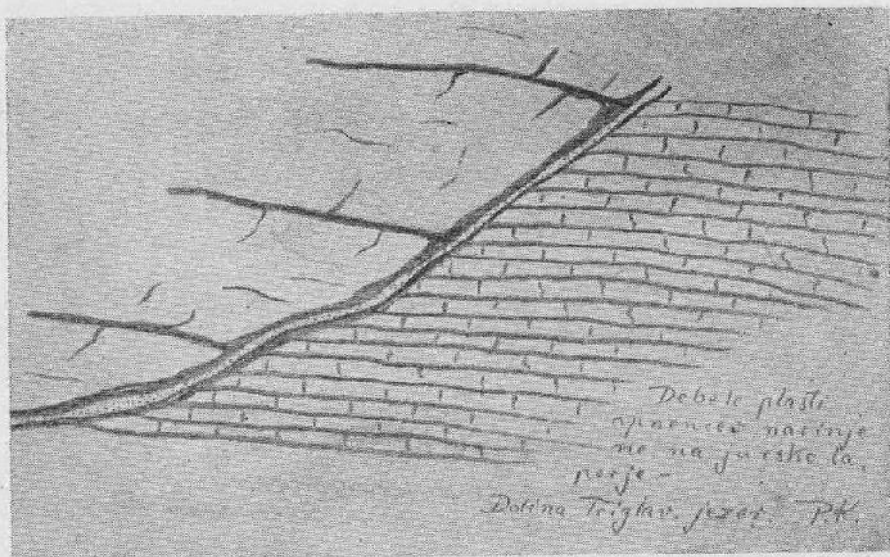
Tanki jurski skladi izginjajo pod debelimi skladi nariva starejših triadnih apnencev Zelnarice. Pogled na pokrajino ca. 15 min. nad Vel. Črnim jezerom

Minile so nove več desetih milijonov trajajoče dobe in še je stalo morje tam, kjer so naše Alpe. Gradbeni material pa so mali graditelji na dnu morja že pripravili, četudi je trajalo na stotine milijonov let. Treba je bilo samo novega arhitekta, ki bi ta material dvignil in uporabil za gigantske stavbe. In prišel je. Zemlja je postala nemirna in v dobi, ki je nastopila za zemeljskim srednjim vekom — mezozoikom — in jo imenujemo novi vek zemlje ali kenozoik — se je v mnogih predelih zemeljska skorja, kjer se danes razprostirajo Pireneje, naše Dinarsko gorstvo, Apenini, grška gorovja in visoka gorovja v Mali Aziji, pa tudi v Severni Ameriki, začela gubati, dvigati in iznova pogrezati. Tudi druge sile so povzročile, da so se nekdanje globoko pod morsk gladino nabrane in strjene mase kamenin začele dvigati. Te gorotvorne sile so delovale deloma tangentialno, deloma radialno in so počasi povzročile v nekaj milijonih let čudovite izpremembe na licu naše Zemlje in tudi pri nas. Polagoma so se iz morja dvigale naše Alpe — Južne Apeniške Alpe še posebej.

Kaj vse pa se je zaradi teh arhitektov, gorotvornih sil, godilo prav v območju Doline Triglavskih jezer, nam zgovorno pričajo dno in stene doline. Strahotne sile so bile že tiste, ki so dvignile vse te silne množine apnencev iz več tisoč metrov globokega morja v tisočmeterske višine. Ali se je to godilo katastrofalno — hitro — ali počasi, se ne da z gotovostjo reči. Če pa pozorno opazujemo oblike doline, se ti odkrivajo na vsak korak dela mogočnih graditeljev doline.

Predvsem boš ostrmel, če boš opazoval sestav skalah sten, ki niso več kakor nekdanje v morskem dnu horizontalno položene, ampak mnogokrat

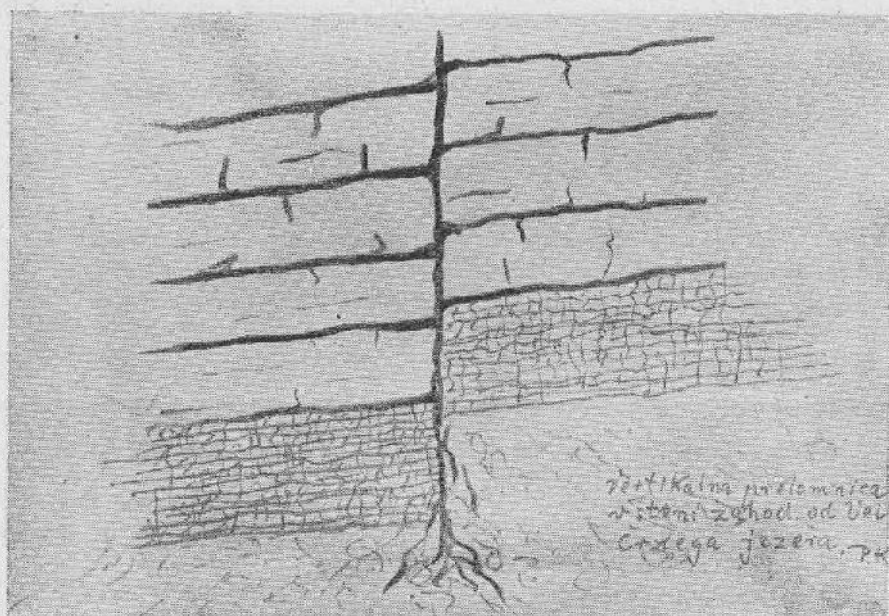

Ris. P. Kunaver

Dolina Triglavskih jezer. Nariv debelih apneniških plasti na jurske laporje. Vmes tanka plast v prah strle kamenine.

nagnjene in prelomljene. Posebno znamenita pa je stena Kanjavca, ki kakor najvišji varuh Doline stoji na njenem severozahodnem koncu. Od koče na Prehodavcih lahko vidiš, kaj se je zgodilo z debelimi skladi apnenca pod pritiskom od strani. Strahotno so nagubane, premečkane in prerinjene druga čez drugo. Mestoma so tako silno premečkane, da ne moreš najti začetka in konca teh čudno druga v drugo zagvozdanih gub, ki so vendar iz trdega apnenca; plasti so tudi več metrov debele. Če pa stopiš nekoliko niže navzdol med Veliko Črno jezero in Zeleno jezero, se ti odkrijejo nova dela graditeljev gora, gorotvornih sil. Seveda, hiteti ne smeš. Počivaj in glej! Tam pod Hribaricami boš opazil, da so kamenine v višjih legah svetlosive, v dnu pa na mnogih krajih rjavkaste. Tudi debelina skladov je kaj različna. In kar je najzanimivejše, rjavkasti skladi, ki pripadajo jurski dobi ter so mnogo tanjši od debelih triadnih skladov, so tu močno nagubani. Bill so izpostavljeni hudemu stranskemu pritisku. Na južni strani so narinjeni na debelejšje sklade, na severovzhodni strani pa izginjajo mlajši jurski skladi pod mnogo starejšimi skladi prejšnje triadne dobe, ki se vzpenjajo nad njimi kakor strme, na več krajih močno prelomljene stene, ki se vlečejo od Zelnarice tja do Kanjavca in so najnižje v Vratih, sedlu, ki drži na Hribarico. Da, tod, in še drugod vzdolž prelepe Doline triglavskih jezer vidimo enega najmogočnejših pojavov v Alpah sploh: narive. Na mnogo mlajše sklade jurskih apnenecv so silovite moči naše zemlje potisnile, narinile stotine metrov debele sklade desetine in desetine milijonov let starejše in v večjih globinah nastale triadne apnenca. Kakor mogočne stene se dvigujejo ti apnenci ob vsej vzhodni strani Doline Triglavskih jezer kot Kanjavec, Zelnarica, Tičarica i. dr. Modre glave, naš prof. Seidel, učenjaka Kosmat in Winkler so se trudili razvozlati to uganko, kako je mogla biti cela velikanska in stotine metrov debela plošča starega triadnega apnenca narinjena na sklade jurskega apnenca, da je s svojim čelom obstala tam, kjer jo vidimo danes kot impozantni gorski zid nad našo dolino. Zadovoljivo uganke nihče ni rešil...

Ris. P. Kunaver

Vertikalna prelomnica v steni zahodno od Vel. Črnega jezera

To prerivanje in narivanje plasti lahko na več krajih opazuješ. Prav brez težave pa najdeš šolski primer malone tik za kočo ob stezi nad Močilcem. Kramp in lopata sta tam odkrila tak nariv debelega apnenca na tanke plasti laporja. Stik obeh vrst kamenin je diskordanten; da se je nariv izvršil pod silnim pritiskom in da je drsel apnenec po lapornatih plasteh tako, da jih je kot mehkejšo kamenino trl v prah, pa vidiš iz tega, ker leži tanka strta plast te kamenine med obema kameninama. Žal, mogočne plasti melišč, ki so se nadrobile z gora v zadnji najnovejši dobi na bregove, prekrivajo drugod na premnogih krajih te stike in rane v gorovju.

Seveda so tudi stene na zahodni strani doline utrpele mnoge premike in prelome. Marsikaj je zabrisal zob časa. Marsikatero prelomnico je izrabila meteorska voda sedanjega časa in jo izpremenila v odtočne jarke, kamine i. dr. A če iščeš, tudi najdeš. Če se hočeš potruditi k Velikemu Črnemu jezeru in za njegov zahodni zaliv ter čez bujne trate do samih skalnih sten, ti ne bo ušlo, da so tudi tam skalni skladi premaknjeni, nalomljeni in nagnjeni na različne strani. Slika pa naj ti pove več kakor beseda. Pred teboj se dviga skoraj navpična stena. Pod njo je kratko strmo melišče. A v steni zija od vode nenačeta navpična razpoka, skalni skladi pa se na obeh straneh razpoke, ki je prava prelomnica v vertikalni smeri, ne skladajo. To ti dokaže posebno kamenina med debelimi vrhnjimi skladi in spodnjimi strašno napokanimi in zdrobljenimi plastmi. Le malo v stran od tega lepega primera delovanja gorotvornih sil najdeš drugega: medtem ko vise plasti ob prelomnici povečini proti zahodu, najdeš v soseščini plasti istega apnenca, nagnjene proti vzhodu, proti dnu zajezerske doline. Žal, da je stik na daleč zakrit z gruščem in dokaj bujno floro.

Tako lahko povsod, kjer se ustaviš in kjer v višjih predelih doline flora ni pokrila tal in bregov, najdeš sledove davnega gubanja, lomljenja in silnega premikanja narivov.

Foto Pavel Kunaver

Zeleno jezero pod Zelnarico

Obdajajo ga talne ledeniške groblje z velikimi balvani in škraplje

Izven steze pa stopimo na delo dveh zadnjih graditeljev naše doline, do ledenika in tekoče vode.

Gmote hribin, ki so se polagoma dvignile iz oceana, so dale verjetno zelo grobe obrise današnjih Alp. Tudi naša dolina je bila morda le podaljšek mogočnih razpok v gubah, ki so preprezale Vzhodne Julijske Alpe. Morda jo je ustvaril v glavnem šele nariv silne plošče od vzhoda, ki tvori danes visoki vzhodni zid Vršakov, Zelnarice, obeh Tičaric in Rušnate glave. A kakor povsod, tako je tudi ta dolina prišla takoj v območje novega preoblikovalca zemeljskega površja — atmosferične in tekoče vode. Koliko milijonov let so bile nove, v višavo dvignjene hribine izpostavljene v starejših dobah novega zemeljskega veka razdirajočemu vplivu vode, je težko reči. Le toliko vemo, da je vladalo tedaj tudi pri nas približno tako podnebje, kakor je sedaj okoli ekvatorja in se je le počasi ohlajalo. Verjetno je tedaj v naših tedanjih gorah zelo deževalo in voda se je zbirala na sicer močno razpokanih, a vendar še ne zelo načetih površjih v potoke in reke. Voda pa je eden od najvztrajnejših elementov na zemeljskem površju. Neprestano je zato topila na površju izpostavljene apnence, odnašala drobir in se globlje in globlje zajedala v apnenčeve plasti. Tako je zarisala v grobo obličje naših Alp nove brazde in preoblikovala površje. Zasipala je morebitne kotanje, poglobljala in širila že obstoječe razpoke v bolj in bolj široke doline v obliki črke »V«, in taka je verjetno bila tedaj tudi naša dolina. Potoki in reke na njej so tekle po površju in zarezale vanj doline, ki jih danes še vedno, četudi močno izpremenjene in razdrte ter prekinjene, sledimo od vsega grebena gora, ki obdaja Komno od Hribaric v mogočnem loku okoli vsega Bohinja. Našo dolino, po kateri je gotovo odtokalo precej vode tja proti Bohinjski dolini, prav lahko v duhu izpremeniš v nekdanjo rečno dolino. Le enega si ne moremo prav predstavljati, kako je bilo tedaj na koncu, tam, kjer je danes strm prag

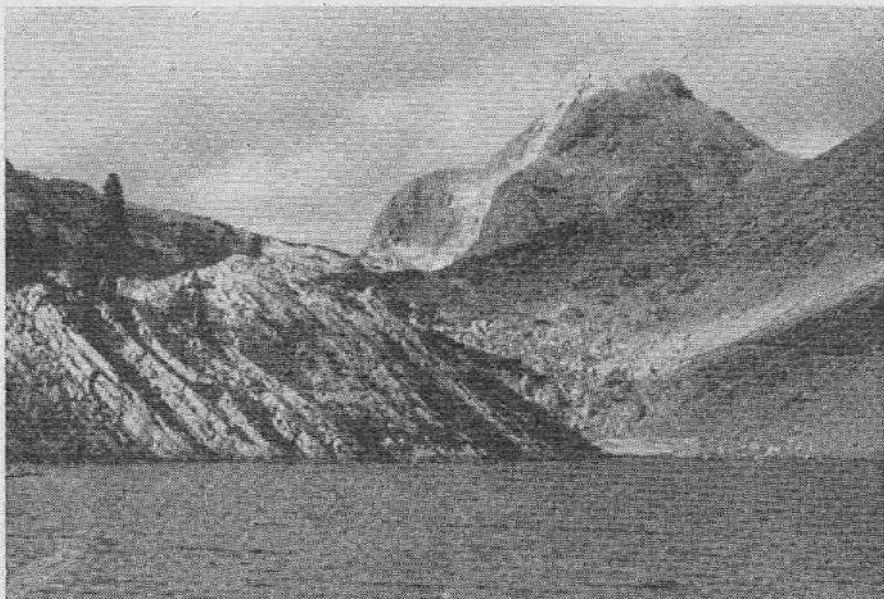

Foto Pavel Kunaver

Srednji del Doline Triglavskih jezer

Talne groblje pokrivajo deloma ledeniške grbine. Na desni nariv masiva Tičarice nad jurske apnenice. Meli pokrivajo stik

Komarče. Če je že v kakršni koli obliki obstajal, so padali od vseh strani slapovi v dolino, ki je bila seveda popolnoma drugačna in manj globoka kakor danes.

Milijoni let so popolnoma preobrazili površje doline in odnesli iz nje in njenih bregov ogromne množine kamenine, posebno v raztopljeni obliki, ker toplejša voda tedanjih dob je apnenec tudi hitreje topila. Verjetno se je že tedaj začelo zakraševanje in je naraščala votlikavost apnenca kakor povsod tudi na bregovih Doline Triglavskih jezer, le v dnu doline se je voda verjetno držala dalj časa na površju, ker so jo deloma zadrževali jurski laporji, ki se težje tope in ne propuščajo vode.

Toda tropsko podnebje, ki je prvo zavladalo nad novim gorovjem, se je končno začelo ohlajati in gore so bile izpostavljene novemu sovražniku — zmrzali, ki je drobila s pomočjo v razpokah zmrzle vode v krš. Tekoča voda pa je dobila tako nove vrste material, ki ga je začela odnašati in ga je po dnu dolin in bregov uporabljala tudi kot oblič, ki je gotovo tudi v Dolini Triglavskih jezer znova poglobil že obstoječe brazde in doline.

Ohlajevanje pa se je nadaljevalo in stopnjevalo. V zemeljskem merilu ta čas še ni daleč, morda sto tisoč let, morda nekoliko več. Niže in niže je z višav lezla meja, nad katero ni več deževalo, ampak so bile padavine le sneg. Zagrmeli so prvi plazovi, a sneg se ni več stajal v visokih dolinah.

In v območje te nove mrzle dobe, diluvij ali ledena doba imenovane, je prišla tudi Dolina Triglavskih jezer. Od tekoče vode začetno delo je prevzel sedaj nov mojster, ledenik. Začetkoma je zbiral moč in silo. Debelil se je, prodiral je niže in niže, in morda je že v nekaj sto letih pogledal preko prvih, še ne ostro odlomljenih pragov Komarče. Vsa silovita visoka planota Komna je postala potem, ko je padla ločnica večnega snega prav do njenega najspodnejšega roba do 1300 m, ogromno zbirališče snega in ledu. V prvotno dolino gornje Bohinjske doline, današnjega tedaj še neizgotovljenega Ukanca,

Foto Pavel Kunaver

Desno spredaj del dna Doline Triglavskih jezer s talno grobljo,

Desno spredaj del dna Doline Triglavskih jezer s talno grobljo,
na levi rob obrobne groblje z ledeniškimi balvani, za njo meli pod Malo Tičarico.
Fronta gorskega gozda na gozdni meji.

so grmeli ledeni plazovi, in po dolini se je začel pomikati dalje proti vzhodu silovit ledenik, ki je polagoma postal malone 1000 metrov debel.

Vso začetno Dolino Triglavskih jezer je pokoril počasi se plazeci več sto metrov debeli ledenik. Z dela Gornje Komne, tam čez, kjer je danes dolina Lopučnica, se je plazil verjetno še debelejši ledenik, in oba sta se malo pod sedanjim Dvojnim jezerom zedinila ter pod današnjo Belo skalo z združenimi močni rezala in oblala novo dolino ali bolje spodnji del Doline Triglavskih jezer, v kateri leži sedaj spodnje Črno jezero. Le najvišji vrhovi so gledali iz ledene poplave, a ti so bili dovolj, da so dajali potrebni material ledeniku za oblanje novih oblik. Drobir in debele skale so se valile na led ter se pogrezale po razpokah na površju in ob robu na dno, kjer so kot talne in obrobne morene služile pod milijone ton težkim in polagoma polzečim ledenikom kot oblič. Kar je tekoča voda nkoč ustvarila, je ledenik izpremenil. Doline mu niso bile zadosti globoke in široke. Zato je poglabljal dno in iz »V« oblikovanih dolin je ustvarjal široke koritaste doline »U« oblike. Združena ledenika — oni, ki je tekkel v glavnem po sedanji Lopučnici, in naš zajezerski ledenik, pa sta pod Belo skalo ustvarila posebno globoko korito, preden sta se prevalila v Bohinjsko dolino in pomagala z ostalimi ledeniki, ki so od vseh strani polzeli iz sosednjih grebenov in planot, ustvarjati široko dno prelepega Bohinja.

Kakor je prišla, tako je pred približno 50 000 leti tudi minila ta ledena doba. Ledeniki so se ustavili, se tanjšali in zapuščali v dnu dolin mogočne nasipe končnih, stranskih in talnih grobelj. In prišel je čas, ko so v že toplo Bohinjsko dolino zadnjikrat zagrmeli preko sedaj poglobljene, bolj strme Komarče zadnji ledeni plazovi iz naše doline. Led se je bolj in bolj umikal v višave tja proti gornjemu koncu doline, kjer je najdalj časa obležal. Za petami pa mu je sledilo rastlinstvo, seveda v primerni razdalji od smrtonosnega hladu.

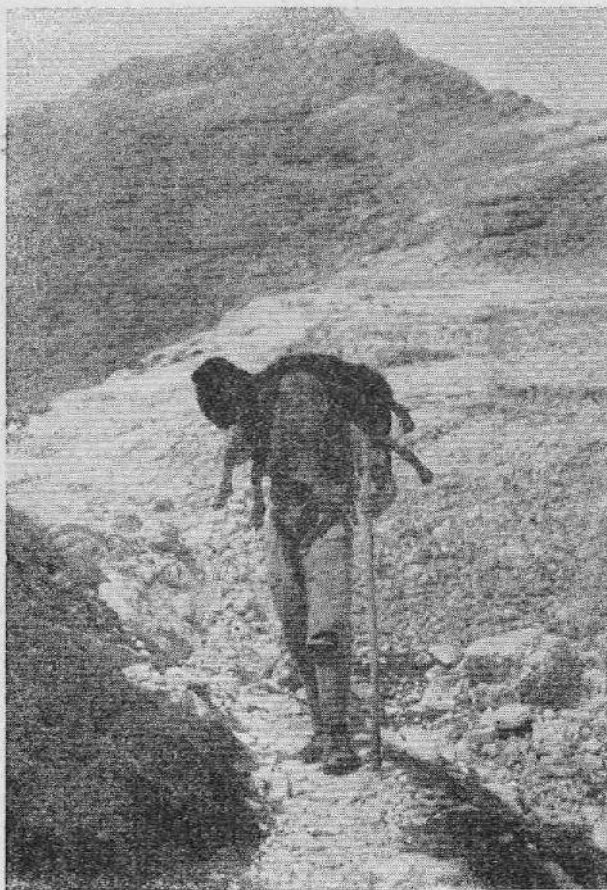

Foto Pavel Kunaver

Trentar nese ovco z zlomljeno nogo
z morenske pokrajine gorenje Doline Triglavskih jezer

Na svojem hrbtu je nosil ledenik ogromne množine skal in grušč. Vse to se je sesedlo na dno, ko se je led stajal in ostala je malone neprehodna kamenita puščava, skozi katero je človek v sedanjih časih utrl steze, ki se morajo umikati ogromnim balvanom in ostrorobemu grušču, ki je naložen tudi tam, do kamor se iz sosednih gora ne bi mogel privaliti in ga je ledenikova sila zanesla in raztresla na sedanjem mestu. Porasli z razmršenimi viharniki, taki balvani le še olupšujejo našo dolino in povečujejo njeno pestrost.

Ledenik je hudo gospodaril v mehkejših jurskih kameninah in izgrebel v njih večje kotanje. Popolnoma pa ni odnesel teh kamenin in to daje naši dolini poseben čar. Vsa širna Komna je malone brez vode. Gorjé živini v suhih poletjih! Še celo redki kali se posuše in postanejo grde brozge — v kotanjah naše doline pa se nad nepropustnimi ali vsaj težko topljivimi kameninami jurske dobe vrste jezerce za jezercem kakor biseri, in za planinsko kočjo za Dvojnim jezerom je pravo čudo v naših apneniških gorah: šumenje tekoče vode v Močilniku! Kotanje, v katerih leže ti biseri, pa

Foto Pavel Kunaver

Dolina Triglavskih jezer

Plošča apnenca, razjedena od deževnice in snežnice v Zlebiče in Skraplje.
Rastlinstvo je zavzelo le vrhove in nekatere Zlebiče

niso obdane samo od obrušenega osnovnega skalovja. Obdajajo jih na nekaterih mestih tudi slikovite ledeniške groblje, kar še povečuje njihovo lepoto in pestrost. Pomisli le na silne balvane na koncu spodnjega Črnega jezera ali tiste ob Dvojnem jezeru ali groblje, sredi katerih leže prelepa gornja jezera.

Pa tudi meli že segajo v nekatera jezera in jih zasipajo. Posebno Veliko Črno jezero je izpostavljeno zasipanju, kajti s Tičarice se krušijo skale in pomladanski plazovi vsako leto nanašajo več grušča tako, da segajo melišča že daleč v notranjost nekdanje jezerske kotline. In prav tam ob Velikem Črnem jezeru, kjer stoje zadnji drevesni junaki, in nobeno rastlinstvo ne more več pokriti bregov, se posebno ostro ločijo po sestavini: Zahodni breg je večinoma še danes iz gladkih grbin, ki jih je zakrasevanje načelo; južni in severni breg sestoji iz velikih grobelj, a kakor nepremagljiva fronta prodira v jezero strnjeno belo melišče pod Zelnarico (slika 10).

Od teh meli pa v smeri Dvojnega jezera posebno lepo sledimo tudi levi obrobni groblji tega ledenika. Bil je gotovo že v zadnjem stadiju, da jo je pustil tam in to v času, ko že ni več segal čez Komarčo. V polni moči so tudi v naši dolini segali ledeniki visoko gor po stenah obrobnih gora. Ta lepa obrobna groblja, ki jo vidimo in deloma tudi hodimo po njej od Velikega Črnega jezera navzdol, sestoji iz vseh vrst grušča in velikanskih balvanov, ki mestoma mole iz nje. Čim dalje navzdol, tem bolj jo prerašča rastlinstvo. Če pa dobro paziš, najdeš više gori, kake četrt ure nad Velikim Črnim jezerom, zelo lep ostanek končne groblje ledenika, ki je nekoč že po ledeni dobi segal tja do vzhodja Zelnarice (2320 m) in je moral segati njegov jezik še tja do Malega Spičja (2315 m). Izpod Zelnarice se vleče preko dela doline zelo lep in v prerezu strm nasip te končne groblje, ki se jasno loči od nekaterih bližnjih podorov. Podori se pahljačasto razprostro, ta končna groblja pa je

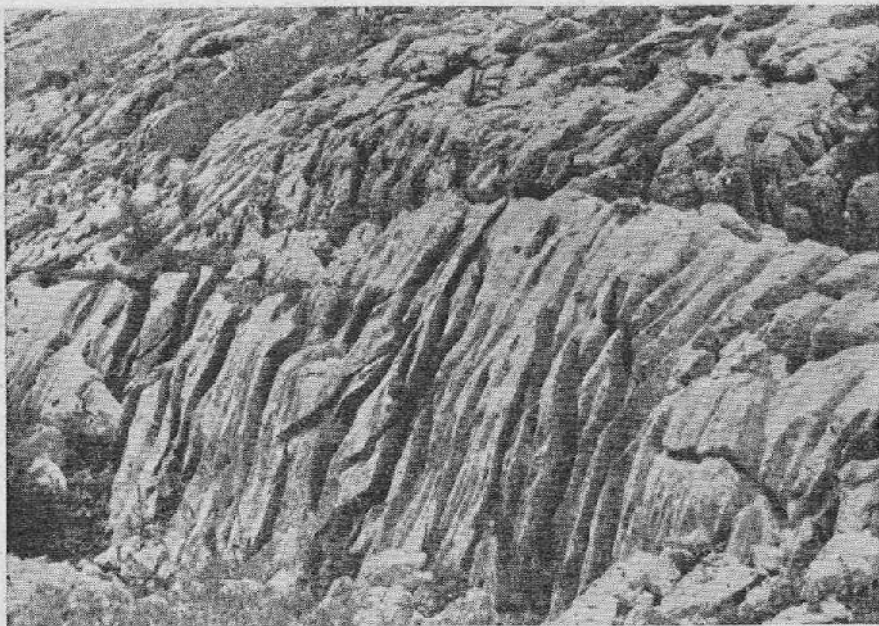

Foto Pavel Kunaver

Ostrorobo žlebiče v jurskih apnencih, v katerih so najdišča amonitov

tudi na najspodnjem robu strnjena kakor strm nasip, lepo naložen iz velikih balvanov in drobnejšega grušča.

Čim više se vzpenjaš po dolini proti Prehodavcem, tem jasnejši so ostali sledovi ledenika. Mestoma so plošče, posebno pod Malim Spičjem in Zadnjo lopo še vse gladke in brez groblje, le ukrašene so in polne žlebičja. Drugod pa leže orjaške množine talne groblje, mestoma nagrmadene tudi na gladko obrušeni tleh nekdanjega ledenika. Ta svet je posebno težko prehodni in v megli nevaren, da se človek v njem izgubi. Vendar je v svoji kameniti zapuščeni, ki kaže sledove davnega gubanja v okoliških gorah, narive in ledenikovega delovanja, posebno sanjav in poučen. Sredi te negibne puščave vetrc kodra valove štirih miniaturnih jezer, od katerih je Zeleno jezero še najlepše, ker se v njem zrcalijo štrne stene Zelnarice.

Čim niže gremo, tem bolj je rastlinstvo pokrilo goloto doline. Posamezne ruše in redke cvetice se ne ustrašijo niti kamenite puščave nad Velikim Črnim jezerom. Do najvišjih ruš tam gori prihajajo celo voli, od Trente sem pa na najgrši svet ovce, od katerih si med strašno razjednim kamenjem marsikatera polomi noge, da jo morajo pastirji nositi daleč dol v dolino.

Na grbini na južni strani in na zahodni strani jezerca se pojavijo prvi viharjaki kot predstraža gorskega gozda. Tu je torej drevesna meja v višini 1830 m. A strnjen gozd se začne šele v okolici Dvojnega jezera, kjer pokrije vsaj deloma golo skalovje. S pota navzdol se pokaže gozd kakor sklenjena fronta pisanega življenja, četudi so tisti v prvi vrsti res sami preizkušeni junaki, ki morajo v teh višinah kljubovati dolgoletni zimi, hudim viharjem in strašno skopi in plitvi prsti na razritem skalovju.

Potem, ko je ledenik končal svoje preobrazovanje naše doline, je prevzela njegovo delo voda, in sicer deževnica in snežnica, ki še danes neumorno preobražata vso to pokrajino od najvišjih vrhov in površja do skritih notranjosti apneniških skladov. Do danes še nimamo kraja, kjer bi mogli natanko meriti, koliko delo vode, to je raztapljanje apnenca, leto za letom

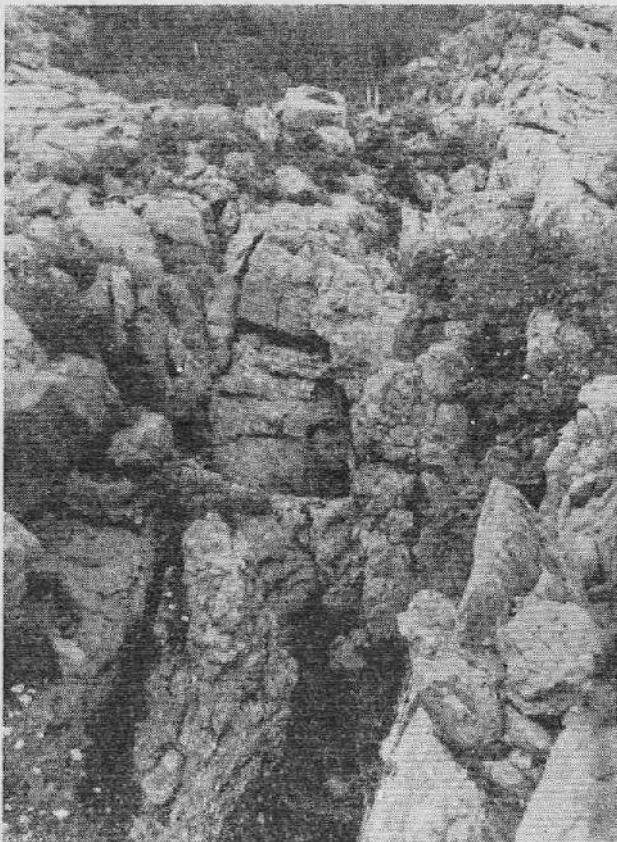

Foto Pavel Kunaver

Razdejanje v jurskem apnencu v Dolini Triglavskih jezer
Glej človeka za mostičem stoječega na zagozdeni skali nad globino

napreduje. Potrebno bi bilo izbrati veliko golo ploščo apnenca, vanjo postaviti bakren ali še manj občutljiv, tanek drog z natančnimi razpredelki in ga izročiti v opazovanje rodovom. Morda bi šele po desetletjih ali stoletjih dognali, koliko deluje korozija na površje apneniških planot. Kako pa deluje in kaj vse je korozija storila povečini v dobi po diluviju, pa vsakdo lahko vidi, če se le malo ustavi, in tudi občuti, če celo stopi iz steze na stran. Posebno mora paziti tam, kjer je rastlinstvo dobrohotno pokrilo razdejanje. Saj ni kamen na kamnu trden, za vsakim kamnom in skalo zijajo razpoke.

Tam, kjer so se nekoč razprostirale pred milijoni leti dolinice z žuborečimi potoki, najdeš vrtačo za vrtačo, kotlič za kotličem. Kjer je v apnencu zijala razpoka ali se v njem nahajal cel sistem drobnih razpok — sta deževnica in snežnica, ki je je to dovolj in le počasi ponikuje, polagoma razjedli razpoke in njihovo okolico, da so nastale na površju Doline Triglavskih jezer in po vsej Komni tisočere velike in majhne kraške kotanje, vrtače. Po njih se je polagoma po površju tekoča voda pretočila v notranjost zemeljske skorje kakor na notranjskem krasu. Tako pod zemljo odteka in se pretaka voda iz jezerca v jezerce in niti pod največjim snežiščem ne vidiš niti ene tekoče vodice. Vse požre votli apnec v svojo čudovito votlikavo notranjost,

Foto Pavel Kunaver

Veliko Črno jezero

Na levi od ledenika uglajena grbina, ponovno izpostavljena ukrasevanju po deževnici in snežnici. Desno konec velikih melin Zelnarice, ki zasipajo jezero. V sredini ostanek plazu, za njim ledeniške groblje. Na grbini najvišji viharški v Dolini Triglavskih jezer

ki nam je še na Komni vedno nepoznana. Najgloblje se gotovo preloži voda naše doline tam za spodnjim Črnim jezerom, kjer izgine v velikih, do sedaj še nepoznanih podzemskih jamah in privre 700 metrov niže kot Savica na dan. Prav te neštete doline ali vrtače in kotlički po svoje zopet krase površje Komne in našo dolino posebej, tako da ni prav nikjer enolična in so vsi bregovi in dno doline preluknjani. Ta votlikavost tal gre tako daleč, da opaziš v vrtačah mnogokrat sekundarne vrtače in vrtačice, ki se ugrezajo v dno in bregove prvotne vrtače. V eni od teh, ki ni posebno velika — morda ima okoli 20 do 30 metrov premera — sem našel osem takih vrtačic. Le ozki hrbtji jih ločijo drugo od druge. Tako naglo napreduje njihovo zakrasevanje in ugrezvanje v osnovno kamenino, da mu rastlinstvo ne more slediti in so bregovi teh vrtačic strmi in z gruščem pokriti.

Če višjih predelov naše rastlinstvo ni moglo prekriti zaradi hladnega podnebja, pa se tudi v spodnjem delu ni moglo povsod zasidrati in je mnogo skalovja ostalo golega od časov, ko je ledenik zapustil te kraje in je zavladovalo ugodnejše podnebje, v katerem more uspevati gorski gozd in druga tem višavam primerna flora. Ledenik je nekatere bregove temeljito obrusil. Z njih je zdrsula tudi talna groblja, tako da noben drobec prsti ni mogel obstati na teh golih, gladkih ploskvah. Deževnica in snežnica sta vse sproti izprali. Zato se je pa na njih začelo tem silnejše kemično delovanje, korozija. Kamor koli stopiš po naši dolini, povsod ti kažejo te plošče posledice tega raztapljanja apnenca. Res, ni ravno varno zapustiti stezo. Preden se zaveš, ti uide noga v eno izmed sto tisočev razpok, žlebičev in škrapelj, v katere je vse površje naše doline in vse Komne razdejano in tudi razjedeno. Ne veš, kaj bi bolj občudoval, zadnje smreke in macesne, ki so se usidrili med razpoke in ovili s svojimi koreninami skalovje, ali čudovito oblikovane žlebiče in škraplje.

Zlebiči teko povečini v smeri nagnjene plošče in se končujejo v povprečnih razpokah in lezikah, pa tudi drugače. Večkrat se končajo kar v navpični luknji, izjedeni v na videz solidno skalo. In koliko je takih lukenj! Včasih je skala kar perforirana in luknje imajo neverjetne oblike. Mnoge se spajajo med seboj in tvorijo različne kanale, naravne mostiče in neštete drugih nepopisnih oblik, ki jih more dati le apnenec, topljiv v deževnici in snežnici.

Na mnogih krajih je žlebiče že popolnoma razpadlo v škraplje in celo grušč. Globoke, prepadom podobne oblike se razprostirajo ob vsakem koraku. Nevarno se zibljejo veliki balvani, izpodjedeni in izjedeni iz žive skale. Preden se zaveš, zdrkne taka skala pod teboj in s težavo najdeš ravnotežje. Usteti ali pasti pa je seveda nevarno, ker bi se nasadil lahko na špičasto izjedeno kamenito ost ali bi se obrezal na robu ostrih škrapelj. Res prečudovit svet. V velikem in majhnem vseskozi pester, tako da se nikdar ne naveličaš opazovati zdaj gore zdaj borbo rastlinstva zdaj vse noštete nadrobnosti, ki jih je umetnica voda izjedla. Vodi pa so izpostavljene te kamenine že desetine milijonov let, odkar so se dvignile iz morja. Kakšno ogromno delo je ta voda že opravila na naših gorah in v naši dolini posebej, nam povedo šele preprosti računi, ki seveda niso povsem zanesljivi.

Komna z Dolino Triglavskih jezer meri približno okoli 40 km². Na njo pade povprečno 3500 mm padavin na leto, ki vsa ponikne in odteče po Savi Bohinjski zopet v morje. Zaradi večje množine padavin, zaradi počasnejšega odtekanja snežnice se vrši zakrasevanje v naših Alpah hitreje kakor na Notranjskem krasu. Tudi trdota vode ne more biti v Alpah manjša kakor na krasu in bo verjetno okoli 15 miligramov raztopljenega snovi v 1 kg vode. Na 40 km² pade na leto okoli 140 milijonov m³ vode ali 140 milijard litrov vode. Ta voda odnese torej na leto 2100 000 kg apnenca s površja in iz notranjosti Komne. Toda v glavnem se nasiti z apnencem že na površju, v notranjost priteče že kolikor toliko nasičena in velja raztapljanje povečini le površju. V desetih letih odnese voda s Komne 21 milijonov, v sto letih 210 milijonov, v 1000 letih dve milijardi, v milijon letih je odnesla samo s Komne okoli dva bilijona kilogramov apnenca. Danes ne gledamo več tistih gora in take pokrajine, kakor je bila v minulih geoloških dobah, ampak je naša dolina sedaj taka, kakršna je pač sedaj in se bo še nadalje izpreminjala, kakor jo bodo pač ustvarjali novi arhitekti, predvsem vode in izpreminjajoče se podnebje — morda pa se bodo zbudili tudi pri nas sedaj nekoliko počivajoči ustvarjalci gora — tektonske sile. Saj je zemeljska skorja razmeroma silno tanka in nihče ne ve, kaj imajo gorotvorne sile še za bregom.

Dolina triglavskih jezer je biser ustvarjalne sposobnosti in mojstrovina vsch davnih in sedanjih naravnih umetnikov. Zato je vredna, da bi se še bolj zaščitila.

Miran Marussig:

JAMARSTVO V LUČI ALPINIZMA

Dvoje je pravzaprav čudno: Začetek organiziranega planinstva in jamarstva sodita časovno pri nas tako rekoč v isto obdobje, pa je dosegla ideja alpinizma kot kulturnega pojava in alpinistike kot športa nesluten razvoj, medtem ko so bile izgovorjene prve besede o globinski alpinistiki kot športu šele v zadnjem času, o kulturnem oziroma znanstvenem pojavu, ki je v tem primeru prav gotovo soroden alpinizmu, če že ni njegova veja, pa do danes ni govoril še nihče.

Prvi, ki je opozoril na sorodnost dveh športov, alpinistike kot športnega udejstvovanja v gorah in globinske alpinistike kot športnega udejstvovanja v jamah, je bil prof. Kunaver, medtem ko je poizkusil prof. Habe v članku »Naš visokogorski kras vabi alpiniste h globinski alpinistiki« (PV, str. 122, 1 1955), to tudi utemeljiti. Res je sicer, da so v tem članku nakazane nekatere skupne komponente obeh športov, vendar ne vse in tudi ne v taki obliki, da

bi jih lahko sprejeli kot razglabljanje, kaj je pravzaprav tisto, kar družijo jamarje in alpiniste.

Ni naključje, da je izšla prva družina jamarjev prav iz vrst drenovcev. Lahko bi celo dejal: Nujno je bilo, da so bili prvi jamarji tudi planinci. To so bili ljudje, ki so začeli spoznavati naravo z drugih perspektiv in so hoteli spoznati tudi jame, ker jim je to pomenilo vrednoto in ker so iskali popolnost. Prav v tem pa je tičal tisti skriti — zakaj? Zakaj iz sonca polnih gor v ozke, temne jame, v globoka brezna in globeli? Ali ni zamenjava tistega vseobsežnega prostora s tem neskončno majhnim in tesnim svetom v jamah nekaj nerazumljivega? Ali pa drugače: Ali nista to ravno dve skrajnosti, dva ekstrema, ki sta drug drugemu pogoj?

Tuma pravi, da je alpinizem »kompleks vsega udejstvovanja in stremjenja v visokih gorah, športnega, estetičnega, etičnega, do svetovnega naziranja v družbi z vedami o alpski narodi in alpskem higieničnem, gospodarskem in socialnem življenju ter družbi z umetnostjo in poezijo, ki ima kot predmet Alpe in visoke gore.« Ali lahko govorimo v jamarstvu prav o takem duhovnem gibanju ter svetovnem naziranju kakor v alpinizmu? V nekem smislu da. Ne sicer v popolnoma enakem, pač pa v močno sorodnem.

Hoja v jame kakor hoja v gore, nam pomeni način življenja in obnem nek življenjski smoter. Če govorimo o posameznih vedah, o higieničnem in gospodarskem življenju, potem lahko jasno ugotovimo prav iste komponente, kakor jih navaja Tuma. Resda o poeziji, ki bi imela za predmet jame, ne moremo govoriti in prav tako ne o umetnosti v taki obliki, kakor se je pojavila v alpinizmu. Navsezadnje pa je jamarstvo prav tako udejstvovanje v visokih gorah, saj je prav tam torišče ljudi, ki raziskujejo visokogorski kras.

V jamarstvu se ostreje kot v alpinizmu ločita dve komponenti, prva znanstvena in druga športna. Čeprav bi po vsej pravici morali biti enakovredni in da v resnici tudi sta, saj sta druga drugi pogoj, na splošno tega jamarji ne priznavajo. Speleologija ima kot znanstvena veda pač to prednost, da so njen cilj neki bolj ali manj praktični zaključki, ki jih lahko uporabimo, medtem ko je vsako športno doživetje subjektivnega značaja. Znanstvena komponenta v jamarstvu je prav tako obsežna kakor v alpinizmu in izhaja v podrobnostih prav iz istih osnov (biologija, kemija, geologija, geografija itd.) in prav tako je športna komponenta skoraj v detajle enaka alpinistiki. Tu zares lahko govorimo o globinski alpinistiki in če drži domneva, da je alpinistika gorski šport, potem lahko z isto pravico trdimo, da je globinska alpinistika jamski šport. Navsezadnje ne gre tu za to, da bi ugotavljali, kateri so skupni subjektivni občutki jamarja športnika in planinca športnika, ampak gre za bistvo obeh športov, namreč za to, da sta gibanje telesa in čustvovanje narode med seboj neločljivo povezana (Tuma).

Razvoj speleologije kot znanstvene vede in globinske alpinistike kot športne veje skupnega udejstvovanja v jamah, sta šli isto pot, vzporedno z razvojem planinstva. Medtem ko so slovenski jamarji sprva sicer našli torišče dela v visokogorskem krasu, pa se potem posvetili predvsem dolenskem in primorskemu Krasu, so domala vsi srednjeevropski narodi raziskovali visokogorski kras, ker so prav tam našli probleme, ki so jih hoteli spoznati. Pri nas se začenja sistematično raziskovanje visokogorskega krasa šele v zadnjih dveh letih. To pa nikakor ne pomeni, da se slovenski jamarji za kras v Alpah niso zanimali in da niso iskali ali hoteli imeti s proučevanjem gor oz. Alp ničesar skupnega. Nasprotno. Prve raziskane jame so bile ravno v Julijcih in Kamniških Alpah, medtem ko so se lotili sistematičnega dela na Krasu zaradi tega, ker je bil in bo klasično torišče v pogledu razvoja speleologije na svetu sploh. Prav zaradi tega so prvi slovenski jamarji odigrali na Krasu prav isto vlogo kakor prvi planinci, ki so dajali svoji hoji v gore predvsem narodnostni poudarek. V zvezi s proučevanjem visokogorskega krasa v zadnjem času pa lahko opazimo v naši državi porast speleoloških sekcij pri planinskih društvih. Tako so na Hrvaškem osnovane sekcije pri PD v Dubrovniku, Splitu, Reki, Zagrebu, Beogradu in prav tako v Ljubljani in Kranju. Tako pa se je nenadoma pojavilo vprašanje, ali ni jamarstvo v neki meri tudi dejavnost planinskega društva?

Comici je bil tudi jamar. Nekateri so si napačno razlagali, češ da je Comici iskal v jamah le fizične kondicije. Ta trditev je malodane smešna. Nimam sicer namena primerjati našega plezalca Bogumila Brinška v alpinističnem merilu s Comicijem, toda tudi Brinšek je bil alpinist in jamar. Nekaj skupnega pa oba vendarle združujeta. Ali sta iskala na eni strani v gorah zgolj športnih doživetij in na drugi strani v jamah torišča, kjer bi lahko uveljavila svoje tako imenovane znanstvene sposobnosti? Ne. Iskala sta popolnost in sta jo v neki meri tudi našla.

V alpinistiki govorimo danes o ekstremizmu. Ali lahko v globinski alpinistiki govorimo tudi o čem takem in podobnem? Pri nas o tem ne moremo govoriti, vsaj za zdaj še ne. Vsekakor pa so Italijani, Francozi in Avstrijci v tem pogledu daleč pred nami. V Trstu obstajajo jamarske sekcije, ki so si prizadevale doseči največjo globino na svetu. Tako so se spuščali v globine 800 in več metrov. Vsekakor je to neke vrste ekstremizem v čisto športnem smislu, ki prav gotovo tiči skrit v marsikaterem slovenskem jamarju, le da ne pride do izraza, ker je oprema, s katero slovenski jamarji razpolagajo, več kot skromna.

Jernej Roy:

GNEŠKI JUNAKI

Prekopali smo jih
— trideset razklanih lobanj
— trideset razbitih sanj
— trideset mladih življenj.
Ravnice so tolkle
zamolke
molitve: »Prsten, prsten...«

Braneč Gneč,
so branili svobodno ozemlje
— planine in težke gozdove
in reko, ki je nosila rodove
na splavih v svet
— sveti svet.

Za tujca, ki jemlje,
ped zemlje,
sončna prostranost
za nas.

Nikogar nismo
spoznali.

Na dnu kotanje
so pele lobanje
»Mi smo!
Nismo
se bali!
Vzravnani smo stali.«

Trideset razklanih lobanj
— trideset razbitih sanj
— poseka mladi življenj
— zločin, ki vpije na glas
in v sveti zemlji stenj,
ki sveti v naš čas.

Prekopali smo jih
in izkopali
svobodni navdih.

Tine Orel:

PROF. JOSIP WESTER — OB 30-LETNICI NJEGOVEGA SODELOVANJA PRI PLANINSKEM VESTNIKU

Foto F. Premru

Kdo naj umeje mestne ljudi, ki ostajajo v svojem tesnem okolišu, tudi če jim dopušta čas in ugodno vreme, da bi se sprostili in ostavili tesnobo mestnega zidovja! In v dobi, ko še ne moreš na visoke planine, bi si privoščil vsaj izlete in pohode po skromnejših vrhovih, po nižjem svetu. Saj je naša domovina povsod zanimiva in lepa, samo spoznavati in spoznati jo je treba.

Tako je zapisal Josip Wester v enem od prvih svojih planinskih spisov »Od Save v Domžale«. * Tako je bilo njegovo geslo in njegov življenjski slog: Svoj prosti čas izrabiti v gorah in hribih, v naravi in tudi prosti čas izrabiti v lastno in splošno korist. Spoznavati našo domovino, jo poznati in drugim dopovedovati, kako lepa in zanimiva je in kako je živ stik z naravo za normalno življenje nepogrešljiva sestavina. Hoditi po tem lepem svetu pripravljen,

s čutečim srcem in bistrim umom, s skladno psihofizično omiko, tako da je potovanje samo sprememba v načinu dožemanja in spoznavanja sveta. Naš jubilarant je od l. 1926, ko je uredniku Planinskega Vestnika oddal svoj prvi članek (O 30-letnici dr. J. C. Oblaka), napisal v 30 letih planinskega pisateljevanja člankov za dve zajetni knjigi in v vseh izkazal in razkrival svojo osebnost, obenem pa izpričal staro resnico o izredni vzgojni, izobraževalni in kulturni vrednosti potovanja in potopisa. Bodisi da piše o »malih in velikih tisočakah« bodisi o dolenskem ali zasavskem gričevju ali o krških gorah na jugoslovanskem jugu, v vsakem opisu se kaže njegova široko razgledana intelektualna osebnost, ki ne potuje samo po prostoru, temveč obenem tudi po času. Svet, ki se ga dotika, dojema, pojasnjuje in osvetljuje, je trdno določen, stvaren, eksakten. Ni umetnik, ki bi se zamikal v nezgrabljive pokrajinske vtise, lepoto gora občuduje kot nekaj prvobitnega, kar mestnega človeka hipoma prevzema, ne da bi iskal odgovor na vprašanje, v čem je kulturni in ideološki vzrok bega v naravo. Naravno dobro počutje, biološka evforija izletnika mu je najvažnejši in najveljavnejši odgovor za vse čase, vse drugo je že nadstavba, ki za ogromno večino planincev ni odločilna. V tem preprostem, poštenem, pristnem in prirodnem odnosu do gora je skrita globoka humanistična vsebina Westrove planinske pisarije, ki ima oko za vse, kar se v gorah dogaja, tem bolj za vse, ker gre za moža izredno široke izobrazbe in resnične srčne kulture.

Kot šolnik in pedagog visoke strokovne sposobnosti je v svoji prosvetni karieri vršil dolžnosti gimnazijskega ravnatelja in prosvetnega inšpektorja. Zgodovina slovenskega šolstva ne bo mogla mimo njegovega dela. Poleg vsega praktičnega vzgojnega učnega in vodstvenega dela v šoli je napisal še štiri učne knjige, znane Westrove čitanke, ki se jih dobro spominja naša srednja in starejša generacija izobražencev. Kot planinski pisatelj je nastopil že l. 1907 v Ljubljanskem zvonu, kjer popisuje svojo hojo po Švici. Leta 1910 je v isti

* PV 1929, str. 112

znameniti reviji pisal o bosanskih gorah. Leta 1926 pa je nastopil kot planinski pisatelj v našem listu in mu ostal zvest vse do danes. Leta 1944 je v založbi SPD izšla zbirka njegovih izbranih planinskih in popotnih spisov pod naslovom »Iz domovine in tujine«. V zadnjih 12 letih se je njegovih spisov v planinskem glasilu nabralo še za eno tako zbirko. Planinska založba bi ustregla množici njegovih bralcev, če bi jo v doglednem času izdala. V tej založbi je izdal tudi monografijo o Hacquetu, zaslužnem znanstveniku, ki je svetu kazal pot k lepotam slovenske pokrajine. V visoki starosti dvainosemdesetih let Wester ni odložil peresa. Planinska založba mu je poverila monografijo o pokojnem dr. J. C. Oblaku. Z dr. Oblakom ga je vezalo prijateljstvo, ki je rastlo iz podobe kulturne dejavnosti in iz planinskega sopotništva. Tudi naši redakciji obeta za leto 1957, da bo še pisal za planinsko glasilo. Zvest svojemu življenjskemu delu sodeluje tudi pri Aškerčevem zborniku, ki ga bo v kratkem izdal celjski okraj, dcła pa tudi za akademski slovar slovenskega jezika, za katerega je oddal že nad 300 lastnih »novotvorb«.

Josip Wester je s svojimi planinskimi spisi ustregel mnogoterim slovenskim bralcem, pa tudi planinski javnosti v sosednih bratskih republikah. Tehtna vsebina in nezmotljiv okus, smisel za pravo mero, nazornost in stvarnost ter brezhiben, klasično nadahnjjen, pretehtan slog, to so odlike Westrovega peresa. Uredništvo čuti dolžnost, da opozori slovensko javnost na to obletnico. Kako živ je njegov odziv na čas in sodobne potrebe, je pokazala tudi anketa našega lista, naslovljena na 90 slovenskih planinskih društev. V došlih odgovorih so zastopniki planinskih društev in družb izjavili, da si v PV žele še več Westra. V imenu slovenske planinske javnosti smo mu torej hvaležni za opravljeno delo, obenem pa želimo, da bi mu Parke napredle še mnogo zdravih, delovnih let. Da bi se še nadalje ravnal po modernem Katonovem izreku, naj starost ne bo non modo languida atque iners, verum etiam sit operosa et semper agens aliquid et moliens, tale scilicet, quale cuiusque studium in superiore vita fuit! Res, inšpektor Wester lahko s ponosom pogleda na svoj delavni, delujoči in plodoviti pokoj, ves poln tistega udejstvovanja, ki mu je posvetil svojo več kot štiridesetletno službeno dobo. Ni še nastopil čas, da bi vzkličil: Non plus ultra!

Zvesto spremljajoč naše planinsko dogajanje naj glosira vbadanje mlajših rodov in s tem bogati duhovno življenje tako zanimivega kulturnega pojava, kakršen je planinstvo. Njegovi dosedanji spisi niso samo pobudno in poučno čtivo, marveč tudi dokument naše planinske zgodovine zadnjih desetletij. In to lepo, splošnemu okusu primerno, širokemu krogu dostopno in zato koristno pisan dokument.

Mitja Šarabon: *Ugásnile so žalosti nekdanje,
ki so spočenjale teme in luči,
vse, kar podira in gradi in muči,
kar je mladost in boj, obup in sanje...*

MISCI

*Ugasnil je spomin na bolečine,
ljubezni vroče ustnice razprte,
na jok krvi, viharjih želj načrte,
na hrepenenje, grozo in spomine.*

*Jesen, jesen je tu! Njen zlat usmev
in vse razkožje njene domačije
in predvečera barve čudovite!*

*V duha, v srce tišina vsega sije
do tja, kjer zadnje so skrivnosti skrite.
O odpuščanje: moj labodji spev...*

DRUŠTVENE NOVICE

NEKAJ POMEMBNIH PLANINSKIH OBLETNIC

Pred 420 leti, leta 1536, se je povzpel prvi glasnik hrvaškega planinstva, pesnik Peter Zoranič, na vrhove Velebita. Pod mogočnimi vtisi tega vzpona je spesnil pesnitev Planine.

Leta 1776 je bilo zanimanje za naš Triglav že tako veliko, da je slikar Franc Baraga naslikal že tretjo, nad vse zanimivo podobo Triglava. Prvo je mojstrsko izdelal leta 1761 slikar Matija Ločnikar, drugo pa leta 1744 Janez D. Florjančič. Iste leta se je pojavil v Bohinju tudi prvi raziskovalec in naskakovalec Triglava Baltazar Hacquet.

Pred 170 leti se je začel »zlati«¹ vek planinstva. Osmega avgusta 1776 je postavil slabomnji iskalec kristalov Jean Balmat rojstno letnico planinskega vodništva; tega dne je pripeljal na vrh Bele gore, na Strehov Evrope, na Mont Blanc dr. Michela Gabriela Paccarda. S tem dejanjem je uspešno zaključil petindvajsetletni boj za ta vrh.

Leta 1836, pred 120 leti je odkril idrijski rojak, kustos ljubljanskega muzeja Henrik Freyer severni pristop k Triglavu.

Pred 80 leti, leta 1866, se je povzpel na Triglav starosta slovenskih planincev France Kadilnik, ki je od leta 1855 z besedo in dejanji propagiral potrebo po ustanovitvi slovenske planinske organizacije. Ta vzpon je bil opisan v Bleiweisovih Novicah. Članek z naslovom »Slava slovenskemu Triglavu«² lahko štejejo za naš prvi planinsko-turistični opis. »Cvrste roke, močne noge, čista glava dospo vrh Triglava.«

Leto 1876 je nadvse pomembno za razvoj našega planinstva. V Savinjskih Alpah se je pojavil veliki ljubitelj teh gora in nadvse zaslužni planinski pionir prof. dr. Johannes Frischauf, ki je bil že l. 1874 soustanovitelj hrvaške planinske organizacije. Po njegovi zasluzi in z marljivim delom domačinov z Jezerskega in Solčave ter Bistrice je bilo nadelanih vedno več planinskih poti v teh gorah. V dneh od 13. do 15. avgusta tega leta so ljubitelji teh gora slovesno otvarjali Grintovce. Slikar Alojz Zoff pa je izdelal prvo panoramo, gledano z Grintovca (drugo je narisal Vlasto Kopač).

V tem letu (1876) so na ruševinah Triglavskega templja začeli graditi današnjo Planiko.

31. januarja 1876 je stopila Miss Stratton kot prva ženska na Mont Blanc. 1886. leta se je prvič pojavil na Triglavu tudi naš dr. Henrik Tuma.

Leta 1896 so gorniki zgradili planinsko pot z ledenika naravnost na greben med malim in velikim Triglavom.

V tretjem letu organiziranega slovenskega planinstva, leta 1896 je bila na Kredu (2515 m) zgrajena »koča vseh koč«³ — Triglavska koča — Kredarica. Koča je bila

slovesno odprta in izročena svojemu namenu 10. avgusta, ponovno pa je bila povečana leta 1909. Vedno večji dotok gornikov na Triglav pa je zahteval še drugo povečavo, ki se je izvršila leta 1854. V letu 1896 so slovenski planinci zgradili tudi Mozirsko kočo na Golteh in prvo Aljaževo kočo v Vratih. V Pragi pa je bila ustanovljena češka podružnica SPD, ki je v naših gorah zgradila dve planinski postojanki: Češko kočo na Ravneh pod Mlinarskim sedlom in Češko kočo v Koritnici pod Mangrtom.

24. julija 1896 so natančno izmerili višino Triglava in vzdali triangulacijsko točko na vrhu Triglava. Tega leta je bila nadelana tudi planinska pot iz Vrat preko Praga k Staničevi koči. 14. marca tega leta je bila ustanovljena soška podružnica SPD v Tolminu. Na Dunaju pa so po vzgledu francoskih, švicarskih in italijanskih planincev ustanovili prvo gorsko reševalno organizacijo v Avstriji.

Pred petdesetimi leti, leta 1906, so pokazali slovenski planinci na vsch sektorjih dela posebno veliko aktivnost. Povečali so prvo slovensko planinsko postojanko Orožnovo kočo na Črni prsti, ki je bila zgrajena in slovesno odprta 15. julija 1894. Svoj zlati jubilej je slavila v letu 1956 tudi planinska postojanka na Jermanovih vratih (Kamniškem sedlu), ki je bila slovesno izročena svojemu namenu 12. avgusta 1906. V tem letu je bil izveden tudi prvi slovenski vodniški tečaj, ki se ga je udeležilo dvajset naših gorskih vodnikov. Namen tečaja je bil, sposobiti naše gorske vodnike in očuvati slovenski značaj naših gora. V tem letu so začeli delovati drenovci, ki sta jih vodila Bogomil Brinšek (Brinškov kamin v Planjavi) in Rudolf Badjura. Drenovci so pozneje, leta 1908, ustanovili svojo planinsko organizacijo »Drene«, ki je vnesla v naše planinstvo naprednega duha. Drenovci so bili začetniki naše strme alpinistike, pionirji našega smučarskega sporta, odlični fotoamaterji in izvršni jamarji. V tem letu je bilo nadelanih, zavarovanih in markiranih mnogo novih planinskih poti. Zgrajena je bila pot iz Krnice na Spik, iz Trente na Jalovec in okoli Triglava (Kugyjeva polica).

Šestnajst let po prvem vzponu Berginca preko severne triglavske stene je Stena v tem letu doživela prva dva turistična vzpona. Kot prvi so steno preplezali 3. in 4. julija 1906 nemški plezalci dr. F. König, H. Reinl in K. Domenigg, že 4. avgusta pa je bila stena drugič preplezana po Gustavu Jahnu in Francu Jammerju. Leta 1936 torej slavi severna triglavska stena svoj zlati jubilej.

Leta 1916 je bila zgrajena pod Vršičem Koča na Gozdu. Zima 1916/17 je znana v zgodovini kot zima svetovnih lavinskih

katastrof. Posebno znan je črni četrtak — 16. december. Na Komni, pod Bogatinom, na Vrščici, na Karpatih, v Alpah in v Dolomitih so plazovi uničili preko 10 000 vojakov in oficirjev.

Leta 1928, po prvi svetovni vojni, je začelo planinstvo tudi v Zagrebu, kjer so ustanovili planinarska društva Sljeme, Runolist in Prijatelj prirode.

V tem letu, 5. in 6. septembra 1928 sta M. M. Debellakova in dr. Stane Tominešek preplezala direktno centralno smer v severni steni Spika, ki še danes pomeni eno izmed najtežjih smeri v naših stenah in predstavlja trd oreh za plezalce sedanjega časa. Tega leta sta bili preplezani tudi dve novi smeri v severni steni Triglavja: bavarška smer in smer skozi Triglavsko okno.

Dne 10. marca 1926 je v Mojstrani umrl »delovodja« postenjak, katerega je čislal vsak, Janez Klinar - Požganc, čigar ime je tesno povezano z vsemi deli in zgradbami, kolikor jih je bilo izvršenih v Triglavskem pogorju.

Na Kravcu so planinci zgradili prijazen planinski smučarski dom, ki še danes služi številnim ljubiteljem planin in bele opojnosti.

Pred dvajsetimi leti so jeseniški Skalaši zgradili svoje drugo gorsko zavetišče (prvo že leta 1935 v Veliki Dmini pod severno steno Skrlatice) pod Rokavi, ki prav gotovo stoji na enem izmed najlepših pro-

storov v naših gorah. Vsa planinska skupnost pa je zgradila ponosni dom na Komni, ki je največja reprezentančna stavba naših gora. Istega leta so jeseniški skalaši izročili svojemu namenu tudi svojo planinsko-smučarsko postojanko na Rožci, ki je služila množičnemu in vrhunskemu razvoju alpskega smučarstva.

Italijanski plezalec - akrobat se je pozimi tega leta povzpel na Matterhorn. Angleška alpinista Tillman in Odel sta stopila na zapadni vrh Nanda Devi (7816 m) in se s tem uspehom približala višini 8000 m. Polnih štirinajst let sta držala višinski rekord premaganega vrha, vse do 3. junija 1950, ko sta Lachenal in Herzog premagala prvi osemtisočak — Anapurno (8078 m).

Pri nas pa je ing. Bloudek zgradil posebno mojstrovino, na kateri je 15. marca 1936 Avstrijec Sepp Bradl prvič poletel preko sto metrov.

Poznejšo planinsko in alpinistično zgodovino pa smo več ali manj pisali mi sami ali pa vsaj sledili njenemu naglemu vzponu. Zato bi bilo odveč govoriti o devetdesetih planinskih drustvih, o preko 500 000 vsakoletnih obiskovalcev gora, o preko sto petdesetih planinskih postojankah in o ekstremnih vzponih naših mladih alpinistov, ki zmagujejo najtežje domače in tuje stene in se pripravljajo na našo prvo himalajsko ekspedicijo.

Uroš Zupančič

Šmihel nad Mozirjem je gorsko naselje, ki je z zgodovno savinjskega planinstva močno povezan od prvih dni njegovega razvoja, še iz časa dr. Frischaufa in Kocbeka. Vasica leži slabo uro pod Mozirsko kočo (1344 m) v nadmorski višini od 700—950 m. Najvišje so vsem planincem Savinjske in Saleške doline znane kmetije Keber, Verbuč, Sp. in Zg. Goltnik, Gostecnik, Šumečnik, Segonečnik, Konečnik, Kugler, Ramšak, Jesenič, Napotnik in druge. Značilno za šmihelske vaščane je njihovo sodelovanje s celjskim planinskim društvom. Če bi tega ne bilo, bi imela Mozirska koča, ena najstarejših slovenskih koč, nedvomno težje življenje. Vas je dalje znana po svojem živahnem prosvetnem in kulturnem življenju. Ina kvaliteten pevski zbor in delavno igralsko društvo. Med vojno so bile osamljene kmetije trdno in zvesto oporišče partizanom. O tem in še o čem bo naš list prinesel nekaj črtic, ki jih bo napisal Stane Teržak, vodja oddelka NOB v celjskem muzeju.

Sodelovanje med šmihelskimi vaščani in planinci se je izkazalo tudi pri elektrifikaciji cele vrste naselij, ki so razmetane v Podgotah: Jazbln, Prečne, Lepe njive in drugih. Daljnovidno na Mozirsko kočo, z gospodarskega vidika pač nerentabilen, je pospešil zgostitev električnega omrežja po vsem pobočju. PD Celje je z največjo težavo zmoglo te stroške, vendar je svoje obveznosti do dobrih sosedov v celoti izpolnilo, čeprav je moralo najeti 3 milijone kredita in to eno tretjino zelo drago, po 6%.

V Šmihelu se je kot sin učitelja rodil slovenski pisatelj, novelist, romanopisec, pesnik, esejist in prevajalec Vladimir Levstik. Ob njegovi 70-letnici so Šmihelčani pripravili lepo spominsko slovesnost, ki so se je udeležili pisatelji ljubljanski prijatelji in zastopniki PD Celje in okraj-

nega SPK. Na prireditvi je nastopil šmihelski pevski zbor pod vodstvom tov. Acmana, ki vodi tudi krajevno kmetijsko zadruzo, tajništvo Odbora za elektrifikacijo, povrh pa tudi režira, igra in še kaj. Med drugimi je njegov zbor zapel pesem, ki jo je tov. Acman sam zložil in uglasbil. Naslov ji je »Šmihelskim žrtvam« in jo prinašamo kot dokaj lep sad skritlega kulturnega tonišča, odmaknjenega daleč od sunnega sveta:

»Spet naše planine v soncu žarijo
in naši gozdovi spet tiho šumijo.
Zdaj smrt zapustila je gore, gozdove,
saj narod naš strl je tujcev okove!
Spet svobodni smo,

a vendar še danes je v srcu bridko...
Saj vas, ki ste prvi pot pravi spoznali...
ki prvi ste k svobodi pot nam kazali,
vas, oče, vas, mati, brat, sestra, - ni več...
kot žrtev ste naše vi borbe postali.

Nasilju, krivicam ste hrabro se uprli,
pod strelj zločinskih zato ste umrli;
in matere ljubljene, kje grob vaš leži?
Vam muke in bol so izplile moči...

Vi plačali našo svobodo ste s ceno najvišjo,
življenje in kri zanjo dali.
Zato vam slava, do konca naših dni,
zato vam slava, dokler naš rod stoji,
dokler naš slovenski rod živi,
naj slava vam po zemlji tej doni!

Tov. Acman pa je uglasbil tudi Kajuhovo pesem »Kje si, mati«. Tudi to je zbor občuten zapel.

Vsi planinci, ki hodijo skozi Šmihel, znajo ceniti srčno kulturo, gostoljubnost in vedrino Šmihelčanov in želijo tej lepi gorski vasici napredek in blagostanje.

T. O.

Pomembni dan PD Bled. V sredo dne 18. julija 1956 je v okviru občinskega praznika Bleda imelo PD Bled svoj pomembni dan. Na Straži, priljubljeni izletni točki nad jezerom, se je zbralo okoli 500 starih in mladih planincev. Posebne pozornosti je bil deležen odred mladih planincev, saj jih je prikoralo na livado okoli 200 v lični planinski opremljeni.

Ta dan je bilo razvitje članskega prapora, kateremu sta kumovala tov. Legat, dolgoletni požrtvovalni planinec, in tov. Ambrožičeva, hčerka Prešerna, o katerem je znano, da je bil 80-krat na Triglavu. Prapor je prevzel zastavonoša Matko Ulčar, nestor blejskega smučanja, alpinist in velik ljubitelj gora.

Za tem se je vršilo razvitje mladinskega prapora. Kumovala sta mu Andrej Kozelj in Milica Pamer, prevzel pa ga je mladinec Jože Pogarbar.

To slavnost so s svojo udeležbo počastili tudi predsednik Občinskega ljudskega odbora Bled tov. Kapus, sekretar ZKS Bled tov. Dijak, in predstavniki okoliških planinskih društev, ki so čestitali društvu k uspešnemu delu.

Slavnostni govor na tej proslavi je imel podpredsednik društva tov. Svetina. Vsekakor je med največje uspehe društva prišleti osnovevanje mladinske sekcije in vključitev v PD — 200 pionirjev. Za to ima največje zasluge učiteljica z Bleda — Marija Stare.

Na splošno se delo društva dobro razvija. Organizirana je vodniška služba. Živel je tudi alpinistični odsek, kljub velikim težavam. Mnogo bolj pa bo moral razviti svoje delo propagandni odsek.

Po razvitju je tov. Svetina izročil predsedniku PD tov. Oskarju Delkinu častni srebrni znak za zasluge v slovenskem planinstvu in kartografiji, ki mu ga je podelila Planinska zveza Slovenije na svoji redni letni skupščini.

Tone Svetina

60-letnica Mozirske koče. Letos je praznovala brez hrupa in obreda 60-letnico za savinjsko planinstvo nadse pomembna postojanka, ki jo je Savinjska podružnica SPD postavila pod Mali Smrekovec na Loki že l. 1896, komaj tri leta po ustanovitvi podružnice. Tam, kjer danes stoji smučarska dependansa, so postavili skromno hišico, v kateri se je stisnila kuhinja z obednico in ena soba s 4 posteljami, v podstrešju pa sta bili še dve sobici z dvema posteljama in skupna ležišča s 6 žimnicami. Kakšen gospodarski korak je storilo slovensko planinstvo samo na tem torišču! Danes je tu 60 postelj in prav toliko skupnih ležišč. Prvotna kočica je prebila prvo svetovno vojno, l. 1920 pa so jo celjski planinci precej povečali, dobrih 10 let nato pa prestavili glavno postojanko nekaj višje na jugozapadno stran Boskovca. Pred drugo svetovno vojno so že pripravili les za novo postojanko. Med vojno je l. 1944 Mozirska koča pogorela.

Po vojni je bila tu prva obnovljena koča v slovenskih gorah. Ze jeseni l. 1945 je stala na Loki smučarska uta za 30 ljudi. Avgusta 1946 pa so celjski planinci zadržali z delom na pogorišču in do 15. novembra istega leta spravili pod streho novo Mozirsko kočo, ki je že to zimo lahko sprejela 40 smučarjev na skupna ležišča v jedilnici. L. 1947 in 1948 je bila koča še povečana na 100 ležišč in povečana je bila tudi terasa pred kočo. Poleti 1950 pa je

kočo uničil silovit gozdni požar, ki je pogoltnil 60 ha lepega gozda po južnem pobočju Boskovca in Malega Smrekovca. Dva dni po požaru pa je koča že obratovala pod šotorom, štirinajst dni po tem pa je bila na mestu prve koče iz l. 1896 zgrajena baraka za 60 oseb, istočasno pa je društvo takoj začelo z obnovo postojanke in sklenilo z njo prekositi vse dotdanje gradnje na Golteh. Ze pred poletjem l. 1951 je bila otvorena nova postojanka, simbol vztrajnosti in odprtosti celjskih planincev. Pri vseh gradnjah je zmagoval delovni polet, pokazala se je resnična delovna vnema, požrtvovalnost in smisel za prostovoljno, neplačano delo ne samo pri odbornikih, marveč tudi pri celi vrsti članov.

Mozirska koča je bila nato l. 1953 ojačena še s smučarsko dependanso, posvečeno XIV. diviziji Borisa Kidriča, leto nato pa je dobila še daljnovod s transformatorjem. Utrjen in urejen je prostor nad kočo in pred njo, letos pa se je že močno približalo uredenje starega ideala celjskih planincev, cesta do Smihela in morda še naprej, kajti tudi vznožna cesta na Loko je delo planincev in Smihelčanov.

Letos se je torej PD Celje spominjalo kar treh pomembnih obletnic svojega delovanja: 60-letnice prve koče na Golteh, 10-letnice obnove Mozirske koče in 5-letnice, odkar je zgradilo zadnjo.

Mozirska koča na Golteh ima nedvomno zanimivo in burno zgodovino. V njej je zazidanih mnogo naporov, razočaranj, pa tudi veselja in navdušenja za planinsko stvar.

T. O.

Zasavska planinska transverzala sektor PD »Bohori, Senovo. Po sklepih na planinskih posvetovanjih zasavskih planinskih društev ter zbora zasavskih planincev na Libni pri Krškem dne 9. septembra t. l., da naj se izvrši markacija zasavske planinske transverzale do konca oktobra t. l., je PD Bohor v Senovem izvršilo to delo. Markacija je bila vestno in dobro izvršena pod vodstvom društvenega markacija tov. Medveška Antona.

Z namenom, da se planinstvo počivi tudi v Zasavju, je prišlo do važnega sklepa zastopnikov PD Trbovlje, da se določi trasa zasavske transverzale. Sprejeta je bila naslednja črta: Začetek zasavske transverzalne poti je Titov rojstni kraj Kumrovec — nato drži pot naprej na Kunsperk—Podsredki stari grad—Bohor—Lisec—Mrzličo—Sveto Goro ter se zaključijo na Kumu.

Sektor zasavske planinske transverzale PD Bohor pa se začelja pri Starem gradu južno od trga Podsreda, nekaj pod vrhom hriba Orlica (555 m). Grad je še kar dobro ohranjen. Ima celo nekaj stanovalcev. V starem času so v njem živeli knazi Windisch — sorodniki Habsburžanov. Od Podsredčkega gradu nas vodi pot po lepi cesti po prijazni vasi Zeleznico. Pri tej vasi prekoračimo cesto Kozje—Senovo in pridemo po stezi ter kolovozu, ki je speljan med bogatimi vinogradi, do naselja Gorjanc. Za kratek čas se ustavimo pri »Kunejevi kletki — zidanci, na kateri se je 28. XI. 1941 odigrala tragedija. Padle so po izdajstvu prve žrive NOB v Spodnjem Zasavju. Na kletki je lepa spominska plošča. Kmalu nad kletjo se pot spusti in teče nekaj časa po dolinici Slatini. Od tu se pot začne vzpenjati na Vetrnik, čigar

vrhovi ne presegajo 720 m višine in je poln hribovskih domačij. Južna pobočja so polna vinogradov in njavic, medtem ko so vrhovi in severovzhodni predeli gozdnati. Dosti je iglavcev, med listavel pa je precej domačega kostanja. Razgled z Vetrnika je lep proti Krškemu polju na jug in severovzhodno proti Donački gori in Boču. Ko smo si ogledali to panoramo, krenemo naprej proti severozapadu in pridemo v popolnoma obnovljeno naselje Pokojnik. To naselje je bilo v času NOV od okupatorja do temeljev požgano. Po osvoboditvi so ga domačini s pomočjo ljudske oblasti lepo obnovili. Od Pokojnika krenemo naprej po lepih travnikih — v zimskem času krasnih smučiščih — in pridemo na bohorski vrh Oslice 863 m. Oslica je bila priljubljena izletniška točka kozjanskih in rajhenburskih planincev. Z nje so krasni razgledi zlasti proti Pohorju — Boču in Zagrebački gori. Tik pod južnim obronkom Oslice je v lepem zavetju planinska vas Jevša. Tu je zaradi izdaje dne 20. III. 1945, v borbi z Nemci, padlo 23 partizanov. Na kraju samem je padlim postavljena spominska plošča. Z vasi Jevše smo za kakih 35 minut pri prekrasnem bohorskem slapu Ubijavniku. Sama zasavska transverzalna pot pa pelje za Oslico po južnem pobočju Kopravnika do Plešivca (Spic-hriba) 925 m. Neposredno zapadno severovzhodno od njega pa je gradbišče Koče na Bohorju. Na tem mestu je bivše Lovsko društvo Bohor-Senovo postavilo leta 1939 Lovsko planinski dom. Ta dom pa je bil leta 1942 požgan. PD Bohor pa je prevzelo nalogo obnoviti to kočo. Letos je bilo v tem pogledu precej storjenega. Postavljeno je zavetišče (7x4 m), urejeni so kletni prostori ter pokriti z betonsko ploščo. Na gradbišču pa je že ves potreben stavbni les in vsa zidna opeka. Kaže, da bo drugo leto koča pod streho. To pa bo gotovo vsem planincev, posebej pa še onim, ki bodo hodili po opisani poti, prav prišlo. Kajti po turi od Starega Podsredškega gradu do Plešivca se že kar prične odpočitek. Zjutraj zarana pa je nujno, da si človek privošču užitek, ki ga ima na razgledu s Plešivca. Na vidiku so Zagrebačka gora, Krško polje, Gorjanci, Kum in ostali zasavski hribi ter Boč in Donačka gora. Krasen pa je pogled na bližnje bohorske hribe in na njih stoječe vasice. Na Plešivcu pa je bogata gorska flora (arnika, encijan, zlato jabolko itd.), ki daje plešivskim travnikom poseben čar. Odločiti se moramo ter posloviti od gradbišča koče pa kreniti na najvišji bohorski vrh Javornik 1023 m. Na Javornik se pride od koče v pičlih 30 minutah. Javornik je okoli in okoli obdan z bogatimi smrekovimi in jelkovimi gozdovi, a proti vrhu, ki je gol, ga preraščajo javori. PD Bohor bo v dohodnem času na Javorniku postavilo razgledni stolp. Toda že sedaj je razgled na Javorniku enak razgledu s Spic hriba le s to razliko, da se z Javornika vidijo še Kamniške Alpe. Kadar pa je ozračje zelo čisto, se pa vidijo celo Julci. Zapuščamo Javornik in krenemo med vitkami in gostimi iglavci, ki postajajo proti zapadu vse redkejši. Repna dolina pa je že kar lepa. Smučar, botanik, prav posebno pa še ljubitelj narave kar ostrmi nad lepota mi zaloških travnikov. Pod njimi je na južno pobočje Bohorskega masiva postavljena bohorska vasica Zalog, medtem ko

je na severozahodni strani trg Planina pri Sevnici oziroma Sentvidu. Kmalu je konec zaloških travnikov, kajti pot nas vodi dalje po travnatem svetu na Mrzlo planino. Ime je dobila po mrzlih vetrovih, ki velikokrat pihajo po njenem golem pobočju. Z Mrzle planine se po južni strani spustimo skozi hrastov gozdiček in že se pred nami odpre lepa gorska dolina. Sredi doline pa stoji skoraj popolnoma obnovljena lična vas Mrzla planina. Tu se konča sektor zasavske transverzalne poti PD Bohor.

Opisani sektor je razen navedenega poln zgodovinskih znamenitosti iz NOV. Kaj se je pa tiste čase dogajalo na Bohorju, je lepo povedano v himni Kozjanskega odreda: »Bohor je vstal... Bohor žani...! Stojan Sebila

Otvoritev razglednega stolpa na Rogli. Kljub slabemu vremenu se je v nedeljo dne 26. VIII. t. l. zbralo na Rogli nad 200 planincev, da počaste odkritje najvišjega razglednega stolpa v Jugoslaviji, ki ga je zgradilo agilno PD Slov. Konjice. Odkritja se je udeležil med drugimi tudi tov. Tone Bole, član Izvršnega sveta Ljudske skupščine Slovenije, PZS je zastopal tov. Janko Dekleva.

Z zbiranjem denarnih sredstev je prišlo konjsko društvo že leta 1952, h grad-

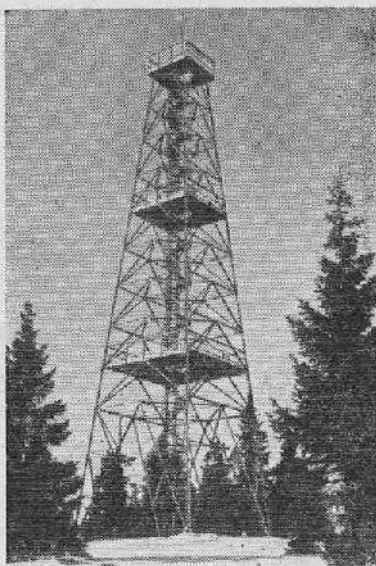

Foto Čerčič
30-metrski železni razgledni stolp na Rogli (1547 m)

nji stolpa pa je pristopilo avgusta lani. Stolp je visok 30 m, s kupolo pa meri celih 35 m. Stolp je zgrajen po večini iz železa. Zanj so porabili okrog 20 ton železa in 6 m³ lesa. Tudi stopnice so železne in le prevlečene z lesnimi desicami. Brez kupole je stolp za 4 m višji od najvišjega vrha Pohorja t. j. Crnega vrha. S stolpa seže lep razgled do Triglava, na Kamniške

Alpe in Karavanke, na Gorjance, Sleme in Ivanjščico, proti vzhodu pa na Boč, Donačko goro ter Dravsko polje. Razgledni stolp je zgradila »Metalna iz Maribora. Društvo je v stolp investiralo doslej že nad dva in pol milijona dinarjev, okrog enega milijona in pol pa je še dolžno. Samo prostovoljnega dela pri gradnji stolpa so društveni člani izvršili 2642 ur v vrednosti din 132.000.—, Vsestransko pa so šla društvu pri tem na roke tudi domača podjetja in nekatera iz Maribora.

Turistične takse in planinske postojanke. Po odloku o najvišjih stopnjah turistične takse v LRS (Ur. list LRS 16-63/66) se turistična taksa ne plačuje v planinskih postojankah, ki niso kategorizirane kot hoteli. Glede na to, da nobena planinska postojanka ni kategorizirana kot hotel, ljudski odbori ne smejo terjati turistično takso v planinskih postojankah.

Zbor zasavskih in posavskih planincev. Kljub precejšnji propagandi se je tega zbora dne 9. IX. t. l. na Libni udeležilo le manjše število planincev iz zasavskih revirjev, številčno najboljša pa je bilo zastopano PD Zagorje z veliko udeležbo mladine. Po pozdravnih govornih delegatov vseh PD in predsednika PD Podsused so nato razpravljali v glavnem o zasavski planinski transverzali. Doslej so z delom začela PD Brežice, Senovo in Krško.

Republiški alpinistični tabor v Krnici. Kot že vsa zadnja leta je tudi letos, in sicer od 15. VII. do 5. VIII. t. l. Komisija za alpinizem organizirala alpinistični tabor, tokrat v Krnici. Tečaja se je udeležilo precej AO-jev, največ pa iz bolj oddaljenih krajev. Izvršenih je bilo 33 vzponov, lažjih in težjih, med njimi tudi Aschenbrennerjeva smer. Tečajniki so bili v Herlečevi koči. Tabor je v redu potekel, vodil ga je tov. Rado Kočever.

Sestanek načelnikov alpinističnih odsekov. Dne 19. VI. t. l. je Komisija za alpinizem pri PZS sklicala v Ljubljani sestanek načelnikov vseh alpinističnih odsekov. Izbrpno poročilo o doslej izvišenem delu v okviru priprav za jugoslovansko ekspedicio na Himalaje je podal tov. Levstek. Poročilo je vsebovalo predračun vseh stroškov za vse izdatke odprave, upoštevajoč pri tem razne variante kakor štiri, šest in desetčlansko odpravo in pripombe k tem variantam. To zelo skrbno pripravljeno poročilo bo dostavljeno tudi PSJ.

Proračun komisije za letošnje leto znaša din 1475.000.— in samo za pomoč odpravam v gorstva drugih republik določuje din 400.000.—. Alpinističnim odsekom, ki nimajo gospodarske osnove, je komisija za izvedbo vežb dodelila primerno denarno podporo.

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV UPRAVNEGA ODBORA PZS...

PSJ je dostavil vsem republiškim planinskim zvezam nove članske legitimacije, ki bodo stopile v veljavo z januarjem 1957. Ker pa je cena tem legitimacijam dokaj visoka, bo PZS skušala pri PSJ doseči ugodnejšo ceno.

Za republiški izlet v Prokletije se je iz Slovenije prijavilo 229 udeležencev. Zleta se je udeležilo tudi več funkcionarjev PZS.

Društva so bila ponovno obveščena o tem, kdo vse uživa v planinskih postojankah članski popust. Od inozemskih planinskih organizacij pridejo za ta popust poleg Slovenskega planinskega društva v Trstu, Gorici in Celovcu v poštev edine nemški Alpenverein in avstrijski Naturfreunde. Po eno okrožnico so prejeli tudi vsi oskrbniki planinskih postojank.

PZS je potrdila redigiran pravilnik o uporabi in vzdrževanju osebnega avtomobila GRS, ki ga ima na skrbi GRS postaja Jésenice. Prav tako je potrdila tudi od Gospodarske komisije predložen osnutek »Pravilnik PZS o potnih stroških«. V zvezi s tem so bile z veljavnostjo od 1. VII. t. l. dalje zvišane tudi dnevnice reševalcem od dosedanjih din 850.— na din 1200.—. Komisija za GRS pri PZS pa je bila hkrati pooblaščenca, da za težja reševanja v steni lahko prizna po potrebi tudi višje dnevnice.

UO PZS je potrdil tudi proračune za 1. 1956, ki jih je Gospodarska komisija predložila za UO PZS, GRS in Planinski Vestnik. Proračun UO PZS določa din 8.038.200.— razhodkov in enak znesek dohodkov s subvencijo din 5.482.200.—, proračun GRS din 1.695.241.— razhodkov oz. dohodkov s subvencijo din 915.241.— in proračun Planinskega Vestnika din 6.566.376.— razhodkov oz. dohodkov s subvencijo din 3.452.726.—. V zvezi z izvajanjem proračuna je UO PZS tudi sklenil, da se s proračuni določena sredstva smejo trošiti le v okviru tromesečnih blagajniških planov, določene proračunske postavke, ki predstavljajo razne nagrade, darila, nepričakovane stroške, udeležbo na otvoritvah koč itd. pa le v sporazumu z UO PZS oziroma v nujnih primerih s privoljenjem predsednika PZS, kot se je to prakticalo že doslej. Črpanje skladov je možno le po poprejšnjem odobrenju UO PZS.

PZS je v letni sezoni prejela vrsto pisemnih in ustnenih pritožb o razgrajanju in prekomernem pijačevanju v nekaterih planinskih postojankah. Zanimivo je, da se te nerednosti vrše le v nižinskih in deloma srednjegorskih postojankah in da gre v glavnem le za ene in iste postojanke. PZS je sklenila, da bo v vseh takih primerih, ki le rušijo ugled planinstva, energično intervenirala.

Pereč je problem prodaje blokov za gradnjo Doma Zlatorog. PZS je zato sklenila, da se bo obrnila na vse predsednike planinskih društev z nujno prošnjo, da se za nabiralno akcijo zavzamejo, žrebajo dobitkov, ki bi se moralo izvesti novembra letos, pa se preloži na junij 1957.

Na pritožbe nekaterih PD, da lavinski psi gorskih reševalcev ne spadajo v sobe oziroma skupna ležišča planinskih postojank, je PZS na predlog komisije za GRS pri PZS sklenila, da ima registriran lavinski pes z legitimacijo pravico do bivanja v sobi oz. na skupnem ležišču, kjer pač prenočuje njegov gospodar — registriran reševalec.

Dne 27. in 28. X. t. l. se je vršila v Pontresini v Švici seja Mednarodne komisije za GRS, katere sta se udeležila tudi člana te komisije tov. dr. Miha Potočnik iz Ljubljane in tov. dr. Andrej Robič iz Tržiča.

Komisija za GRS pri PZS je prejela preveliko udeležbo pri nekaterih reševalnih akcijah, kar močno bremeni proračun komisije. Pričeli pa so se pojavljati tudi

predlogi, da se nekaterim reševalcem poleg dnevnice odobre še posebne nagrade. Komisija je to ostro obsodila.

V zvezi s sklepom Koordinacijske komisije za alpinizem in GRS v Zagrebu, da naj komisija za GRS pri PZS v marcu ali aprilu 1957 organizira zvezni reševalni tečaj, na katerega naj bi poslala vsaka republiška planinska zveza po 5 tečajnikov, komisija sklone, naj se ta tečaj vrši na Korošcih.

Od 28. do 30. t. l. se je vršil na Vrščicu drugi reševalni tečaj za pripadnike LM, katerega se je udeležilo okrog 25 tečajnikov. Tečaj je vodil tov. Rado Kočevar. Stroške tečaja je nosil Drž. sekretariat za notranje zadeve LRS. Komisija za GRS pri PZS bo tudi poskrbela za učni program redne šole LM glede na to, da je vodstvo šole izrazilo željo, da bi se vsi pripadniki LM spoznali z osnovami reševanja. Tečaj naj bi trajal od 10 do 14 dni in se vršil še pred zveznim reševalnim tečajem.

Skrb za reorganizacijo postaje GRS Tolmin, ki po odstopu tov. Ceklina ne dela več, je prevzel tov. dr. Andričević, zdravnik v Mostu na Soči.

Na poziv Drž. sekretariata za finance LRS je PZS predložila proračun UO PZS, komisije za GRS in PV za leto 1957.

PZS je prodala jecp, ki ga je doslej uporabljala GRS za reševalne akcije, za din 800.000.—. Izkupiček je bil knjižen v dobro investicijskega fonda, ker je bil v glavnem tudi novi avto za GRS nabavljen iz tega fonda.

Na sestanku, ki ga je sklical okraj Kranj v zvezi z nadaljevanjem gradnje žičnice na Vitrancu, je bilo ugotovljeno, da graditelj za nadaljevanje gradnje nima potrebnih sredstev, obstoječe dogovore pa bodo krili okraj in vse tri zbornice.

Gospodarska komisija je že skoraj v celoti izvršila plan revizij planinskih koč in društev. Izsledki teh revizij bodo gospodarski komisiji močna opora za svet gospodarjev. Predvsem bo treba rešiti načelno vprašanje, če in v kakšnih primerih so društva upravičena deloma ali v celoti izročiti svoje postojanke na račun oskrbnika.

Crpanje 17-milijonskega kredita iz naslova zboljšanja pogojev letnega dopusta delavcev in uslužbencev v redu poteka. Do konca leta bo porabljen ves kredit. Po sklepu PZS je treba šteti 20% prispevek okrajev oziroma občin kot dotacijo, ki je društvom ne bo treba vračati.

Centralno zavarovanje planinskih objektov pri DOZ-u, ki je določalo 20% popust premije, je Generalna direkcija DOZ-a v Beogradu sedaj razveljavila, ker se je prepričala, da se podatki o zavarovanju, predloženimi s strani PZS ne ujemajo z dejanskimi podatki, s katerimi razpolaga DOZ in nima nikake garancije, da bodo zavarovane res vse postojanke in njeni objekti. DOZ zahteva tudi višjo cenilno vrednost. Zato naj bi ostalo pri starem načinu zavarovanja, t. j., da naj vsako društvo zavaruje svoje objekte pri svojem krajevnem zastopniku DOZ-a za polno premijo. Gospodarska komisija bo pokrenila potrebne korake in skušala doseči, da bi le prišlo do kolektivnega zavarovanja z znižano zavarovalno premijo.

PZS je mnenja, da bi jo morala društva o dobičku svojih postojank obveščati vsaj mesec dni po zaključku letne sezone.

Do 26. IX. t. l. je predložilo izpolnjen dnevnik o prehojeni planinski transverzali II planincev, med temi tudi 12-letni dijak iz Maribora, ki bo poleg značke prejel še primerno darilo. Društva so bila naprošena, da izročijo upravičencem te značke na slovesen način.

Komisija za planinska pota namerava sklicati v marcu prihodnjega leta zbor markacistov, za tem pa sestanek vodij. Komisija ugotavlja, da se nekatere skupine letos sploh niso sestale.

Delo redakcijskega odbora za priročnik o slovenski planinski transverzali je uspešno. Celotno gradivo bo še to zimo izročeno v tisk.

PZS ponovno ugotavlja, da bo nujno potrebno nekaj storiti za pokojne trentarske vodnike na trentskem pokopališču. Poživila bo že pred leti započeto akcijo za postavitev primernega spomenika, spominske plošče ali nekaj podobnega.

PZS tudi ugotavlja, da je pionirsko gibanje povsod, kjer so delali s pionirji, zavzelo velik razmah, skrb mladinske komisije pri PZS pa mora biti, da bodo taki tabori imeli tudi planinski karakter.

Turistično društvo v Celju je poslalo odprto pismo Podjetju za PTT promet, podjetju Petrol in podjetju Avtobusni promet, ki so najtesneje povezani z razvojem turizma in gospodarskega napredka v Zgornji Savinjski dolini s prošnjo, da omogočijo napeljavo telefona do planinskega doma v Logarski dolini, zgraditev bencinske črpalke v Ljubnem ali v Mozirju ter uvedbo redne avtobusne zveze Celje-Logarska dolina. Ta prizadevanja je vsestransko podprla tudi PZS.

Le v malo primerih dajejo postojanke članom PD 10% popust pri hrani, ponekod pa so sploh opustili blokiranje. O vsem tem se bo razpravljalo na Svetu gospodarjev, kjer se bo tudi predlagala uvedba enotnih cen osnovnim artiklom in preočnin.

PZS se je po svojem zastopniku udeležila sestanka z Društvom prijateljev prirode, kjer so razpravljali o osnovnih nalogah tega društva. Prišli so do zaključka, da je nujno potrebno seznaniti tudi planinska društva z vsebino dela Društva prijateljev prirode.

Otvoritev italijanske poti na Mangrt sta se kot oficijalna zastopnika udeležila tov. Rado Kočevar in dr. Andrej Robič.

IZ DRUŠTVENIH OBČNIH ZBOROV...

PD Rimske Toplice. V drugem letu svojega obstoja se je društvo vendarle izpolnila njegova srčna želja, da si je ustvarilo bazo za svojo planinsko postojanko v neposredni bližini društvenega sedeža — na Kopitniku ali na »Izerih«, kakor pravijo Kopitniku domačini. Društvo je prevzelo od ObLO Hrašnik v 20-letni brezplačni najem manjšo hišo s kuhinjo, predsobo in eno sobo, poleg tega pa še večje gospodarsko poslopje z dvema uporabnima sobama, kar bo preuredilo za skromno planinsko postojanko. Njihova največja skrb je sedaj, kako priti do potrebnih denarnih sredstev, Kopitnik je priljubljena azletniška točka, ki nudi obiskovalcem lep razgled po sosednjih planinskih področjih, znan pa je tudi po planinski flori.

S primerno propagando je društvu uspelo dvigniti število članstva. Ob lepi udeležbi članstva je društvo na Kopitniku razvilo društveno zastavo, hkrati pa vzi-
dalo na njegovem vrhu kovinsko omarico s štampiljko. Za dobro organizacijo te
društvene prireditve gre zahvala predvsem
tov. Cirilu Knezu, ki se je za to zavzel,
četravno je včlanjen v PD Laško. Da pa
bi dali Rimskim Toplicam tudi planinsko
obeležje in značaj turističnega kraja, je
član tov. Ivan Podnebšek, direktor Lesne
galanterije, brezplačno izdelal velik zem-
ljevid z vršnimi vrhovi in postojankami
v njihovi bližini, dragocen okvir za zem-
ljevid in steklo pa je poklonila Tovarna
lesne galanterije. Marljiv je bil tudi mar-
kacijski odsek, ki je markiral pot na
Lisico preko Lokaveca ter nad pobočjem
Henine, dalje pot na Kozje preko Gračnice
in pot na Stražnik preko Senožet. Obno-
vili so markacije in namestili smerne pu-
šičice tudi na poti, ki drži na Kopitnik.
Pred Novo pošto in pred hotelom Stare
pošte so razobesili table, na katerih so
označene smeri ter oddaljenost posamez-
nih planinskih postojank in vrhov. Orga-
nizirali so skupinski izlet na Kopitnik in
na Goro, manjše skupine pa so obiskale
Julice in Kamniške Alpe ter vrhove v
njihovi neposredni okolici. Na Planinski
Vestnik je naročenih 10 članov.

PD Obrtnik Maribor. Občnega zbora dne 21. aprila t. l. se je udeležilo okrog 100 članov, kar je več od polovice članstva. Pred začetkom občnega zbora je moški pevski zbor »Obrtnik« zapel tri planinske pesmi.

Delo društva je bilo v glavnem osredotočeno na izpopolnitev in vzdrževanje začasnega zavetišča ter na pripravljajna dela za gradnjo novega doma na Tuzlovem vrhu. V že obstoječem zavetišču so zgradili sanitarnim predpisom ustrežajoča stranišča, za novogradnjo pa so pripravili že nekaj gradbenega materiala, predvsem vodovodne cevi za celotno vodovodno omrežje, kar jim je delalo največ preglavic. Večji del inventarja so poklonili obrtniki. Trasirali so tudi zadnji del ceste do stavbišča. Mesna obrtna zbornica jim je za to posodila preko din 1000.000.—, storili pa so potrebne korake, da jim bo ta znesek MOZ že na prvem občnem zboru poklonila, ker je bil ta denar namenjen za gradnjo Obrtniškega doma. Vrednost celotnega njihovega inventarja cenijo na din 254.003.—.

Društvo oskrbuje zavetišče na Tuzlovem vrhu, čigar dohodki pa komaj krijejo režijo.

Članstvo je naraslo od 137 na 179. Premalo pa imajo še vedno vključene vaje-
niške mladine. Društvo je sodelovalo pri odkritju spominke plošče na Kozjaku, skupinski izlet pa so organizirali na Tuzlovem vrhu 1. maja in 29. novembra. Zelo so uspeli tudi s planinskim plesom, ki sicer ni prinesel ustreznega dobička, so pa z njim dosegli velik moralni uspeh.

Markacijski odsek je na novo markiral pot od državne ceste do postojanke na Tuzlovem vrhu.

V dokaj živahni diskusiji so obravnavali med drugim tudi gradnjo skupnega doma Zlatorog, pospešeno agitacijo za pridobivanje novih naročnikov na Planinski Vestnik, zbiranje sredstev za gradnjo postojanke, ustanovitev smučarskega odseka in organiziranje planinskega tabora na

Tuzlovem vrhu. Društvo bo tudi v bodoče vodil dosedanji predsednik tov. De Corti Alojz.

PD Kranjska gora. Društveno delo se je odražalo predvsem v gospodarstvu. Z dohodki svojih postojank in prispevki posestnikov, ki so društvu poklonili znatno količino lesa, je društvo obnovilo streho in drvarnico koč v Krnici ter postavilo novo verando. Dne 1. maja so prevzeli postojanko na Korenskem sedlu, kjer so morali prepleškati mize in stole. V koči na Gozdu so zaradi pomanjkanja finančnih sredstev namestili le novo klop in stole v jedilnici. Čimprej pa bodo morali v tej postojanki obnoviti skupno ležišče, ker so dosedanje slamarice že neuporabne. Če bi hoteli izvršiti vsa nujna popravila na svojih postojankah, bi za to potrebovali še najmanj din 750.000.—. Ker teh sredstev društvo samo ne more preskrbeti, računa, da mu bo priskočila na pomoč PZS.

Vse postojanke je obiskalo po vpisni knjigi 1873 planincev, kar pa seveda ni realna številka, ker se najmanj 30% obiskovalcev ne vpiše v spominško knjigo. Aktivne so bile vse njihove postojanke, in sicer je znašal dobiček Mihovega doma din 65.420.—, Krnice din 18.576.—, koč na Gozdu din 39.216.— in Doma na Korenskem sedlu din 61.344.—. Poleg podarjenega lesa je društvo investiralo iz dohodkov postojank din 134.331.—. Vrednost njihovih osnovnih sredstev znaša din 3.589.257.—.

Markacijski odsek je markiral pot Kranjska gora—Krnica in Mihov dom—Krnica ter Mihov dom—Koča na Gozdu do Suhe Plišnice. Izpeljana pa bo še do Poštarice. S sodelovanjem PD Jesenice so postavili dve orientacijski tabli.

Postaja GRS šteje osem izurjenih reševalcev, ki so v preteklem letu devetkrat stopili v akcijo. Postaja je dobro opremljena in za njo vzorno skrbi tov. Rado Kočevar.

Vodstvo društva je bilo ponovno zapupano dosedanjemu predsedniku tov. Andreju Tarmanu.

PD Jesenice. Občni zbor tega društva je bil skrbno pripravljen, iz poročila upravnega odbora, ki ga je prečital društveni predsednik tov. Zvone Teržan pa se vidi, da je bilo društvo zelo delavno in zato tudi dosgelo temu ustrezne uspehe. Zbor sta v imenu PZS in GRS pozdravila predsednik tov. Fedor Košir in dr. Miha Potočnik.

Društvo je leto 1955 zaključilo s 933 člani, kar pomeni prirastek 32 članov nasproti prejšnjemu letu. Od tega vključuje 139 mladincev in 117 pionirjev, 107 članov je naročenih na Planinski Vestnik. Velik uspeh je društvo doseglo z izdajo almanaha »Svet pod Triglavom«, ki ga je tiskalo v 3000 izvodih in domala v celoti razprodalo. V preteklem letu je društvo zaradi raznih objektivnih težkoč opustilo tiskanje tega almanaha kljub sklepu občnega zbora, da naj ta almanah postane redna letna publikacija društva in se dogovorilo z upravo Planinskega Vestnika za jeseniško številko Pl. Vestnika. Kot protivrednost je moralo društvo preskrbeti Pl. Vestniku za din 225.000.— oglasov. Tiskarni je bilo tudi izročeno vse potrebno gradivo za tisk prospekta »Vršiče«. Organizirali so 5 predavanj, katerih se je udeležilo okrog 1100 udeležencev. Predavali so Herman Buhl, Fric Levald, Janez Krušič in Slavko Smolej. Dalje so organizirali 7 sku-

pinskih izletov za odrasle člane z več ali manj zadovoljivo udeležbo ter 8 mladinskih skupinskih izletov, katerih se je udeležilo 1329 mladincev. Navedene številke pričajo o aktivnem delu s pionirji in z mladino, k čemur je doprineslo znatni delež tudi požrtvovalno učiteljstvo. Samo po zaslugi tov. Kalčičeve, upraviteljice šole na Blejski Dobravi, obstaja na tej šoli pionirski pododsek s preko 40 člani. Društvo samo je k mladinskim izletom prispevalo din 12473.—, sindikat Železarne pa din 15000.—. Za izlete članstva je društvo prispevalo din 35086.—. Poleg predavanj in izletov je društvo v počastitev 10-letnice osvoboditve Jesenice organiziralo planinski teden. Med drugim je bila v tem času odkrita spominška plošča ob 50-letnici otvoritve Kadilnikove kočice na Golici. Predvajali so planinske filme in imeli slavnostno sejo. Tedaj je bil ustanovljen tudi pionirski odsek. V januarju 1956 so ustanovili tudi mladinski odsek. Pri vključevanju mladine in pionirjev je imel svoj delež tudi prof. Janez Jerovšek.

Tudi alpinistični odsek je v preteklem letu dosegel viden napredek. Odsek šteje 30 članov. Namesto plezalnih tečajev je odsek organiziral plezalni tabor v Krmi, ki se ga je udeležilo 20 alpinistov. Stroške je deloma nosilo društvo, deloma pa udeleženci. V pomladanskih mesecih pa je odsek organiziral 10 popoldanskih vežb plezalne tehnike v pečevju Mežaklje in v Planini pod Golico. Plezalnega tabora v Vratih, ki ga je organizirala PZS, se je udeležilo 6 alpinistov. V aprilu je lepo uspela skupna tura na Veliko Mojsirovko, združena s prenosom materiala na postojanko na vršiču, preko prvomajskih praznikov pa je skupina izvedla tridnevno smučarsko turo iz Krme preko Velega polja, Hribaric, Sedmerih jezer in Komne na Krn s povratkom preko Komne in fužinskih planin v Bohinj. Stafete z vrha Triglava ob rojstnem dnevu maršala Tita se je udeležilo 14 članov odseka, od teh jih je 10 pristopilo po slovenski smeri severne stene Triglava. V počastitev 10-letnice osvoboditve je 5 članov odseka izvedlo grebensko prečenje Rateških Ponc s sesopom v Tamar. Dalje je odsek s petimi člani v poznojesenskem času preplezal zasneženi greben Siemena—Kukova Špica. Kot že več let so tudi to leto obiskali Jezersko in izvedli plezalne vzpone na Križ in Skuto ter ture na Grimovec. Zbora alpinistov v Logarski dolini so se udeležili v polnem številu. V tem letu so jeseniški alpinisti izvedli preko 150 plezalnih vzponov v domačih in tujih gorah, od tega okoli 15 zimskih. Izvršili so tudi 7 prvenstvenih vzponov in to enega v severni steni Luknje peči, 2 v smeri vzhodni steni Spodnjega Rokava in zimski vzpon v smeri Cermak—Franta v severni steni Kukove špice. Mladinci — člani jeseniške odprave pa so v stenah Durmitorja poleg drugih izvršili tudi 3 prvenstvene vzpone. Odrprav v inozemstvo se je udeležilo 5 alpinistov, 4 so obiskali Centralne Alpe, en član pa je obiskal nemška gorstva. Alpinisti pa so sodelovali tudi v 8 delovnih akcijah pri vzdrževanju gorskih poti, gorskih zavetišč in napravljanju drv.

Markacijska dela so bila opravljena na Hanzovi poti v Mojsirovki (57 ur), Zgornja Trenta—Kanja sedlo (16 ur), Zg. Trenta—Trentska planina—Vrščič (19 ur), Zg. Trenta—Mali kot—Jalovec (12 ur), Špička—

Vel. Ozebnik—Koritniški žleb (69 ur) ali skupaj 202 ure, ki jih je opravilo 27 prostovoljcev.

V celoti so investirali preteklo leto v svoje postojanke din 1869504.—.

Uveljavljen način upravljanja in nagrajevanja uslužbencev v postojankah se je pokazal kot zelo dober, vendar pa je ob pogosti in pametni kontroli. Osebe postojank je namreč prejemale poleg rednih plač še 6% participacije na dobičku, ki se je delil na posamezne uslužbenke po ključu razmerja plač, glavni oskrbnik pa je bil udeležen s 3% na dobičku vseh postojank.

Društvo bo tudi v bodoče vodil dosežani marljivo društveni predsednik tov. Zvone Toržan.

PD Podlujbelj. Društvo se je največ bavilo z gospodarstvom in zato razumljivo nekoliko zanemarilo vzgojno plat članstva. Do lanskega leta je oskrbovalo le zavetišče »Pri Jurju«, sredi preteklega leta pa so vzeli v najem še bivšo lokarnico na Kalu pod Kofcami, ki so jo preuredili v lično planinsko postojanko. Treba je bilo veliko iznajdljivosti in požrtvovalnosti, da so opremili in uredili to postojanko, saj niso za to imeli na razpolago nikakih finančnih sredstev. Samo pri urejanju te postojanke so opravili nad 700 prostovoljnih delovnih ur. Posebno so se pri tem izkazali tov. Andrej Ahačič, Metka Klemenc, Mica Ahačič, Jožefa Kavara, Pepca Srečnik in še vrsta drugih, katerim je občni zbor izrekel še posebej zahvalo. Postojanki nista imeli svojih stalnih oskrbnikov, temveč so namesto njih ob sobotah in nedeljah »dežurali« odborniki, ki so za to prejemale po 5% od vrednosti prodanih živil in pijač. Le na ta način je bilo društvu tudi omogočeno, da so lahko krčili vse stroške in še marsikaj nabavili. Dosedanji obisk postojanke na Kalu pa jim narekuje potrebo po stalnem oskrbovanju te postojanke. Od OBLO Tržiča so prejeli dotacijo din 15000.—, od KUD-a Podlujbelj pa so si izposodili din 85000.—, ki jim služijo za obratna sredstva.

Na Planinski Vestnik je naročenih le 8 članov, kar je društveni predsednik v svojem poročilu zelo grazil. Zelo dobro obiskane so bile sankaske tekme.

PD Ljutomer. Društvo je polagalo obračun svojega dela dne 31. 1. t. l. Občni zbor je bil dobro obiskan, navzoči pa sta bili tudi skupini iz Lahoncev in Gor Radgone. Na občnem zboru so dalje bili navzoči predsednik občine, ljudskega odbora tov. Rado Pušenjak, tajnik PD Murska Sobota in predstavnik Pomurskega tiska tov. Klinar Slavko ter zastopniki PZS.

Društvo je marljivo delalo tudi v preteklem letu. Dasi je bilo pred 5 leti, ko se je ustanovilo društvo, precej dvomljivcev, ki niso verjeli, da bo to društvo živelo, četudi ne živi v osrčju gora, se je organizacijsko utrdilo in trezno izvaja svoje načrte. Res je, da zaradi velike oddaljenosti toliko ne obiskuje Julijskih in Kamniških Alp, zato pa organizira številnejše izlete v bližnje okolice. Trikrat so bili v Kamniških planinah in štirikrat v Julijskih Alpah, nešteto pa je bilo izletov na Ravno goro, na Ivancico, Kapelo, Jeruzalem in Trakoščan. Del izletov so izvedli tudi s kolesi. Najbolj agilna v prirejanju

izletov je bila lahonska skupina pod vodstvom neutrudnega planinca in idealista tov. Maks Meška, ki je na občnem zboru zato tudi prejel posebno priznanje. Pohvaljeni pa so bili še tov. Vida Ivanjšič, ki je poleg blagajniških poslov vedno še našla dovolj časa za organiziranje skupinskih izletov in jih tudi sama vodila, ter skupina Konfekcija, ki se je izkazala kot izredno marljiva in tovariška. Zahvalo za prirejanje izletov zaslužita tudi tov. Marš Danilo in Beg Stane. Na iniciativo društva se je lansko leto podala na vrh Triglava tudi kompletna ljubotemska godba na pihala in priredila koncert, kar je gotovo nekaj edinstvenega v zgodovini našega očaka Triglava. Vzpona na vrh Triglava pa se je udeležilo tudi večje število učencev Glasbene šole.

S predavanji društvo ni imelo sreče. Tozadevno so se obračali za pomoč v Maribor in Ljubljano, vendar jim pa predavateljev ni uspelo dobiti. Organizirati nameravajo tudi fotokrožek. Članstvo je sicer nekoliko padlo, in beležijo tudi nekoliko manj naročnikov na Planin. Vestnik, vendar je pa to pripisati reorganizaciji okrajev. Društvo zatrdno upa, da bo glede števila naročnikov na Planinski Vestnik kmalu zopet med najbolj agilnimi društvi, kot je nekoč že bilo in je zato tudi izvolilo v odbor tovariša, čigar edina skrb bo zvišanje naročnikov na to revijo. Pri svojem načrtnem delu društvo tudi ni pozabilo na mladino. Društvo stalno skrbi, da vsako leto obišče najmanj 30 do 40 pionirjev in mladincev planine, ker se dobro zaveda, da bo marsikateri od teh ostal vse življenje zaveden planinec.

Ljutomerski planinci pa se živo zanimajo tudi za našo himalajsko odpravo in gradnjo Zlatoroga. O tem so živahno diskutirali in sklenili, da bo vsak član prispeval po din 20.— za himalajsko odpravo in po din 200.— za Zlatoroga. Živahna debata se je dalje vršila okrog njihovega bodočega doma v neposredni bližini Ljutomera. V poštevi bi prišla vila Sinigoj, ki ima za to vse pogoje. Predsednik občine tov. Pušenjak jim je zagotovil, da jim bo šel obč. ljudski odbor pri tem vsestransko na roke.

Tov. Holc, zastopnik planinske skupine Konfekcija, je društvu poklonil lep album z originalnimi fotoposnetki vseh izletov te skupine in izrazil željo, da bi album obogatili v novem letu z novimi slikami.

PD Trbovlje. Društvo je v preteklem letu marljivo delalo in v celoti doseglo svoj plan. Članstvo je dvignilo od 682 v letu 1954 na 862 in je porast zabeležilo tako v članih, kot v mladincih in pionirjih. Kljub temu porastu članstva pa društvo vendarle ni zadovoljno in to zaradi tega, ker se razmerje starejših članov ni izboljšalo v korist mlajšim članom, temveč obratno. To jim je tudi dokaz, da sklepa o pritegnitvi mladincev v društvo niso najbolj uspešno izvršili. Pa tudi dejstvo, da preko 300 članov ni plačalo članarine, je dokaz, da le niso vsi dovolj resno izvrševali tega sklepa. Zelo lepo pa so se izkazali tudi v pridobivanju novih naročnikov za Planinski Vestnik. Revijo je odpovedalo le 6 naročnikov, na novo pa so dobili 41 naročnikov. Predvsem po zaslugi tov. Lenarčiča in Kovačiča je izšla v minulem letu posebna številka »Zasavskega tednika« s čisto planinsko vsebino in je bilo na ta

način več kot 10.000 naročnikov na ta tednik seznanjenih z delom in razvojem planinstva v Zasavju. V celoti je društvo uspešno organiziralo 23 skupinskih izletov v bližnje in daljne gore. Vseh udeležencev je bilo 532 ali povprečno na vsak izlet po 26 članov. Pozabili niso tudi na predavanja. V nabito polni dvorani Delavskega doma so člani dvakrat poslušali zanimivo predavanje celjskega alpinista tov. Cica Debeljaka, ki jim je pripovedoval o Francoskih Alpah in italijanskih Dolomitih. Predavanje so spremljali barvni diapozitivi. Povprečna udeležba predavanj je bila 370 članov, pri čemer je prednjačila mladina. V goste pa so povabili tudi mariborski planinski oktet, ki jim je zapel več lepih slovenskih pesmi o naših gorah in planinah, poleg tega pa tudi nekaj partizanskih in narodnih pesmi. Od 10. do 17. VII. je zvedel uspel planinski teden z razstavo planinskih slik. Planinski teden je organiziralo skupno s PD Kum. Veliko zanimanje vlada med trboveljskimi planinci tudi za transverzalo. Okrog 14 članov si je že nabavilo transverzalne dnevnike in ima seveda tudi nekaj poti za seboj, oglašajo se pa vedno še novi. Vključili so se tudi v Gorsko stražo. Društvo ima na skrbi 49 km poti, za katere vzorno skrbi. Med letom je odsek, ki je v preteklem letu izvršil 19 in markacije. Agilen je bil tudi alpinistični odsek, ki je v preteklem letu izvršil 19 vzponov in 24 treningov. Za pripravnike so organizirali v neposredni bližini Trbovelj plezalno šolo, vzpone pa so izvedli v Kamniških Alpah in Durmitorju. Z reorganizacijo svojega odseka so uspeli otresti se dosedanjega mrtvila in storiti precejšen korak naprej. Razširili so svoje vrste z novimi mladimi člani, skupno z ostalimi zasavskimi alpinisti organizirali odpravo v Durmitor in Kamniške Alpe, poleg tega pa so si preskrbeli nekaj najpotrebnejše opreme in si s tem zagotovili pogoje za nadaljnje delo in vključevanje mladine v svoj odsek.

Društvena postojanka na Mrzlici je izkazala nekoliko manjši promet kot v letu 1954, prav tako pa tudi manjši obisk kot v preteklem letu. Kljub slabšim dohodkom pa je društvo prekrilo streho s salonitom in preuredilo verando v jedilnico. Lčne klopi in mize v borovem lesu jim je dobavilo po zmernih cenah Strojno mizarstvo v Trbovljah. V gostinski sobi so postavili novo krušno peč, okrog nje pa namestili nove klopi. Za jedilnico so nabavili tudi 50 novih namiznih prtov. Po zaslugi gospodarskega odseka in skrbnega oskrbnika je bila koča vedno založena z vsemi dobrotami po zmernih cenah.

Na zboru pa je bilo podano tudi poročilo o delu gradbenega odbora za zgraditev Zasavske koče na Prehodavcih, ki je bila že 18. IX. 1954 izročena svojemu namenu. Iz poročila sledi, da je znašal celotni denarni promet od 5. IX. 1952 do 31. XII. 1955 din 4482 036.—, dolguje pa še din 242 610.—.

V dokaj živahni diskusiji se je oglasil k besedi tudi zastopnik PZS tov. Bučer Tone, ki je predvsem pohvalil uspešno delo društva, nato pa dal potrebne napotke za bodoče delo. Pojasnil je pomen pobiranja prispevka po din 20.— za himalajski fond in graditev Zlatoroga ter apeliral na člane, da tudi oni po svojih močeh podpro to gradnjo, ki bo skupni dom vseh planincev. Nato pa je izročil dolgoletnemu in marji-

vemu aktivnemu planincu tov. Poldetu Majdiču zlati častni znak, s katerim ga je za njegove zasluge odlikoval Planinski savez Jugoslavije.

Zbor so nadalje pozdravili in društvu čestitali k doseženim uspehom tov. Zupančič, predsednik OLO Trbovlje, tov. Goričan v imenu PD Kum in tov. Golob v imenu PD Zagorje.

PD Oplotnica. Društvo ima za seboj prvo petletko svojega dela. V minuli poslovni dobi so imeli dokaj težav s preureditvijo postojanke na Pesku, ker je sanitarna inspekcija sicer pretiła z zaporo postojanke. Da so mogli vsa ta dela izvesti, so društvu priskočili na pomoč OLO, KZ Zreče in GG Maribor. Naprava sanitarnih naprav, vodovoda in zboljšanje notranjih prostorov jih je stalo din 1.700.000.—, potrebujejo pa še najmanj din 400.000.—, da bodo vsaj v glavnem lahko zadostili zahtevam sanitarne inspekcije. V postojanki na Pesku je bila sprejeta partizanska patrulja bataljona XIV. div., člani pa so se udeležili tudi polaganja venca pri odkritju spomenika padlim borcem na Mariborski koči. Na ta način je bila vzpostavljena tesnejša zveza med organizacijo ZB in PD. Izboljšali so tudi povezavo s TVD Partizan in upajo, da bodo krepili sodelovanje tudi še z ostalimi tamkajšnjimi organizacijami. Premalo pa je društvo polagalo pažnje mladini kakor tudi vključevanju ostalega članstva. Medtem ko je društvo stelo v 1954. letu 50 članov, 24 mladincev in 2 pionirja, skupaj torej 76 članov, je vključevalo v preteklem letu le še 39 članov, 9 mladincev in 1 pionirja, t. j. skupaj 49 članov. Svoje člane bo moralo tudi v večji meri zainteresirati za Planinski Vestnik.

Društvo ima vzorno urejeno knjigovodstvo, ki ga vodi tov. Marica Jerman. Iz njenega poročila posnemamo, da je znašal dobiček postojanke din 218.161.— in dobiček društva din 18.331.—. Delo društva je pohvalil tudi nadzorni odbor, ki pa je zahteval, da upravni odbor društva ukrene proti bivši oskrbnici Pepci Dolinšek najostreje zakonite ukrepe zaradi zaščite društvenih interesov in njihovih finančnih sredstev. Kakor je znano, dolguje bivša oskrbnica društvu iz naslova oskrbe postojanke večji znesek, ki ga še vedno ni v celoti poravnala.

Društvena uprava je bila ponovno zapuana dosedanjemu predsedniku tov. Juraku Stefanu.

PD Most na Soči. Zbor se je vršil 1. marca t. l. ob udeležbi 68 članov. Ker je društvo v preteklem letu — v glavnem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev — končalo s preureditvenimi deli v koči na Črni prsti, je delo usmerilo na organizacijsko utrjevanje društva, kjer pa je želo le manjše uspehe. Težave imajo tudi s pobiranjem članarine in to zaradi tega, ker društva zajema velik okoliš. Društvo ima še vedno skupine v Desklah, Anhovem in Podmelcu, po njegovem mnenju pa bi bilo treba delo usmeriti tudi v smeri Baške grape, Podbrda, na Planoto in po Soški dolini, kjer nastaja nov planinski živelj. Da bi članom olajšali pristop v društvo, zlasti onim, ki so člani številnih organizacij, je društvo znižalo letno članarino na din 100.—, znižalo pa tudi vpisnino. Društvo je ukrenilo tudi več ali manj uspešne

ukrepe za pobiranje zaostale in tekoče naročnine za Planinski Vestnik. Trenutno je na to revijo naročenih 25 članov. Društvo si je lansko leto lepo uredilo svoj sedež, ki ga bo še opremilo s planinskimi fotografijami, tako da bo res prijetno zbirališče članov.

Koča na Črni prsti je obiskalo okrog 1300 planincev. Največ preglediv pa dela društvu vlaga v postojanki, ki izvira iz betonskih sten bivšega vojaškega bunkerja. Rešitev vidijo le v postavitvi strešnega stola, ki bi odpravil sedanjo betonsko ravno streho in pokritju koče s pločevino ali škodljami. S tem ne bi samo odstranili vlage, temveč tudi pridobili nov prostor za spalnico, ki je sedaj v jedilnici. Če pa za to ne bo finančnih sredstev, bodo morali prevleči betonsko streho s katranom in lepenko. Koča je še kar uspešno poslovala. Če ne upoštevamo odpisa inventarja, je bila konec lanskega leta aktivna.

Markacijski odsek je ponovno markiral poti iz Podbrda do Črne prsti in iz Hude južine preko Stržišča do Črne prsti. Popravljalna dela pa je izvršil na delu transverzale.

V debato pa sta posegla tudi dva pionirja. Prvi, Taljot Nevenka, se je društvu zahvalila za prirejeni tridnevni izlet na Triglav in druge krajše ture, s katerimi so bili vsi zadovoljni, pionir Munih Tadej pa je izrazil začudenje, da se še vedno dobe planinci, ki ne hodijo v gore zaradi uživanja naravnih lepot, temveč zato, da se napijejo. Zbor je sklenil, da predlaga upravni odbor PZS v odlikovanje s častnim planinskim znakom tov. ing. Mikuža Milana zaradi dolgoletnega organiziranega delovanja v planinstvu in tov. Štruklja Franca iz Bače, soustanovitelja jamarškega društva »Krpelja«, ki se je bavilo tudi s planinstvom še pred ustanovitvijo planinske organizacije, in je sedaj najstarejši društveni član.

PD Boh. Bistrica. Dejavnost društva je bila prvenstveno usmerjena na oskrbovanje zavetišča na Rovtarici, ki je zaradi nesporazuma s lastnikom zavetišča t. j. Gozdnim gospodarstvom na Bledu, dala društvu precej opravka. Četudi je bila postojanka aktivna in bi bila aktivna še večja, če jih ne bi znatno oškodovala zadnja oskrbnica na postojanki, so postojanko dne 5. XI. 1956 opustili.

Takoj po ustanovitvi društva so prevzeli tudi karavlo bivše jugosl. vojske v Ravnah z namenom, da jo adaptirajo za planinsko postojanko. Ker je bila v zelo slabem stanju in je pretiła nevarnost, da bo propadlo še to, kar je ostalo, so morali pričeti takoj z delom. Najprej so prekrili vso streho. Že lansko zimo pa jim je sneg polomil strešno tramovje. Postaviti so morali novo ostrežje s cementnimi strešniki, kar jih je stalo okrog din 350.000.—. Vsa dela, razen tesarskih, so opravili člani s prostovoljnimi delom. Skupno so izvršili 640 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti okrog din 25.600.—. Pri prostovoljnem delu so se posebno odlikovali tov. Milan Suštar, Slavko Budkovič, Janez Rozman, prof. Mazi, Egon Mihelič, Stanjo Perše, Janez Ravnik, Franc Arh, Janez Cerkovnik, Franc Rozman, Torkar, Sedlar, Kure, Alojz Zmitek in drugi. Z raznim gradivom oziroma denarnimi prispevki pa so društvu pomagali pri obnovi karavle predvsem

OBLO Boh. Bistrica, Gozdna uprava in LIP »Tomaž Godec« poleg KZ, ki je dala društvu po nizki ceni na razpolago strešno opeko. Koča čaka sedaj le še na notranjo ureditev. Nova postojanka bo imela naziv »Bistriška koča«.

Društvo pa je v preteklem letu zvišalo tudi število članstva. Nasproti 163 članom v letu 1954 jih je šlo družtvu lansko leto 193. Mnogo so razpravljali in se posvetovali, kako bi zainteresirali članstvo, zlasti pa mladino, v še večji meri za planinstvo in vzbudili pri njih zanimanje za Planinski Vestnik. Na Planinski Vestnik je naročenih le 15 članov, kar je odločno premalo, saj to ni niti 8% od celokupnega števila članstva. Propagandni odsek ima v delu veliko orientacijsko tablo okolice Boh. Bistrice, ki jo bodo namestili v bližini železniškega kolodvoru. Ne smemo pozabiti tudi na pomoč solske mladine pri obnovi karavle, saj je prinesla vse stresnike in škodilje iz Boh. Bistrice do gradbišča. Ker kaže, da za investicije tudi v letošnjem letu PZS ne bo prejela nikakih finančnih sredstev, je zbor sklenil, da bo ponovno prevzel v oskrbo zavetišče na Rovtarci. Na ta način si namerava zagotoviti vsaj nekaj finančnih sredstev za obnovu karavle na Ravnah. V ostalem so sklenili, da bodo še nadalje skrbeli za poživitev planinstva in množičnost ter popravilo in markiranje potov, nadaljevali z obnovo karavle in pomagali smučarskemu klubu pri izseku gozda.

PD za Selško dolino v Zeleznikih. Ob udeležbi 68 članov je društvo izvedlo svoj občni zbor dne 25. III. t. l. PZS so zastopali tov. Janko Dekleva, Tone Bučer in Rado Lavrič.

Poročilo o društvenem delu je podal predsednik tov. Peter Smid in to za razdobje 1954/1955, ker v letu 1954 društvo ni izvedlo občnega zbora. Nanašalo se je izključno na gospodarsko udejstvovanje društva in ugotavljalo, da je bilo vse društveno delo usmerjeno predvsem na dograditev in ureditev koč na Ratitovcu, njeno otvoritev (18. VII. 1955) in reševanje finančnih težkoč, ker je društvena uprava prevzela od prejšnjega odbora za ca. 2 milijona dinarjev dolgov. Odboru je s pomočjo PZS, OLO in ostalimi uspelo kriti večino investicij, tako da društvo dolguje le še din 446.592.—. Največje težave je imelo društvo z oskrbovanjem postojanke. V obeh letih namreč ni moglo najti stalnega oskrbnika. Kočo je v letu 1954 obiskalo po vpisni knjigi 862 planincev, v preteklem letu pa že 1462. Postojanka je v preteklem letu zaključila z znatno izgubo din 108.842.—. Ta izguba izvira v glavnem zato, ker ni bil vkalkuliran prometni davek na alkoholne pijače v prodajno ceno in zavarovalnine.

Od 167 članov v letu 1954 je šlo društvu v letu 1955 le še 93 članov, od tega 83 članov, 3 mladince in 2 pionirja. Nedvomno gre ta vpadek članstva na rovaš preprirov, ki vladajo že dalj časa med nekaterimi dosedanjimi in bivšimi odborniki društva. Ti spori so šli celo tako daleč da bo zadnje besedo izreklo pristojno sodišče.

Zbor je izvolil povsem novo društveno upravo pod vodstvom tov. Franceta Kovača iz Sele, prejšnjemu odboru pa naložil, da v najkrajšem času uredi vse višee in nerešene zadeve v zvezi s poslovanjem društvene uprave pod vodstvom bivšega predsednika tov. Vebra.

PD Sežana. Društvo je kljub vsem objektivnim in subjektivnim težavam v preteklem letu vendarle doseglo razmeroma lepe uspehe. Upoštevatelj je treba, da društvo živi šele tri leta in da mora tako rekoč orati ledino, kajti fašistična okupatorska raznarodovalna politika je temeljito poskrbelo, da se slovenski narod naše Primorske ni mogel razvijati v svojih družtvih.

Vse leto se je društvo borilo z organizacijskimi težavami. Najbolj akutno je bilo vprašanje tajnika, ki je bil na občnem zboru sicer izvoljen, vendar pa kratek čas nato premeščen iz Sežane. Njegove posle je moral voditi vsvo poslovno dobo sam predsednik tov. Drnovšek. Tudi ostali člani upravnega odbora so bili preobremenjeni po svoji redni službeni dolžnosti in zato niso mogli posvetiti toliko skrbi, kot bi bilo treba društvu na delu. Z reorganizacijo drž. uprave in ustanovitvijo komun pa so odpadli nadaljnji trije člani upravnega odbora. Ker se je ta reorganizacija izvršila v letni sezoni, v času izletov, je slabo vplivalo na delo upravnega odbora in društva.

Da bi čimbolj poživili društveno življenje tudi v zimskem času, hkrati pa da bi prišli do pomembnih finančnih sredstev, ki naj bi tvorila materialno podlago društva, so dne 5. XI. 1955 priredili prvi planinski ples v hotelu Triglav v Sežani z velikim srečelovom. Sodeč po udeležbi, razpoloženju in finančnem efektu je ta ples popolnoma uspel. Cistega dobička je izkazal din 92.360.—. Tak ples nameravajo v bodoče prirejati vsako leto.

Z graditvijo planinskega doma na Slavniku se uresničujeta dolgoletni sanj kraskih, koprskih in triških planincev. Inicijativo za gradnjo je dalo sicer PD Sežana, vendar je pa gradnjo kasneje prevzelo PD Koper, ki je po novi teritorialni razdelitvi postalo center okraja, ima pa tudi ugodnejše prometne zveze ter boljše materialne in ostale pogoje. Skupno s PD Koper je društvo organiziralo poljsko apnenico in poskrbelo za dobavo in prevoz 9 m³ gradbenega lesa, v denarju pa je zbralo za gradnjo doma din 37.000.—.

Spričo dokaj muhastega vremena lanske spomladi; in poletja niso imeli v preteklem letu pomembnejših planinskih izletov. Izvedli so le manjše skupinske izlete na Slavnik, Vremščico, Trstelj, Nanos in na Krn, vendar pa v teh izletih niso všteti izleti posameznih starejših planincev v Julijske in Kamniške Alpe. Na predvečer praznika dela — 1. maja so sežanski planinci kurlili kresove na Vremščici in vrhu Slavnika, za praznik 2. julija pa so sodelovali v partizanskih paratulah. Da bi pregledali in obnovili markacije ter v zvezi z gradnjo postojanke so člani upravnega odbora priredili 6 delovnih izletov. Najavljen sta bila tudi dva skupinska izleta na Nanos in Krn, vendar nista uspela zaradi premajhnega odziva.

Številčno stanje članstva je ostalo v glavnem na isti višini kot prejšnje leto in se giblje od 110 do 120 članov. Žal pa je poravnalo članarino le 58 članov. Na aktivnost življenja društva negativno vpliva tudi dejstvo, da se vsako leto menja nad 25% članstva, ker tvorijo članstvo večinoma uslužbenci in delavci. Temu vprašanju bodo morali posvetiti več pažnje. Na Planinski Vestnik je naročenih 31 članov.

kar predstavlja za njihove razmere kar lepo število. Na novo so markirali obe smeri poti iz Žel. postaje Vreme na Vremščico in od tu na postajo Gornje Lečezce. Obnovljene so bile tudi markacije obeh poti iz Podgorja na Slavnik. S pomočjo dijakov gimnazije Herpelle so očistili in obekali pot iz Herpelle na Slavnik. Markirali so tudi severni del Brkinov, pri čemer se je zlasti izkazal mladinec Vatovec Jože iz Brezovice. Na Vremščici; so ponovno vzdali železno skrinjico, ker je bila prejšnja poškodovana.

Zbor je ugotovil, da je društvo, čeprav na tem lepem čudovitem Krasu res ni v bližini gorskih orjakov, s svojim vztrajnim delom prodrlo s svojo idejo in postavilo društvo na trdno bazo. Če pa hoče doseči svoj smoter, mora pritegniti čim večje število članov, predvsem pa mladine. Zato bodo ustanovili v Dutovljah, Kozini in Divači planinske skupine. To misel so zlasti pozdravili člani iz teh predelov, ki so izjavili, da ima Dutovlje zbranih že 35 novih članov, najmanj 30 članov pa pričakujejo tudi v Kozini.

PD Mozirje. Društvo vključuje 88 starejših članov, 21 mladincev in 72 pionirjev, skupaj torej 181 članov. Bavi se v glavnem z izletništvom, pri čemer pa je treba omeniti, da se mladina teh zelo slabo udeležuje. Res je, da je društveno področje dokaj obsežno in da so člani oddaljeni od društvenega centra do dve uri hoda, vendar pa to ne more biti vzrok neaktivnosti članstva. V zvezi s tem je občini zbor tudi sprejel sklep, da osnuje za mladino poseben odbor, ki naj vodi delo mladine.

V avgustu so organizirali lepo uspel pohod na Slivniško kočo na Pohorju. K stroškom pohoda je društvo prispevalo din 3000.—. Organiziran je bil tudi pohod na Ribniško kočo, ki pa zaradi slabega vremena ni bil izveden. Prvega maja so organizirali izlet v Logarsko dolino, vendar se je pa za izlet prijavilo le 5 starejših članov, od mladincev pa nihče. Markačjski odsek je markiral pot na Črelo in izvedel še nekaj drugih popravil poti.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Ivan Klemenak.

PD Jezersko. Društvo se je v preteklem letu bavilo predvsem z gospodarskimi problemi. V Češko kočo so investirali kar din 723.595.—. Za din 117.048.— so nabavili samo nove opreme, za samo popravilo so investirali din 342.730.—, za ostalo razliko pa je gradbeni material še na zalogi. Deloma so te investicije krite s posojilom PZS, za ostalo pa so ostali na dolgu. Da pa bodo mogli izvršiti vsa investicijska dela, bodo potrebovali še najmanj din 200.000.—. Ker pa materiala, ki je bil potreben za vse te adaptacije, ni bilo mogoče prenesti po stari in podrti poti, so bili pripravljeni popraviti tudi to pot, kar jih je zopet stalo din 70.157.—. Pohvalno moramo omeniti sodelovanje JLA in planincev-domačinov pri teh delih. Samo obsejna vojaška edinica je pri tem napravila 300 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti din 18.000.—, planinci-domačini pa 262 ur v vrednosti din 15.720.—. Skupna vrednost prostovoljnega dela znaša torej din 33.720.—. Češka koča je bila v pretekli sezoni dokaj bolj obiskana kot v prejšnjem letu. To pa zavoljo dobrega sodelovanja predstojnikov obsejne voja-

ške edinice z društvom. Koča je ob koncu sezone izkazala pribitek din 103.318.—.

Društvo vključuje v svoje vrste 121 članov, od tega le 11 mladincev in 13 pionirjev. Število mladine je vsekakor odločno premajhno in je to bilo ugotovljeno tudi na samem občnem zboru.

Na Planinski Vestnik je naročenih samo 22 članov, kar je tudi premalo pri številu 121 članov, saj dosega to število komaj 5,2% vseh članov.

Gospodarska usmerjenost društva v preteklem letu je imela svoj vpliv tudi na delovanje alpinističnega odseka. Odsek pravzaprav zadnji dve leti preživlja hudo krizo zaradi pomanjkanja kadrov in tako rekoč niti ne obstaja. Steje le dva člana. Kljub temu pa se je s sodelovanjem ostalih članov udeležil raznih akcij in tako pokazal, da še vedno živi.

Postajo GRS tvorijo dva registrirana reševalca in dva reševalca, ki bosta v kratkem registrirana. Zdaj sicer pripadajo postaji Kranj, njih želja pa je, da bi se tudi na Jezerskem čimprej ustanovila samostojna postaja.

PD Poljčane. Tudi to društvo se je v glavnem ukvarjalo v pretekli poslovni dobi z gospodarstvom. Največ truda in finančnih žrtve jih je stala elektrifikacija Doma na Boču, ki je sedaj končno izvedena, vendar pa društvo dolguje iz tega naslova še din 240.000.—. Društvo se trudi, da bi pri Elektrifikacijskem odboru v Kostivnici ta dolg znižalo. Postojanka na Boču je bila med letom slabo obiskana in dohodki niso krili v celoti izdatkov. Basi je bila postojanka pozimi zaradi nerentabilnosti zaprta, bi bila izkazala konec poslovne dobe din 6669.— izgube, če ne bi bilo društvo za 1. maj izvedlo za Boč veliko propagando in privabilo na Boč številne obiskovalce. Brutopromet postojanke tega in naslednjega dne je znašal din 497.497.—, čisti dobiček pa je znašal din 181.755.—. Društvo pa je izvedlo tudi najnujnejša popravila na stavbi. Problem zase je razgledni stolp, ki je že preživel svojo življenjsko dobo, nima pa društvo sredstev, da bi postavilo novega. Celokupni promet postojanke je znašal din 1.016.000.—.

Društvo je v primerjavi z letom 1954 izgubilo nekaj članov in šteje danes skupaj 75 članov, 13 mladincev in 1 pionirja, skupaj torej 89 članov. Skoraj izključno udeleževanje na gospodarskem sektorju je povzročilo, da je društvo docela zanemarilo vzgojno plat in ničesar ukrenilo zlasti za pridobivanje mladine.

PD Nova Gorica. Po številu članstva spada to društvo sicer med srednja društva, vendar pa po gospodarski plati zavzema pomembno vlogo, saj oskrbuje 5 planinskih postojank, ki razpolagajo s 143 ležišči. Da so to pomembne postojanke, ki mnogo doprinašajo k planinskemu udeleževanju, izhaja iz tega, da je samo v preteklem poslovnem letu obiskalo te postojanke preko 7000 planincev, kar vsekakor kaže na množičnost planinstva tega predela. Posebno razveseljivo je, da se je društvu posrečilo vključiti v svoje vrste precej mladincev.

Društvo vključuje 135 članov, 45 mladincev in 49 pionirjev. Na Planinski Vestnik je naročenih le 19% celokupnega njihovega članstva. V zvezi s povečano propagando bodo skušali dvigniti tudi število naročnikov na Planinski Vestnik. Interno

poslovanje društva se je znatno izboljšalo, od kar imajo svoje društvene prostore.

Zivahna je bila delavnost gospodarškega odseka. Temeljito je obnovil Gomiščkovo zavetišče na Krnu, ki je dobilo v notranjosti popolnoma novo izolacijo iz izolacijske plutovine, na notranji strani pa je bilo obloženo z lesenitnimi ploščami ter prepleškano z oljnato barvo. Izolacijo in vsa ostala dela so izvršili v lastni režiji, investicije so znašale din 700.000.— V koči je sedaj prilazno, toplo in ni več nobene vlage. Vhod v bunker je bil zavarovan z dvojnimi hrastovimi vrati, streha pa je dobila nov bitumenski premaz. Postojanko je obiskalo okrog 800 planincev. V Dom Poldanovec so investirali okrog din 300.000 in to za prebarvanje oken in vrat z oljnato barvo. Severni trakt, ki še ni popolnoma dograjen, pa se postopoma dokončuje. V koči na Trstelju je obnovilo okno v jedinici ter nabavilo nove žičnice, za kar vse je izdalo okrog din 100.000.— Obnovili oziroma popravili so tudi dovozno pot do postojanke, ki je sedaj sposobna tudi za avtoprevoz. Zelo obiskana je koča Kekec na Katarini, ki je oskrbovana ob sobotah in nedeljah in služi za nedeljske izlete. Popravili so dovozno pot, za kočo pa nabavili nekaj nove opreme. Vpisanih obiskovalcev je preko 2000, kar pa po dejanskem obisku ni niti polovica. Obisk koč napram onemu v letu 1954 je manjši.

Kakor je razvidno iz finančnega poročila, je znašal enostranski društveni promet din 30.450.662.—, kar kaže, da je bilo finančno poslovanje zelo živahno. Obratovanje vseh petih postojank je terjalo precejšnja finančna sredstva, ki jih je moralo društvo polskati in to iz pomoči PZS, iz dohodkov postojank ali danih oblasti, organizacij, podjetij itd. Stjenkova koča na Trstelju je imela din 536.711.— prometa in din 129.377.— dobička, Gomiščkovo zavetišče na Krnu din 233.747.— prometa in din 3787.— izgube, Pionirska koča Kekec na Katarini din 957.572.— prometa in din 122.618.— dobička, Dom Klementa Juga din 322.110.— prometa in din 108.848.— dobička ter Dom Poldanovec na Lokvah din 4.053.020 in din 871.058.— dobička. V celoti znaša dobiček vseh postojank din 1.227.906.—, izguba pa din 3787.—.

Za svoje uspešno delo je bilo društvo odlikovano od Planinske zveze Jugoslavije s srebrnim častnim znakom in diplomom, njegov neutrudni tajnik tov. Tone Sajovic pa je za svoje delo še posebej prejel enako značko in diplomu.

PD Bovec, IX. redni občni zbor tega društva se je vršil dne 29. II. 1955, navzočih pa je bilo le 26 članov.

Društvo oskrbuje kočo Zlatorog v Trenti in kočo Petra Skalarja pod Kaninom. Dasi je imela koča Zlatorog manj prometa kot preteklo leto, je kljub temu izkazala din 80.499.— dobička. Celokupni promet te postojanke je znašal din 473.156. Koča Petra Skalarja, ki je zaradi obmejnega pasu oskrbovana poleti le ob sobotah in nedeljah, je imela din 12.676.— primanjkljaja. Da pa ni imelo društvo za to postojanko oskrbnika Zajca, ki je čestokrat vzel od doma svojo hrano in jo podaril koči, bi bila izguba nedvomno mnogo večja. V celoti pa društveni dohodki presegajo skupne izdatke za din 110.061.—, kar jim je tudi omogočilo, da so poravnali anuiteto v znesku din 100.000.— za najeto

posojilo. Koča Zlatorog je imela 2350 obiskovalcev z 992 nočninami. Koča pa bi nesla več, če ne bi bila odprta vse leto. Tako pa mora društvo pridno delati v letni sezoni, da krije stroške oskrbovanja v zimskih mesecih. Kočo Petra Skalarja je obiskalo v preteklem letu le 248 planincev z 148 nočitvami, kar je premalo, da bi krilo režijo.

Stanje članstva se ni bistveno spremenilo, razveseljivo pa je dejstvo, da je v društvu vključenih 13 mladincev in 53 pionirjev. Znižalo se tudi ni število naročnikov na Planinski Vestnik. Pionirski odsek vzorno vodi tov. Sozjo Zdenka. Imel je tri sestanke; na prvem je izvolil svojega predstavnika za upravni odbor, mladincev Alda Komaca iz Dvora pri Bovcu, pri drugem sestanku so imeli predavanje o planinskem cvetju ter spoznavali predvsem zaščitene cvetice, na tretjem sestanku pa so se pomenili o tem, kako bodo pisali članke o izletih in dogodivščinah v planinah. Najlepše poročilo bi objavili v mladinskem koticu Planinskega Vestnika. Sklenili so tudi, da bodo sami vršili delo Gorskke straže in ščitili redko planinsko floro pred brezvestnimi uničevalci.

Perspektive njihovega bodočega dela pa so osredotočene še vedno v izgradnji doma na Mangrtu. Začasno mislijo zadevo rešiti na ta način, da bi postavili na Mangrtu lesenjačo, kjer bi planinci našli lahko skromno okrepčilo.

Markacijski odsek se je tudi po svoje izkazal. Osvežil je markacije na Rombonu, Svinjaku, na Bavškem Grintavcu iz Soče, Loška Koritnica—Brežič—Škrbine do zavetišča pod Špičko ter Loška Koritnica—Kotovo sedlo. Poleg tega so tudi osvežili orientacijske tabele »Trentarske gore« in pričeli z deli v steni na odseku Cukla—Rombon. Ta pot na Rombon bo mnogo lepša in krajša, ker se bo izognila v Velikem Naklu neprijetnemu prođu.

Občutno se pozna v društvu odhod tov. Ostana Mirana, bivšega društvenega predsednika. Iz občnega zbora so mu poslali prisrčne pozdrave. Društveni predsednik tov. Jonke Ciril pa je v svojem poročilu pohvalil tudi društveno blagajničarko tov. Gizelo Smielowsky, ki čisto združuje celokupni odbor in ga predstavlja v eni osebi. Pozval je odbornike, naj bodo zlasti v pogledu gradnje koč na Mangrtu tako energični, kot je ravno tov. Gizela.

Za predsednika je zbor izvolil tovariša Marka Alojza.

PD Ljubljana-matica. Se vedno je ostalo odprto vprašanje, kako rešiti problem boljše povezave članstva z društvom. Vsi ukrepi društva, sestanki in razgovori z nekaterimi družbeno-političnimi forumi, raznimi ustanovami itd. doslej niso rodili uspehov. Na občnem zboru je bilo tudi ugotovljeno, da članstvo še vedno pada. Od 8080 članov v letu 1954 vključuje društvo v letu 1955 samo še 7516. Leta 1951 je šlo društvo 12.480 članov.

Delo propagandnega odseka pa je imelo lepe uspehe. Razpisal je 36 skupinskih izletov, realiziral pa jih je 23 s skupno 464 udeleženci. Poleg skupinskih izletov je šlo v gore še 616 manjših skupin. Tu pa zaznamuje društvo občuten padec nasproti prejšnjim letom, zlasti v primerjavi z letom 1953, ko je šlo v gore 2178 in z letom 1954, ko je šlo v gore 1132 skupin. Predavanj so organizirali 21 in to po raznih kra-

jih Slovenije. Predavali so tov. Janko Blažej, Stazika Cernič in Ivan Buser. Predavali pa so še inozemski predavatelji n. pr. Herman Buhl o Nanga Parbatu, in Norbert Castare o francoskem jamarstvu. Vseh predavanj se je udeležilo 4495 poslušalcev.

Alpinistični odsek šteje 45 aktivnih članov in je torej številčno in kvalitativno najmočnejši AO pri nas. Člani odseka so skupno izvršili preko 250 plezalnih vzponov. Ker odpade na enega plezalca povprečje 5-6 tur, je to vsekakor zelo lepo. Maja je odsek organiziral 3-dnevni tečaj v Vratih. Letni tečaj so priključili republikškemu alpinističnemu taboru v Vratih. V teh 3 dneh se je 20 udeležencev tečaja povzpelo preko Triglavse severne stene v različnih smereh. Število prvenstvenih tur v primerjavi z l. 1954 se je zvišalo za 50%. Mnogo je bilo storjenega tudi na polju zimске alpinistike. V največji meri je k temu pripomoglo izboljšanje opreme. S pomočjo društva so v zadnjih letih namreč bistveno izpopolnili opremo. Danes poseduje odsek 15 nylon, perlon ali liliton vrvi in eno konopljeno vrv, 6 puhastih jopičev-vestonov, en šotor in vrečo za bivakiranje.

Velik del alpinistov se je udeleževal tudi v inozemskih gorah. V 16-članski odpravi, ki jo je PZS poslala v Mont-Blanško skupino v Francijo, je sodelovalo 11 članov odseka. Poleg tega so plezale njihove naveze tudi v Avstriji v gorskih skupinah Dachsteina in Gesäuse. Naveza, ki se je jeseni mudila v Italijenskih Dolomitih, pa zaradi skrajno slabega vremena

ni mogla uresničiti svojih načrtov. En član odseka je izvršil nekaj tur tudi v Berchtesgadenskih Alpih v Nemčiji. Velik del dejavnosti alpinistov je bil posvečen tudi propagandi. O tem pričajo članki o alpinizmu v Pl. Vestniku, v Tovarišu in dnevnem časopisu, reportaže v radiu in predavanja. V upravi odseka je tudi bivak pod Skuto.

Moštvo GRS postaje Ljubljana-matica je interveniralo pri petih nesrečah. V analizi vseh nesreč v Sloveniji postaja ugotavlja, da so nesreče v stenah zelo redke, sicer pa prevladuje pri vseh nesrečah predvsem neprevidnost in neizurjenost. Postaja vključuje v svoje vrste 18 reševalcev, med njimi dva zdravnika.

O gospodarskem udejstvanju društva je bilo podano zelo izčrpno poročilo. Iz njega sledi, da je v preteklem letu poravnalo članarino 5029 odraslih članov, 2017 mladincev in 470 pionirjev. Na članarini so prejeli din 596 329.—, oskrba postojank jim je prinesla din 1 703 000.—, kar je za din 438 000.— več kot v letu 1954. dotacije SZDL in OLO so znašale din 700 000.—, iz raznih drugih virov pa so prejeli din 482 295.—. Celotni dohodki so torej znašali din 4 254 600.—. Za upravne stroške so izdali din 1 213 778.—, za alpinistični odsek din 113 911.—, za propagando din 145 188.—, za pota in markacije din 119 469.—. Vsi ti izdatki vključno z izgubo pri oskrbi Doma na Komni znašajo 2 872 053.—. Društvo je torej v preteklem letu zaključilo poslovno dobo z dobičkom din 1 282 515.—.

R. L.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Vuzenica (nabiralna akcija) 7600 din, PD PTT, Ljubljana (nabiralna akcija) 8380 din, Dolinšek Lavoslav (nabiralna akcija) 125 000 din, PD Bohinj—Srednja vas (nabiralna akcija) kočje pod Bogatinom) 900 din, Hodnik Janko, Bohinj (nabiralna akcija) 5000 din, PD Slovenj Gradec (nabiralna akcija) 2700 din, Udeleženci oskrbniških izpitov na Sv. Gori 2400 din, PD Celje (nabiralna akcija v Mozirski koči) 2000 din, PD Ruše 10 000 din, Senk Anica, Zemun 180 din, PD Škofja Loka (nabiralna akcija) 450 din, Štajdohar Tone, Ljubljana 1000 din — S k u p a j 165 610 din.

Sklad Doma Zlatorog

Stanje sklada pri PZS dne 15. X. 1956	232 432 din
Zbrano od 16. X. do 23. XI. 1956	165 610 din
Stanje sklada pri PZS dne 23. XI. 1956	398 042 din

Skupni sklad za gradnjo Zlatoroga izkazuje dne 23. XI. 1956 23 298 829 din, od tega znaša prispevek PZS 3 200 000 din.

OBVESTILO NAROČNIKOM!

S prihodnjim letnikom bo naše glasilo dobilo nov ovitek in drug tisk, ki bo bralcem po mnenju strokovnjakov bolj všeč. Naročnina ostane kakor doslej din 400.—. Vse poverjenike in vsa društva prosimo, da še nadalje pridobivajo naročnike in na ta način podpro izhajanje edinega planinskega glasila, ki predstavlja pisan dokument slovenskega planinstva že od l. 1895. Uredništvo pa bo v mejah možnosti upoštevalo vse želje, ki so prišle na dan po zastopnikih društev v anketi letošnjo spomlad.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Die Alpen — Les Alpes — Le Alpi — *Las Alps*, 32. letnik 1—6, 1956. 32. letnik glasila SAC oz. CAS je sodeč po prvih šestih številkah vsebinsko prekosil lanski letnik, medtem ko je zunanja oprema, predvsem pa slike vedno na isti višini, na taki, da se nam ob njej lahko samo inako stori. Navedimo nekaj najpomembnejših člankov! Znani Ed. Imhof popisuje avanture in uspehe z ekspedicije po Turčiji in vzpona na Ararat, na katerega so Švicarji prišli že leta 1897, deset let kasneje tudi Louis Seylaz, do nedavna agilni in spretni urednik francoskega dossiera *Les Alpes*. Vzpon na Ararat z alpinističnega stališča ni kaj posebnega, vendar prinaša raznovrstne izkušnje in seveda širi geografsko obzorje. (Res je škoda, da našim navezvam l. 1955 odprava v Turčijo ni bila omogočena). Avtor navaja obširno literaturo o Araratu od Friedricha Parrota iz l. 1834 pa do Egli 1955, vsega 16 naslovov. L. Seylaz opisuje poskus vzpona na Mönch leta 1855, ki ga je izvršila Helena Ghika, roj. 1829, po rodu Macedonka. Njen oče je bil notranji minister v Moldaviji. Helena se je poročila z ruskim princem Kolkovom Masalskim. Ko ji je umrl mož, se je zatekla v Švico, ki jo je imenovala zibelko in zavetje svobode. Pod imenom Dora d'Istria je izdala l. 1856 knjigo o Švici in o vzponu na Mönch l. 1855. Ohranjen je dokument o vzponu. Alpinistična zgodovina za ta poskus ni vedela in je doslej govorila le o vzponu dr. Porgesa, 15. avg. 1857. Št. 2 uvaja Brandtov opis severnega grebena Badille, sledi Briquetov opis korsških gora, Jaquetov opis vzpona preko južne stene Argentine, Lukanov opis gore Ide na Kreti (2493 m), na kateri je baje votlina, kjer je Zeus preživel svojo mladost. Billeovo »Srečanje z gamsi« ima zares lep posnetek »Materinstvo«. Emil Brunner opisuje Spitzberge in gore severne Norveške. Št. 3 je vsebinsko orientirana v zim-

ski šport. Garber in Hohrer pišeta o bistvu in učinku pršnih plazov, članek, zanimiv ne samo za nivologe in lavinologe. Colin Wyatt s šestimi slikami in z besedilom prikazuje, kako Eskimi grade svoj iglu. Aprilska številka je najtehtnejša in jo bodo s pridom vzeli v roke vsi, ki se zanimajo za himalaizem. Jedro številke je Dyhrenfurthov (G. O.) članek »Himalajska kronika 1955«, v katerem je znameniti himalajski strokovnjak sistematično zbral vse, kar se je l. 1955 godilo v Himalaji važnega za odkrivanje strehe sveta. Pravi, da se je leta 1950 začel zlati vek himalaizma, obenem pa toži za prejšnjimi časi, ko je vsaj tu vladal mir. Odkar je Nepal odprl svoje meje, se ne more otresti »duhov, ki jih je klical«. Avtor poudarja, da se vedno bolj izraža in prodira nacionalni vidik pri »zavzemanju« Himalaje. V članku so naštetje in deloma kritično ocenjene ekspedicije l. 1955, razen tiste, ki jo je organiziral in vodil avtorjev sin Norman. Članek spremljajo divni posnetki E. Schneiderja, med njimi pač edinstven posnetek s teleobjektivom gore Ana Dablam in Lhotseja z jugozahodne strani. Isti avtor je v posebnem članku obdelal tudi Mednarodno himalajsko ekspedicijo 1955, ki jo je vodil njegov sin in je bila po svojem značaju podobna klasičnim ekspedicijam po l. 1921. Udeležili so se je Švicarji, Tirolci in Amerikanci. Raymond Lambert poroča o francosko-švicarski ekspediciji v Gancš-Himal, Pierre Vittoz pa prispeva članek Povprek čez Nepal. Slika nam prikazuje mladega nadobudnega Erika Gauchata tik pod vrhom Ganeča, avtorja Vittoza pa, kako ga bolnega prenaša v košu na hrbtu majhen, a žilav kuli. Edmund Hillary popisuje novozelandsko ekspedicijo na Makalu iz l. 1954 in zaključuje to himalajsko številko *Les Alpes*, doslej nedvomno najtehtnejšo, kar jih je zadnja leta izšlo v periodičnem alpinističnem ti-

sku V št. 5 je za himalajce prispeval svoja geološka opazovanja Nepala Toni Hagen. A. Tschopp iz Basla živo popisuje v članku »Dvakrat Jochpass«, »za današnje čase, ko se zavzemajo nedolžne gore in se 'napadajo' stene od 8. do 10. težavnostne stopnje« skoraž drzno dejanje, kakor sarkastično pričtenja svojo pripoved znani Švicar slovenskega imena. Urednik Oechslin našteva nove vzpone v Švici od 1953 do 1955 in se pri tem ponovno izjavlja zoper moderno ekstremistično strujo, v strahu, da bo draž in mik ekstremističnih dejanj v stenah odstranil vso lepoto klasičnega gornišva. Med slikami je sijajen posnetek Brenve s Tour Ronde. Št. 6 pa prinaša Uttendopplerjev članek Triglav in Jalovec s Kočevarjevo fotografijo Široke Peči in nadaljevanje Hagenačvega članka o Nepalju. T. O.

SAZU, Geografski zbornik, Acta geographica III, Ljubljana 1955, posebni odlis. V 10. št. letošnjega leta smo poročali o Gamsovi razpravi, ki obravnava plazove v naših Alpah. Danes z veseljem poročamo o drugi taki razpravi, ki jo bodo radi brali ljubitelji gorske narave, razpravi, ki govori o Triglavskem ledeniku in ledeniku pod Skuto. Napisal jo je mladi geograf Drago Meze. Medtem ko ledenik na Kaninu in pod Montažem opazujejo italijanski nivologi že več desetletij, je Inštitut za geografijo naše Akademije znanosti in umetnosti po osvoboditvi začel s sistematičnim merjenjem ledenikovega obsega, horizontalnega in vertikalnega kolebanja ledenika nad Triglavsko steno in pod Skuto. Podatki o stanju obeh ledenikov pred tem sistematičnim opazovanjem so zbrani iz literature, iz starejših slik in fotografij, pa tudi iz morfološke okolice ledenika. Med tujo literaturo avtor navaja poleg vrste drugih R. v. Klebelsberga, čigar vsakoletne meritve ledenikov prinaša vedno naš list v rubriki Razgled po svetu, od domačih avtorjev pa Pavla Kunaverja vsakoletne članke v našem listu od l. 1940 dalje, poleg njih pa seveda zadevno domačo literaturo, ki so jo večji del v Geografskem Vestniku izdali Melik, Rakovec, Reya i. dr. Mezetova obširna razprava oriše najprej položaj ledenika in ga opiše. V letih povojnih opazovanj je meril ledenik ca. 15 ha, največji obseg je imel

l. 1951 (17,78 ha), najmanjši pa 1950 (13,29 ha). Razpoke na ledeniku so danes preko 10 m globoke. Največja do sedaj izmerjena globina je znašala 8,60 m. Razpoke so dokaz, da tudi ta mali naš ledenik polzi, vendar ni bilo mogoče ugotoviti hitrost polzenja. Važen vir za zgodovino ledenika je Pernhartova slika Triglava iz l. 1860, ki kaže, da je segal ledenik na zahodu prav do Triglavske stene in padal preko nje v ledenih plazovih. Verjetno je, da je imel sredi prejšnjega stoletja dva in polkrat večjo površino kakor danes. Ledenik je nato ves čas nazadoval. Pot na Kredarico, ki je nekoč držala preko ledenika, je danes že precej visoko nad ledenikom. Neugodne vremenske razmere po letu 1945 pa vse do leta 1954, do kamor posega razprava, so prav tako uničevale ta redki okras slovenskega gorskega sveta. Tako je v teh letih n. pr. l. 1949/50 znašala površina ledenika komaj 12,66 ha, še manjši pa je bil l. 1952, vendar to leto ledenika niso merili. L. 1951 je ledenik sicer narastel za 4,5 ha, tudi »zredil« se je, vendar se je naslednje leto proces nazadovanja spet nadaljeval in se nadaljuje do danes kakor povsod v Alpah.

Ledenik pod Skuto je mnogo manjši. Ohranil se je zaradi svoje ugodne lege, ker leži v krnici, ki je odprta samo proti severu. Leži pa komaj 1740 m visoko, še manjši pa je ledenik izredno nizka nadmorska višina. Ledenik se redi bolj kot plaznica, manj od padavin, ki jih je tu manj kot v Julijskih. Je izredno strm, do 50° in ima 14 m globoko razpoko. Površina znaša 2,5 do 3 ha. Tudi ta ledenik nazaduje, vendar ga ščiti skalna krnica. Fotografije so ohranjene iz l. 1913, ko se je tu ponesrečil dijak Petrič.

Mezetova razprava je lep dokaz, da se naša geografija zanima za slovenski gorski svet tudi na tistih področjih, na katerih doslej ni imela priložnosti, sredstev in moči. Vodstvo Inštituta za geografijo izpolnjuje s tem pomembne naloge naše znanosti, našim mladim geografom pa naj bi bilo v bodoče omogočeno razširjenje horizonta tudi z raziskovanjem tujih gorstev, kjer je za mlade znanstvenike še mnogo neraziskanega. V našem listu večkrat poročamo o geografskih ekspedicijah, ki jih nemškimi,

avstrijskim, italijanskim, švicarskim, francoskim, angleškim in drugim geografom financirajo najrazličnejše planinske organizacije, mestne občine, ustanove in državni zavodi. Prav bi bilo, da bi tudi naši geografi bili deležni takega načina geograf. študija, kajti svet »postaja vedno manjši«.

T. O.

Jahrbuch des deutschen Alpenvereins 1955, Innsbruck 1955. S pravico se da reči, da je ta vsakoletni zbornik nemškega AV to pot pravzaprav glasilo avstrijskih alpinistov, saj poročajo kar o treh prekomorskih odpravah in od štirinajstih avtorjev je samo eden iz rajha.

O avstrijskih odpravi je sicer njen vodnik dr. Herbert Tichy že izdal opis vzpona in doseženega vrha v letu 1954, ČO Ojuja, čigar višina gre vsekakor preko 8000 m, vendar poročata ostala dva udeleženca Heuberger in Jöchler nekatere nadrobnosti, ki se berejo zelo zanimivo, saj vsebujejo precej folklornih podatkov in opisa pokrajin pod Everestom. Kratak predgovor pa jima je napisal Tichy sam. Odprava je obstajala samo iz treh Evropejcev in šestih Šerp s komaj 926 kg bruto tovora, brez kisika, brez zdravnika ob skupnih stroških 250 000 šilingov. S Heuberger poje slavo Šerpam, ki so dali iz sebe vse in celo več kot je znašalo njih plačilo, samo da je bil dosežen vrh »Gore boga«. Natanko razlikuje med pojmom Šerpa, ki niso pravi nosači, temveč skoraj tovariši, pomagači v velikih višinah, in med nosači iz rodu Šerp, ki jih imenuje Scherpa-Kuli, zato postane jasno, da Šerpa še ne pomeni nosača sploh, zaradi česar kot član določenega rodu zasluži kot član etniške skupine pisavo z veliko začetnico. Opis je živahen, zelo zanimiv, pokrajina ob dnu Himalaje vstaja pred nami in njeni vedno se smejoči (čeprav smrdeči) prebivalci, ki živijo tod zadovoljno in se za centralno upravo dosti ne brigajo. Saj jim zemlja rodi riž, koruzo, ajdo, banane, mandarine, citrone in drugo sadje. Avstrijska odprava je tik pred vzponom na Čo Oju naletela na švicarsko z istim ciljem. Spor se je seveda končal s kompromisom, ki je mogoč le med pravimi planinci: Če Avstrijci ne bi dosegli vrha, potem ostane Švicarjem prosta pot.

Nemško-avstrijsko odpravo 1954 v Himalajo-Karakorum opisuje znani Mathias Rebetsch. Njen cilj ni bil kak že naprej določeni sedemtisočak, temveč planinsko in znanstveno raziskovanje zapadnega Karakoruma v Pakistana ob meji Kitajske in Afganistana, kajti za Rakapoši so imeli prednostno dovoljenje že Švicarji. Na poti iz Gilgita jih spremlja kukavica kakor doma, z medvedom se srečajo, črede kozorogov vidijo in potujejo skozi polja planinskega cvetja. Odprava je svojo znanstveno in polzvedovalno nalogo izvršila in tako pripravila pot avstrijski odpravi, ki se mudi trenutno zopet v teh krajih. Žal se je pri fotografiranju ponesrečil udeleženec Karl Hecker.

Tretjo avstr. odpravo v letu 1954, to pot v Huayhuash-Kordiljero v Peruru, živahno slika Hans Kinzl: Težave na carini, pri nabiranju nosačev in tovarne živine, medtem ko se dovoljenje in transportna sredstva v dolini lahko dobe. Treba pa je imeti veliko mero potrpežljivosti. V tej skupini so izmed šestih samostojnih vrhov nedoseženi samo še trije in je njih odprava dosegla kot prva vrh Nevado Serapo (6143), po sliki vsega spoštovanja vreden zasnežen vrh. Ledniki pa tudi tukaj nazadujejo.

Med članki o gorah ožje domovine poroča znani Walter Flaig, bard Silvrette, o tej skupini, a v bistvu ne pove nič novega, kar ni že povedal v svoji knjigi Das Silvrettabuch, o kateri smo že poročali na tem mestu. V glavnem komentira knjigi priloženo, odlično izdelano karto skupine Silvrette v merilu 1:25 000. K obliki retoromanskih imen v tej skupini, ki so jih dali že davno od tod odrinjeni Retoromani-Ladinci, pa poudarja, da jih je dal vnesti v karto nepopačene in neprevedene. »Kajti« tako pravi, »ni jih mogoče samolastno spremenjati ali nadomeščati ali celo izruvati, kajti to ne pomeni nič več in nič manj ko ponarejanje listin in zgodovine, katero je, če je opravljeno vedoma, od nekdanj veljalo kot sramotno dejanje kot neupravičeno prestavljanje mejnikov.« Radovedni smo, če se bosta oba Alpenvereina v bodoče držala teh načel tudi glede naših in od nas poseljenih krajev. V preteklosti se Flaigovih načel nista držala!

Pregled o planinstvu in smučarstvu v Ortlerjevi skupini daje Lois Köll s tabelarnim pregledom prvenstvenih vzponov do 1940, smuških vzponov in tur in zadnjih problemov po I. vojni. Ko človek bere opis razmer na Suldenu pod Ortlerjem pred 100 leti, se nehote spomni na našo Trento: Kruh je bil slaščica, pekel se je na zalogo v »boljših« hišah dvakrat na leto za vse leto, sladkorja in krompirja ni bilo, ni bilo ne babice ne zdravnika, zveza s svetom je bila mogoča po kozjih stezah samo poleti in zadnji medved je padel 1876. Sulden je štel takrat 15 do 20 družin, danes pa ima 1500 tujskih postelj! Avtor meni, da je vrh Grossglocknerja dosegel župnik Horasch 1804. Pa se da zagovarjati mnenje, da je bil prvi tam naš — Stanič! Opis tur in koč v Radstattskih Turah in v Turah severno od Mure podajata Wismayer in Hütig, dva članka govorita tudi o gorah Korzike, Carl Rathjens pa opisuje afganski Hindukuš, greben, ki tvori razvodje med Indom, Kabulom in Amur-Darjo, v geološkem, vegetacijskem in antropološkem pogledu, podaja zgodovinski potek dosedanjih odprav in ugotavlja, da o kakem alpinističnem odkrivanju do sedaj ne more biti govora.

Knjiga je vezana v celo platno, opremljena z lepimi slikami v bakrotisku, ima kot prilogo karto Silvette, pa je žal tiskana v frakturi, ki jo nememci danes že težko in neradi berejo. Marsikdo bo knjigo samo iz tega razloga odložil.

Dr. Pr.

The Scottish Mountainering Club Journal za leto 1955, Edinburgh 1955. — Zbornik tega kluba prinaša na prvem mestu poročilo Toma McKinnona o odpravi na Kanč leta 1955 (Kangchenjunga transkribira avtor to ime v različki z dosedanjim Kangčendzönga) pod vodstvom znanega Charlesa Evansa. Obstajala je iz vsega skupaj štirih Evropejcev, katerim je pomagalo prenesti šest in pol tone tovara 340 nosačev. Z njih pomočjo sta dosegla vrh dva, in sicer Norman Hardie in Tony Streater. Sicer se drži poročilo dolgočasne šablone: Pripoveduje o postavljanju aklimatizacijskega taborišča, potem taborišč od prvega do šestega v višini 26900 č., nihanje med taborišči sem in tja in posveti doseg vrha nekaj vrstic. Od-

prava je porabljala kisik in zabeležila izgubo življenja domačinov. Poročilo konča z ugotovitvijo, da je Kanč eden izmed najlažje dostopnih osemtisočakov in da utegne postati v prihodnosti zelo popularen.

Zanimiveje je pisano poročilo Monike Jackson in Betty Stark o škotski ženski odpravi v Himalajo. Tretja udeleženka je bila Evelyn Camrass, vse tri pa so imele precej izkušenj iz Alp, Pirenejev in arktične Norveške. Cilj odprave ni bila dosega kakega vrha, zlasti ne kakega osemtisočaka, temveč raziskavanje tistega dela velike verige Himalaje, ki leži najbliže Katmanduja, glavnega mesta Nepala, ki pa je ostal kljub bližini mesta do leta 1955 povsem neraziskan. To je Jugal Himal, kate-rega najvišji vrh dosega 23200 č. Vse karte tega predela so nezanesljive, meja napram Tibetu je v njih povsem netočna, čeprav da je v naravi dobro vidna. S pomočjo šerp, katerim avtorici priznavata neomejeno hvalo, je bilo postavljeno zadnje taborišče v višini 20000 č., temeljno pa v višini 14500 č. ob ledeniku Phurbi Chyacu, ki je ključ celotni gorski skupini v tem delu Himalaje. Odprava je dosegla Galgen Peak (21000 čevljev).

V ostalem prinaša zbornik poročila o vzponih v domačih škotskih gorah, ki so za nas neznana dežela, posega s poročili svojih članov o izvršenih turah po drugih kontinentih, pa tudi v Alpah. V njih je še vedno na prvem mestu Švica in skupina M. Blanca. S kratkimi poročili o društvenem gibanju, nekrologi in literarnim pregledom se zbornik zaključuje.

Dr. Pr.

Speleolog, časopis za speleologijo, godina III, broj 3-4. List izdaja speleološka sekcija planinskega društva »Željezničar«, odgovorni urednik Slavko Marjanac. Časopis je v svojem tretjem letniku dobil lepšo zunanjo obliko, vsebinsko je ostal na isti višini. Slavko Marjanac opisuje Zagorsko peč, Beatrice Gjulić opisuje Minopterus schreibersi v Hrvatski, Srećko Božičević drugi vhod v Mandelajo pri Oštarijah, Ljubljancan Dušan Novak Nekaj jam iz okolice Mozlja na Kočevskem (v slovenščini, résumé v esperantu in angleščini), Rikard Benazič Juransko pečino. Sle-

de recenzije, kataster in novice iz inozemstva. V ostalem izvemo iz številke, da je PD Železničar v Ljubljani ustanovil speleološko sekcijo, ki jo vodi znani jamar Dušan Novak in da se je ustanovilo internacionalno geografsko društvo IGA, ki mu predseduje Jugoslovan Tibor Šekelj. Ustanovilo se je v Bologni l. 1955 na esperantskem kongresu. V Tuzli pa se je ustanovilo letos prvo speleološko društvo v BiH.

T. O.

The Journal of the Mountain Club of South Africa, Cape Town, 1956. — Južnoafriški planinski klub je bil ustanovljen leta 1891 in v svojem zborniku za leto 1955 podaja poročilo o svojem delovanju v tem letu. V primeri s poročili v prejšnjih letnikih, o katerih smo že poročali, društveno delovanje ne kaže kakih posebnih sprememb. V svojem prvem članku podaja zbornik poročilo o proslavi 50-letnice otvoritve koč na Mizi-Table Pountain Hut tik nad Cape Townom, ki je bila izročena prometu l. 1905. Klub ima torej za seboj dolgo tradicijo, opravil je tam doli daleč na jugu veliko delo, ki pa je zunaj

skoraj neopaženo, ker ondotne gore ne dosegajo himalajskih višin. Seveda se zbornik peča v prvi vrsti z južnoafriškimi problemi in ondotnimi gorami, ki nudijo tudi za ekstremni alpinizem dovolj priložnosti, in videti je, da jih člani kar v zadostni meri izrabljajo. Med domače posebnosti, katerim klub posveča vso svojo pozornost, spadajo gorski in gozdni požari, ki po pričujočih poročilih niso nikaka izjema, temveč pravilo. Ti uničujejo prelepo domačo redko floro, povzročajo erozijo in pomanjkanje vode. Na pogoriščih pa se naseli puščavska flora.

Članek F. Lempa opisuje gorovje v pokrajini Brandberg v nekdanji nemški koloniji jugozapadna Afrika. Nemci se za to pokrajino niso dosti brigali in njen najvišji vrh Königstein (8550 č.) je bil dosežen l. 1918. V tej pokrajini, ki je danes popolnoma neobljudena in skoraj brez vode, je vse polno hotentotskih slikarij, o katerih poroča v nadrobnostih D. H. Woods. Hudomušneži so glavni dve krstili s »Picasso« in »White Lady« (Bela žena).

Dr. Pr.

NOVI DOBITKI, KI SO JIH PLANINSKA DRUŠTVA POKLONILA ZA ŽREBANJE BONOV ZA GRADNJO ZLATOROGA

PD Soštanj, 2-krat po 7 dni brezplačnega penziona v Andrejevem domu na Slmenu (v poljubnem letnem času).

PD Radovljica, 7 dni brezplačnega penziona za eno osebo v Valvasorjevem domu (v zimskem ali letnem času).

PD Radovljica, 7 dni brezplačnega penziona za eno osebo v Roblekovem domu (v letnem času).

PD Luče ob Savinji, 3 dni brezplačnega penziona v Koči na Loki pod Raduho (v zimskem ali letnem času).

☆

PLANINSKA DRUŠTVA, PRISPEVAJTE ŠE NADALJNJE DOBITKE ZA GRADNJO ZLATOROGA!

☆

PLANINCI, SEGAJTE PO BLOKIH ZA GRADNJO ZLATOROGA, KI VAM BODO OMOGOČILI PRIJETNO BREZPLAČNO BIVANJE V NAŠIH GORAH, VSEM NAM PA ZGRADITEV REPREZENTANČNEGA PLANINSKO-LOVSKO-RIBIŠKEGA DOMA ZLATOROGA V LJUBLJANI.

RAZGLLED PO SVETU

André Vialatte, znan francoski planinski pisec, pravi o Ullmanovi knjigi »Tenzing de l'Everest« (avtorjevo polno ime James Ramsay Ullman in smo o njem že poročali): »Ko jo zapreš, se ti zdi, da zapuščaš prijatelja, brata — človeka, čigar globoka modrost te utegne voditi po visokih poteh življenja«. Knjiga ni samo pravljica o vilah, o pocziji orientalskega življenja in skrivnostih gorske pustinje, marveč predvsem globoko pričevanje o človeku. Vzpon na Everest je tu na poseben način osvetljen. Megle, ki so se zgrnile okoli njega zaradi človeških strasti, so tu razpršene.

Petites Jorasses imajo imenitno zapadno steno. 20. in 21. avgusta 1955 so jo preplezali Marcel Bron, znani vodnik André Contamine in Pierre Labrunie. Turo in njen opis so posvetili Ericu Gauchatu, ki se je ponesrečil v Himalaji in bi bil moral iti z njimi na to svojevrstno prvenstveno turo. Petites Jorasses se dvigajo nad ledenikom Leschaux. Stena je visoka 700 m.

Peter Aufschneiter, Harrerjev tovariš na begu iz Indije v Tibet, se ukvarja z misljo, da bi obdelal nekaj himalajskih vrhov v skupini Langtang v višini 6000—7000 m.

Pierre Bordet, francoski geolog, je spremljal francoski odpravi na Makalu 1. 1954 in 1955 kot odposlanec Centre National de la Recherche Scientifique (Državnega centra za znanstveno raziskovanje). Odpravi je organizirala FFM (Fédération Française dela Montagne) obenem s CAF. Pri geoloških raziskavanjih je naletel tudi na sledove yetija.

6. maja 1955 je bil vzpon na Makalu v zaključni fazi. 15., 16. in 17. maja so se francoske naveze zares zvrstile na vrhu. Bordet se je v sporazumu s šefom ekspedicije Jeanom Francom vračal proti Kathmanduju in to po poti, ki je še ni poznal, po

dolini Arun, skozi pokrajino Dingla in preko hribov, katerih imen še ni na nobeni karti. Čakalo ga je 15 dni marša po čisto neznanem svetu. Dne 7. maja je zapustil taborišče I. (5300 m) v vznožju Makaluja. Spremljal ga je šerpa iz Darjeelinga Ang Bao, poleg njega pa še nekaj nosačev. Noč so prespali v glavnem taborišču (4700 m). Imel je odslej sedem ljudi, štiri šerpe iz Solo Khumbuja, ki so se vračali, ker so se jim zdeli vrhovi Hungu (6000 m) prenevarni. 9. maja so prišli v Barun. Tu so srečali dva človeka, ki sta pripovedovala o yetiju. Padel je nov sneg vse do rododendronovega gozda, globok, mehak, težak. Ko so 11. maja v tem gozdu prtili v breg in prišli na prelaz, je Ang Bao nenadoma vzkliknil: »To je yeti. Dajmo, pojdemo naprej!« Bordetu ni bilo do tega, da bi šel. Ogle doval si je sledi: bile so sveže, sonce jih še ni popačilo, česar še ni doživela nobena ekspedicija. Sledil je stopinje proti vzhodu po 20—30° strmini, posejani z velikimi bolvani. Stopinje dvonožca so bile dobro vidne, 10—15 cm vdrtje v sneg. Živali je drselo prav kakor njemu, čeprav je imel cepin. Zato so bile stopinje podaljšane. Prišel je do poldrug meter visokega pragu, pod katerim je iz snega štrlela suha praprot. Žival je vse to gladko preskočila v vis. Bordet je iskal prehoda na desni in kmalu spet naletel na sledi, ki so potem izginile v vedno bolj strmem pečevju. Nenadoma se je spustila megla in Bordet je bil čisto sam, daleč od nosačev in morda ne daleč od »avtorja« teh stopinj, s katerim se tako sam in v taki gosti megli res ne bi bil rad srečal. Prisklcal je nosače, ki so medtem že zakurili ogenj, najbrž zato, da bi yetija odpodili.

Bordet je kmalu nato odkril še drugo sled, bila pa je starejša, kmalu nato pa še tretjo, ta pa je bila sled četveronožca, ki ga tu imenujejo ba-

ral. Ko so prišli s snega, so se nosači oddahnili, češ, z yetijem se le ne bo treba srečati.

Sledil je yetija na 1 km daljave in videl 3000 njegovih stopinj, popolnoma enakih. Sled je podobna človekovi, nedvomno. Eliptična je in zadaj zaokrožena. Spredaj se poznajo štirje prsti (ne pet), prvi notranji je večji in debelejši kot ostali. Prsti so večji kot človekovi. Sledov krempljev ni, prsti so razkrceni, kar se na snegu pozna. Dolžina stopinje je 20 cm. Žival hodi z nogami blizu skupaj, dolžina korakov znaša 50 cm, nekoliko daljša od človekovih v takem snegu. Ni bilo videti, da bi se živali kam mudilo. Podoba je bila, da je ni prav nič vznemirilo dejstvo, ker je križala človekovo sled. Nikjer ni Bordet ugotovil sledi repa. Druga sled je držala k jezeru, žival je šla nedvomno pit. Tu so se njeni koraki podaljšali do 1 m. Vsekakor gre za dvonožca, ki nikoli nima potrebe, da bi se spustil na vse štiri.

V tej pokrajini je mnogo medvedov. Serpe poznajo dvoje vrst. Vendar njihovo sled ločijo od yetijeve. Yetija opisujejo tako, kot da bil podoben opici. Vendar so možne zamenjave in pomote, posebno ker moramo računati s praznovernim strahom domačinov in s psihozo, ki jo ustvarjajo radovedni Evropejci. Stopinje so res precej različne, vendar se Bordetove na las ujemajo s tistimi, ki jih je leta 1951 fotografiral E. Shipton: oblika na sploh in število prstov. Le mere so nekoliko večje in palec je nekoliko bolj potisnjen nazaj. Morebiti gre za brezpomembno razliko, morebiti pa za spolni dimorfizem.

Klasična literatura navaja doslej 15 Evropejcev, ki so videli yetijeve stopinje (Elwes 1906, Gent 1915, Howard-Bury 1921, Tombazi 1925, Kaulback 1937, Beauman 1937, Tilman 1937, Smythe 1937, Hunt 1937, Thorberg in Frostis 1948, Shipton in Sen Tensing 1951, Švicarji 1952, Odprava Daily Maila 1952). Videli so ga na zapadu v Karakorumu (ledenik Biafo, Tilman 1937), v Sikkimu na vzhodu (Zemu Gap, Hunt 1937; Tombazi je videl živega).

To, kar pripovedujejo šerpe, je treba zelo trezno presojsati. Menijo, da je yeti skrivnostna žival. Že sam njen pogled da pomeni nesrečo. Njihovo

pripovedovanje je prepleteno z bajeslovjem in s tibetansko prekipevačo domišljijo. Iz osebnega napuha in prestiža olepšujejo in povečujejo zgodbe o njem. Vendar drži, da yeti prebiva v pokrajinah, ki jih oni poznajo. Poznajo njegove navade, njegove glasove, ki jim prisojajo določene pomene. Leta 1954 so Bordetu zatrjevali, da so ponoči slišali glasove yetija. Bordetu je bilo žal, da je tisti večer vzel uspavalni prašek, ki mu je bil sicer potreben, saj so bili v višini 5600 m v vzhodju Ambu Lapša.

Zanimivo je vsekakor, da indijska karta Himalaje označuje pokrajino okoli Everesta kot Mahalangur Himal (gorovje velikih opic). In vendar ni znana tu nobena vrsta opic. Kaj če to poimenovanje ne cika na yetija, ki je tu za domačine značilen gost?

In vendar! Zakaj doslej yetija ni na spregled? Le Tombazi in Thorberg s Frostijem so ga videli za kratek čas, toda to lahko štejeemo za izjemo. Bordet našteva tri razloge:

1. Iskali so ga previsoko. Večkrat so videli sledove na prelazu Barun. Normalno torej živi v zgornjem pasu gozda, 4000—4500 m visoko. Serpe trdijo, da živi tudi niže do 3500 m, nedaleč od Namče Basarja. Pozimi pride do človeških bivališč, utegne pa zaiti tudi visoko nad 4500 m. Kaže, da se rad seli in da ima rad dolga pota. K temu ga silni morda iskanje vode.

2. Obračali so se na šerpe, da bi pomagali iskati. To je slabo, kajti yeti pomeni zanje grozo in strah.

3. Širno himalajsko področje je pač ugodno zavetje za žival, ki ne ljubi srečanj s človekom.

Kaj je torej s tem pojavom? Eno drži: Zoologija doslej ne pozna nobene dvonožca s takimi sledovi. To je žival, ki še ni poimenovana z znanstvenim terminom niti ni opisana in registrirana. Verjetno to ni zadnja taka neznana žival. Oprekati existenco te živali po Bordetovem mnenju ni niti logično niti znanstveno.

Philippe Cornuau in M. Davaille sta leta 1955 v šestih dneh in petih bivakih premagala steno Les Droites. Cornuaujev opis še bolj pa slike nazorno kažejo težko predočljive težave, s katerimi se je naveza borila za življenje in zmago seveda. V Les Droites je več lepih smeri. L. 1930 sta pre-

plezala Arsandaux in Lagarde severo-zahodni ozebnik, l. 1937 sta bolj desno speljala novo smer Authenac in Tourner, l. 1952 pa sta desno od Cornuaeve smeri plezala Corvay in Salson. Cornuaev opis se konča s paradoksom, ki so ga utemeljevali mnogi alpinistični filozofi, med drugimi tudi naš Tuma: »In razumel sem, da je alpinizem otroška igra.« Plezalca so seveda iskali reševalci in ju rešili 6. bivaka na vrhu Les Droites. Med reševalci so bili sami znani francoski ekstremisti: Couette, Contamine, Courtet, Berardini, Ravel, Germain in Lionel Terray.

Grönlandija je tudi dežela, ki ima nekaj alpinistične zgodovine. Večji del je pokrita z ledom, debelim 300 metrov, je prava ledena puščava, vendar ima tudi nekaj gorskih verig, ki so alpinistično zanimive. Na 69° severne širine dosega te gore 3700 metrov (Watkins Bjerge). 2° južneje se Mont Forel dviga 3360 m visoko. To goro je l. 1938 obiskal André Roch. Med 72° in 74° severne širine v okolici fjordov Kong Oscar in Kajser Franz Joseph, 300 km od obale, pa je še cela vrsta drugih gora, visokih od 900 do 2500 m. Večinoma so pokrite z ledom in snegom. Imenujejo jih Stauningove Alpe. Najvišji vrhovi so Shackleton Bjerg 2830 m in Petermanns Bjerg, ki je najvišji vrh severne Grönlandije (2970 m). V tem območju ni več nekdanjih eskimskih rodov niti se ne ve, kdaj so nehali bivati tod. Fjord Kajser Franz Joseph so prvič preiskovali l. 1870. Plezalec Otto von Payer je tedaj splezal na nek vrh 2200 m visok in tako je Avstrijec začel alpinistično zgodovino Grönlandije, največjega otoka na zemlji. Najvišji vrh Suesslanda v soseščini tistega vrha nosi zdaj po njem ime — Payers Tinde (2455 m). Payer je dal ime ledeni piramidi, ki danes nosi ime Petermanns Bjerg. L. 1926 je bila tod ekspedicija iz Cambridgea pod vodstvom J. M. Wordiea, vendar ni prišla na vrh. Šele pri tretjem poskusu je Wordie po 12 dneh uspel in natančno izmeril višino tega vrha.

V naslednjih letih so se geologi in alpinisti povzpeli še na vrsto drugih vrhov. Tako je N. E. Odell prišel na Gog (2608 m) in Nathords Tinde (2390 m). L. 1952 sta Haller in Diehl oblezla Payers Tinde, l. 1953 sta ista

dva bila na Shackleton Bjergu. V letu 1951 do 1954 so prišle na vrsto Stauningove Alpe. To so gore, ki jih štejejo za pravi eldorado arktičnega alpinizma. Po slikah, ki jih svojemu opisu dodaja Diehl, lahko rečemo, da prav nič ne zaostajajo za najlepšimi švicarskimi panoramami, za najzahtevnějšími ledeniškim turami s kopnimi presledki, ki vzbujajo vtise pristne, scenično bogate, pisane alpske pokrajine.

Kartografija Grönlandije je še v povojih. Obiskovalci so večkrat razočarani nad karto 1:250 000, ki jo je izdal Geodestik Institut v Copenhagen. Prav tako je nepopolna karta World Aeronautical chart 1:1 000 000 (list 55 Scobery Sound, ki jo je izdal Aeronautical Chart Service, M. S. Air Force v Washingtonu). Dostop je do nedavna bil mogoč samo z ladjo, zadnja leta pa je svinčeni rudnik v Mesters Vigu naredil letališče, na katerem pristajajo lahko tudi avioni znanstvenih odprav. Uporabljajo se tudi helikopteri, ki so seveda neverjetno olajšali pristop. Čas za vzpone nastopi šele po 20. juliju, ker šele tedaj se odtajajo fjordi. Ugodno vreme traja do konca septembra. Kratka sezona se kompenzira s tem, da so tu dnevi daljši. Do srede avgusta tako rekoč ni noči, potovanje se prekine le za nekaj ur. Ekspedicije morajo računati s pravo himalajsko tehniko, čeprav višine niso velike: treba je več taborišč, imeti je treba nosače, preračunati je treba pratež in brašno na vsako osebo itd. Vse odprave so se hranile s pemikanom in z ovsenimi kosmiči, 1000 gramov na dan. Rabile so enoten šotor, spali so na jelenovih kožah, ker so lažje kakor pnevmatične blazine. Pri opremi so nepogrešljivi cepini, dereze, smuči in seveda vrvi.

Alpe Stauning so dolge 100 km in 40 km široke, imajo zelo razčlenjene, našagane grebene in globoke ledeniške doline z dolgimi ozkimi ledeniki. Spominjajo na Mt. Blanški masiv in so tudi iz granita. Peter Braun in F. Schwarzenbach sta l. 1951 prišla na vrh Frihetstinde (2610 m). Poleg tega sta oblezla še mnoge druge vrhove, medtem ko se je norveška ekspedicija isto leto morala zadovoljiti z bolj skromnimi uspehi. L. 1954 so bili tu spet Norvežani in Danci, ki so vsi

pristopili iz Alpefjorda. Ti so se povzpeli na Norsketinden (2870 m), najvišji vrh teh Alp. L. 1954 so bili tu spet Avstrijci, ki se sploh zelo zanimajo za arktični alpinizem. Dichl, Haller in Schwarzenbach so obrali celo vrsto nedotaknjenih vrhov in jih poimenovali, pri tem pa pospravili plemenite užitke pionirstva in alpinizma v nepoznanem, deviškem svetu.

Cesare Maestri je izdal knjigo »Lo spigolo dell'Infinito«, ki je dober portret tega izrednega plezalca, ki »obvlada V. in VI. stopnjo tako brezskrbno kakor martinček« in si privoščne v teh stopnjah neverjetne stvari. Knjiga je prava mešanica lirizma in dramatičnih doživetij, dovtipov in dejanj, prijateljstva, polnega življenja, podoba človeka s povsem izrednim reliefom.

CAB (Club alpine Belge) se je pridružil protestom zoper žičnico na Aiguille du Midi. V Alpinističnem zborniku, ki izide enkrat na leto v brezhibni opremi, je o tem napisal članek A. Mallieux, najvidnejši belgijski alpinist. Žičnico imenujejo vandalizem, ki ga je treba spraviti s sveta. Ohraniti gore pred tehničarji, pomeni varovati našo civilizacijo, ohraniti njene moralne in duhovne vrednote. Žičnica na Aiguille du Midi se mu zdi prav tak zločin, »kakor če bi postavil na Trg sv. Petra v Rimu plinarno ali pa, če bi spremenili Noterdamsko cerkev v garažo«.

CAB ima 910 članov. Vodstvo kluba izjavlja, da je to veliko in da to izpričuje vitalnost kluba. Klub je priredil ekspedicijo v Hoggar, ki je stala 150.000 frankov. V Hoggarju so belgijski alpinisti naredili nekaj prvenstvenih tur. Za poznavanje razmer v klubu je mikavno vedeti, da ima klub tri plezalne šole, ki jih vodi René Duquesne. Revija leta 1954 ni mogla iziti, ker niso dobili urednika kljub pozivom in javni graji, manjkalo pa je tudi sodelavcev. Odločili so se, da bodo v bodoče izdajali raje manj reprezentativen bilten. Tudi za odbornike so bilj v težavah.

Tržaška ekspedicija na Ala Dag v Turčiji je v Italiji že iz političnih razlogov močno odjeknila. Pobudo zanjo so dali visokošolci, udje CAI, sekcija »Assoziane XXX Ottobre« v Trstu, da bi dvignili zanimanje za alpinizem v Trstu in razširili obzorje.

Ker v Alpah zmanjkuje prostora za take odprave, so si izbrali turške gore, bolj skromne sicer, a vendar še neraziskane. Na roko jim je šel sam prof. Ardito Desio, ki jim je svetoval glede opreme in tehnike ter jih vzpodbujal. Pomagal jim je tudi zdravnik s K2, dr. Pagani, ki jim je zbral vso ročno medicino. Achille Compagnoni in Lino Lacedelli sta svetovala glede alpinistične opreme ter prispevala v denarju na dan, ki jima je bil posvečen v okviru Mednarodnega sejma v Trstu. Za odpravo se je zanimal tudi Akademski športni klub in profesorji, posebno pa prof. Ant. Marussi, znan himalajec. Čeprav je ta tržaška odprava skromna zadeva, so Italijani iz nje naredili nacionalno pomembno manifestacijo, ki nas toliko bolj interesira, ker gre za utrjevanje italijanstva na robu našega narodnega ozemlja. Med udeleženci so bili Invrea, Mejak, ing. Botteri, Crepaz, Chiuzelin, Bazo in Corsi. V Aladagu so bili 25 dni in nagažal jim je dež. Odprava je znanstveno proučevala klimo in vremenske razmere sploh in imela s seboj majhno vremensko opazovalnico. Alpinistično so obdelali Torasan in Demirkazik.

Istočasno je v Jedigölu postavila šotore tudi avstrijska ekspedicija, ki jo je vodil Hermann Höllensperger iz Münchena, znan himalajec. Ta ekspedicija je imela s seboj beležke o vseh prejšnjih izkušnjah nemških ekspedicij v Aladagu. Z njimi je bil tudi prof. Spreitzer, član Geografskega inštituta dunajske univerze, ki proučuje Aladag že od l. 1938. Avstrijci so delali vzpone stopnje V. in VI. Med obema odpravama je prišlo do prisrčnih stikov, do izmenjavanja izkušenj pa tudi gastronomskih dobrot. Plezali so tudi Italijani n. pr. Sirmalik, ki sta se nanj povzpela Corsi in Mejak in ocenujeta vzpon za IV. in V. Torasan so predelali natančno, preplezali mnogo sten, stebrov in razov v amfiteatru Jedigölu, ne da bi imeli najmanjšo nesrečo. 8. sept. so se vrnili, razprodali preostalo brašno vodnikom, deloma pa v Istanbulu in prinesli domov mnogo znanstvenega materiala. Niso imeli šefa odprave, vendar ni prišlo do nobene incidenta, izkazalo se je tudi kolektivno vodstvo. Bilanca: 172 vzponov, 57 vrhov, 20 prvenstvenih smeri

od IV—VI, 15 velikih prečenj znotraj Ala Daga. Topografsko so obdelali 300 km², postavili tri postaje za triangulacijo s 25 postajicami. Mnogo je fotografskega materiala, dalje petrografskega in celo antropografskega in folklornega. Biologi so nabrali mnogo entomološkega gradiva. Za spomin in za dokument so odnesli 2000 fotografskih posnetkov in 1800 m filma.

Na rob ekspedicije na K2 je glasilo CAI »Rivista Mensile« objavil vso uradno korespondenco, ki se tiče te ekspedicije. To je nekaka Bela knjiga o ekspediciji in za študij vsekakor zelo zanimiva in koristna. Prof. Desio je dokumente objavil zato, da z njimi popravi nekatere izjave, ki so jih o Desiu in o ekspediciji dali tudi taki vidni italijanski alpinisti, kakor je Chersi in drugi. Gre seveda tudi za denarne zadeve, za sestavo moštva, za organizacijo itd. Skupščina CAI, ki je zastopala skoraj 80000 članov te planinske organizacije, je poročilo o K2, ki ga je podal prof. Desio, v celoti potrdila, in to ne na slepo, ker je bila z dokumenti seznanjena. Skupščina je slišala nadrobna poročila tudi o tem, kako se je porabilo 85 milijonov lir, ki jih je CAI dobil z javno zbirko in s prispevkom CONI.

Francesco Zaltron pravi v poročilu o odpravi ing. Ghiglionaja v Ande l. 1953 in 1955, da je andinistično delo tega nemirnega človeka našlo priznanje ne samo pri izseljenih Italijanih, ki so njegove vzpone živahno spremljali, marveč tudi pri južnoameriških časnikarjih in v radiu. Po njegovem gre pri tem delu predvsem za nacionalno zadoščenje, saj se je s takimi podvigi ponovno potrdila zaslužna slava italijanskega alpinizma in resnost takega početja.

Prve argentinske ekspedicije v Himalajo se svetovna alpinistična javnost še vedno spominja, posebno letos, ko je na delu druga. Pobudnik prve je bil poročnik Blasco Ibañez, ki je kot zvezni oficir argentinske vlade spremljal l. 1951 Francoza na Fitz Roy. Ibañez je bil dokaj izkušen andinist. Petkrat je bil na Cerro el Plata (6310 m) in to l. 1945 in 1946, večkrat na Aconcagui (6990 m), drugi viri navajajo tudi več), leta 1948 je zmagal Cerro Tupungato (6800 m), isto leto severovzhodno steno Cerro Chani

(6200 m), bil je na celi rajdi pettisočakov (Cerro Negro, Loma Ancarilla, Santa Elena, Agustin Almaraz, Colorado, Blanco, Salto Vallecitos, Rincon, Tambillo in Nievero). Dhaulagiri bi bil Ibañez po vsem tem kar zaslužil, čeprav se kot andinist ni mogel meriti z vsemi Francozi in Švicarji, ki so se že do l. 1953 poizkusili z »Dhaulom« (Dhaulagiri). V ekspediciji je bilo seveda mnogo peronistične hiperpotence.

CAI je z organizacijo centralne komisije za gorsko reševalno službo odlašal dalj kot kateri koli drugi evropski alpski klub. Reševanje je prepuščal sekcijam, ki so bile najbolj izpostavljene, in vodnikom v Courmayeuru, Bielli, Cortini. L. 1950 pa je CAI ustanovil posebno komisijo za GRS in l. 1952 sklical prvi centralni zbor reševalcev v Trentu. Od takrat je delo za tehnično, medicinsko in organizacijsko izpopolnitev italijanske GRS sistematično. Razpolagajo z vsemi modernimi, predvsem avstrijskimi reševalnimi napravami in pripravami. (V tem pogledu je naša GRS gotovo med prvimi v Evropi.) Italijansko ozemlje je kakor pri nas razdeljeno na cone, na enajst con, ki imajo v centralni komisiji svojega delegata, svoje postaje, načelnike in moštva. Vseh reševalcev je v Italiji 1307, med načelniki pa so tudi znana imena: Zanetti, Pompanin, Vinatzer, Zagonel, Rey i. dr.

Paul Kaltenecker, neutrudni registrator svetovne planinske književnosti, je v začetku leta 1956 ocenil tudi knjigo »V naših stenah« (Levstik-Kočevar-Kilar), ki jo je izdala PZS. Ocena je izšla v uglednem, na zunanaj nekoliko konservativnem glasilu ÖAC, v Österreichische Alpenzeitung. Kaltenecker zaključuje, da izbor opisanih smeri kaže, da so mladi slovenski plezalci ujeli korak z modernim razvojem po svetu, hvale fotografije in tehnične opise, želi si pa večje preglednosti v event. drugi izdaji. Posebej omenja Hornovo smer v Jalovcu, kjer se mu zdi ocena III—IV prenizka, ker Horn ni uporabljal klinov in drugih tehničnih sredstev. Kalteneckerju se zdi, da je treba to upoštevati. Dalje pogrēša sten v Trenti in Koritnici in želi, da bi kmalu izšla razširjena izdaja. Obenem potoži nad neusmiljeno mejo, ki danes onemogoča alpinistično

udejstvovanje v sosednjih, najbližjih predelih Vzhodnih, Zapadnih Julijcev in Karavank. Pri tem se seveda pršteje med nepoboljšljive idealiste.

Sepp Huber je bil eden najvidnejših članov ÖAC. Umrl je leta 1953. Imenujejo ga odkrivatelja Almtala in gora okoli te doline, predvsem severne strani Totengebirge. V gore je hodil do konca življenja, do 81. leta. Bil je na 1000 vrhovih, na 34 štiritisočakah in več kot 100 tritisočakah. Prvenstvene smeri je zabeležil v severni steni Priela, v severovzhodnem grebenu Priela, v severni steni Schermberga in Rotschirra.

Stoletnico rojstva Zdarskega je leta 1956 praznovala Avstrija. Zdarky je bil med prvo svetovno vojno glavni svetovalec za vojsko v Alpah. Tam se je kot velika avtoriteta sešel z drugo avtoriteto dr. Prusikom, ki je bil mnogo mlajši od njega. Za 100-letnico rojstva je dr. Prusik počastil spomin tega smučarja in alpinista v ÖAZ z daljšim člankom o njegovih izrednih sposobnostih.

Mednarodna odprava v Himalajo leta 1955 pod vodstvom Normanna Dyhrenfurtha je pravzaprav imela lepe uspehe, čeprav ni dosegla glavnega cilja. Obdelala je 31 vrhov med 5500 in 7000 m, večinoma s prvimi vzponi. Prvikrat je bilo prekoračeno sedlo Lho La 6050 m, med zapadnim grebenom Everesta in Lingtrenom (Ernst Senn in šerpa Pemba Sundar). Na ta prelaz so doslej prišli le s severne strani z ledenika Rongbuk.

Dr. Herrligkofer bo leta 1957 spet poskušal priti v Karakorum in na Broad Peak, na katerega je hotel priti l. 1954. Moštvo si bo zbral iz nemških in pakistanskih gornikov. Med Nemci se imenujejo T. Messner, R. Anderl, G. Hauser in S. Maag, torej imena, ki jih bolj poredko čujemo.

Male ekspedicije se spričo velikih skoraj ne omenjajo več. Lani jih je takih malih več stopilo v senco: Na Istoronal v Karakorumu sta prišla Amerikanca J. Murphy in Th. Mutch; člani ameriške harwardske ekspedicije so v Karakorumu stali na temenu treh vrhov, visokih od 5800—6300 m; indijski major N. D. Jayal je pripehljal Indijce na Kamet (7755 m) in na Abi Gamin (7355 m), ki je tako zabeležil tretji vzpon na vrh; P. Auf-

schnaiter in G. Hampson sta opravila prvenstveni vzpon na Rontli (6064 m) v Garhvalu; dalje na Banderpunch Block Peak (6388 m) in na Tekri Garhval, kamor je šel tudi J. M. Gibson z dvema šerpama; Mc Arthur je z večjo skupino v centralnem Lahulu pristopil na nekaj pet in šesttisočakov; angleška letalska ekspedicija je izvršila osem prvenstvenih vzponov v Kule in Spitiju, med drugimi tudi na Šikar Bek 6200 m; Univerza Cambridge je v Spitiju obirala vrhove do višine 6100 m.

Avstrijsko-švedska ekspedicija je v Andih še vedno na delu. Ing. A. Bolinder je sam prišel na 6000 m visoki Incahuasi Chico, z Rebitschem pa na 5750 m visoki Cerro Galan v argentinski pokrajini Salha.

Francosko ekspedicije v Ande vodi L. Terray, in sicer v Cordillera Blanca. Namerava priti na Charcararaju, 6000 m visok vrh.

Švicarji so dosegli l. 1956 velike uspehe. O njih bomo še obširneje poročali. E. Schmied in J. Marmet sta kot druga naveza prišla na Everest 23. maja, dan nato pa sta E. Reiss in dr. Gunten uživala isto srečo. 18. maja sta E. Reiss in F. Luchsinger zavzela Lhotse. Res je, svet postaja manjši tudi tu.

Leo Maduschka je plezalsko ime, ki se vedno znova pojavlja, v nekem smislu se razvija ta alpinistični duh še po smrti, saj so današnji moderni uspehi v suhi skali močno povezani z njegovimi idejami, z njegovim duhom. Njegova »Sodobna tehnika« v skali je dosegla že osmo naklado in se stalno izpopolnjuje z najnovejšimi metodami.

Toni Sailer je krepko izrabil konjunkturo, ki so mu jo Parke napredle na zimski olimpiadi l. 1955. Izdal je tudi knjigo »Moja pot do treh olimpijskih zmag«. Ocenjevalec, znani S. Walcher, pripominja, da so ga verjetno k temu pisateljskemu delu drugi nagovorili, saj ni imel za to nobene osebne potrebe niti potrebe po denarju. Škoda za Sailerja, če po taki zmagi ne bi ostal to, kar je bil pred njo, vzklika trezni Walcher, ki bdi nad miselnostjo avstrijskega gornišva v ÖAC in ÖAZ. Knjigo je rodilo goltanje za senzacijo, ne pa prizadevanje, da izredni dosežki človeka dobe zaslužno priznanje. Pri vihte-

nju peresa je Toniju baje pomagal družinski prijatelj Karl Springenschmied.

Alarm v alpinizmu je bil naslov članku v švicarskem dnevniku, ki je razpravljal o dejstvu, da se je v letu 1955 v Alpah ponesrečilo 171 turistov. Pa ne samo to. Alarma je baje vredno tudi dejstvo, da so razni žurnali označili vzpon preko južne stene Aiguille du Dru kot junaško dejanje; dalje lov za rekordi — časovnimi in drugačnimi — v Alpah, in nazadnje vedno češči pojavi, da se v gorah pojavljajo slabo opremljene mlade družine z velikimi nameni. Pravzaprav alarm ni prava beseda. Število turistov narašča, torej sorazmerno narašča tudi število nesreč, posebno če padejo v skušnjavo tako imenovani »sedeči turisti«, ki pridejo v velike višine civilno oblečeni in zaidejo s področja zaključne postaje na vzpenjači, ne da bi se poučili o nevarnostih, ki preže v gorah tudi na izkušene in dobro opremljene gornike. Kaj šele na tako nebogljene zemljane! Vedno več je tudi mladih ljudi z mladostno zagnanostjo, brez izkušenj, ni čudno, če je nesreč vedno več. Heroiziranje alpinističnih činitev je gotovo napačna reč. Živ človek proti mrtvi materiji v normalnih razmerah težko postane heroj, če ima zadosti izkušenj in primerne tehnične priprave. Skala se ne spreminja, se ne giblje, se ne brani. Junaštvo izvršuje človek samo tedaj, kadar se človek s pogumom in žrtvovanjem daje za blagor skupnosti. Če pa preplezaš previs, s tem pač nisi ničesar spremenil v korist človeštva. Ob vsaki smrti se ljudje vprašujejo: Zakaj? Gotovo je, da so vzroki, ki vabijo v gore mlade ljudi precej drugačni od onih, ki jih čutijo v sebi starejši, zreli ljudje. Čudno bi bilo, če bi bil mlad človek tak, kakršen je človek, ko ga »zue v starjih letih časov sile«. Ne bodimo glede tega naivni in neobjektivni. Mladost je norost, čez jarek skače, kjer je most, uči stara naša ljudska modrost. In ne nazadnje: Moderne maksimalne ture, prizadevanje, da bi sodobnost potokla vse dosedanje pojme o rekordnih težavah, vse to je tudi opravilo svoje. — S tem seveda ni rečeno: *Laissez faire, laissez passer!* Starejši, ki v tečajih vodijo mladino v hribe in jo uče, kako se tej stvari streže,

morajo vselej računati z nevarnostmi, nikoli precenjevati zmožnosti svojih varovancev in se čutiti odgovorne in še kako odgovorne za vse, kar se dogaja pod njihovim vodstvom. Ta odgovornost se je pri nas večkrat slabo pretehtala.

Sondiranje plazov na stari klasični način bo kljub lavinskim psom, radarju in iskalcu min še vedno prišlo prav. Izvedeno mora biti sistematično, čim pridejo na plaz sonde. Dokler ni teh, si pomagamo s smučskimi palicami in smučmi, s katerimi pa ni omogočena sistematičnost. Sondiranje se najbolje izvršuje na povelje: moštvo naj stoji frontalno tako, da se moške s komolci dotikajo. Najprej se zadere sonda pri levi nogi, nato med nogami, nato pri desni nogi. Nato se fronta prestavi za en čevlj višje in ravna na isti način in tako dalje. Nastane mreža vbodov, ki so drug od drugega oddaljeni kvečjemu 25 cm. Če računamo na enega moža štiri vbode na minuto, bo 50 mož na uro presondiralo 750 m², torej ploskev širine 37,5 m in 20 m višine v smeri prodiranja. Če upoštevamo, da se sondiranje vselej prekine, kadar kak reševalec meni, da je zadel na nekaj, bo ta ploskev še manjša. Sondiranje bo torej pri količkaj velikem plazu trajalo ure in ure. Toda nič ne pomaga. Verjetnost, da bomo ponesrečenca našli, je ob sistematičnem sondiranju večja. Če bi sondirali korakoma, bi mreža vbodov imela pentlje po 75 cm narazen, en vbod bi prišel na 0,56 m², medtem ko pri razdalji 25 cm pride en vbod na 0,06 m². Človek v plazu zavzema v stoječem položaju 0,26 m², v ležečem 0,36 m², če leži postrani, 0,62 m², če leži na hrbtu ali na trebuhu. Če sondiramo na redko, na 0,56 m² en vbod, bomo pri stoječem položaju ponesrečenca zadeli le s 37 % verjetnosti, pri ležečem položaju pa z 51 % do 88 % verjetnosti. Ta verjetnost se računa s tem, da ima ponesrečenec na nogah smuč, da je torej verjetnost najdbe — zadetka s sondo še večja. Če računamo s tem, da plaz teče in da ponesrečeni v plazu največkrat obleže v ležečem položaju, po navadi povprek na fronto sondiranja, potem pri hitri metodi sondiranja (na 0,56 m² en vbod) lahko računamo s 60–70 % verjetnosti, da bomo ponesrečenca odkrili. To torej

še ni gotovost, ampak je zraven še areča. Hitro metodo bomo seveda uporabili tam, kjer z večjo verjetnostjo leži ponesrečenec.

Zal se skoraj vedno zgodi, da sonde zgreše ponesrečenca, tudi če uporabljamo detajlno, počasnejšo metodo. Zakaj? Po navadi je moštvo slabo izučeno v ravnanju s sondami. Prekinitve sondiranja ovirajo natančnost dela. Ko se sondiranje nadaljuje, se mreža vbodov lahko redči. Če se delo večkrat prekine, ne da bi bila prekinitev uspešna, je psihološko opravičljivo, če pri ponovnem zadetku na kak predmet mož zadetek zamolči, da se ne bi blamiral. Dobro je, če je v moštvu vsaj nekaj izkušenih mož, ki prekontrolirajo mesta, zaradi katerih se je sondiranje prekinilo, moštvo pa medtem sondira dalje brez prestanka. Včasih je težko s sondo ločiti, kdaj je zadela na tla, kdaj pa na kako višje, mehkejše telo. Treba je tudi računati z neravnim dnom, z različnimi predmeti na ponesrečenca, ki jih sonder ne občuti kot sumljivo telo in tako dalje. — Tako piše Svicar M. de Guervain, velik strokovnjak v nivologiji. Nedvomno, treba si je zapomniti: Sondiranje mora biti sistematično in na povelje, ker izredno utruja, posebno še, če traja ure in ure brez uspeha. Disciplino pri sondiranju je možno vzdrževati res samo na vojaški način. Sonda lahko zgreši ponesrečenca tudi pri detajlni metodi, če se ne opravlja zares disciplinirano in če se morala sonderjev ne vzdržuje na primerni višini. Iz lastnih izkušenj vem, da 20 mož na majhnem plazu ni veliko in da 10 sond na majhnem plazu ni nič.

Smučarska ekspedicija na Mont Everest l. 1956 se je začela s slovesnim sprejemom na indijskem poslanstvu v Bernu, kjer je indijski poslanik dr. Mohan Sinha Mehta pozdravil 30 navzočih in poudaril pomen alpinizma za sodelovanje med narodi. Udeleženci ekspedicije so bili: Albert Egger iz Berna kot šef; Wolfgang Diehl iz Berna, dr. H. R. von Gunten, kemik iz Berna, Fritz Luchsinger iz Thuna, Ernst Reiss iz Brienza, Adolf Reist iz Interlakena in Ernst Schmied iz Berna. Znanstveniki so bili: dr. med. Hans Grimm, ing. kem. J. Marmet in Fritz Müller. Cilj ekspedicije je bil Everest, ledeniški bazen Khum-

bu in Imja-Khola ter okoliški vršaci. Znanstveniki so imeli predvsem glaciološke in petrografske naloge, glacialno morfolologijo, granitni pas v Nuptseju, kartiranje ledenikov, periglacialno morfolologijo, ablacijo, mikroklimo, fiziologijo. Nalog torej več kot preveč. Pa tudi prateža več kot 10 ton, ki ga je prevzela ladja »Asia«, usodna ladja za vse ekspedicije, ki startajo iz Genove. Koliko desetih velikih in malih ekspedicij je že pripeljala, medtem ko mi nimamo te sreče! Tovor je iz Bombaya potoval v Jaynagar na nepalski meji, nato pa z volovsko vprego pod vodstvom Sirdarja Pasang Dawa Lame in njegovih šerp v Cisopani na vhodu v Terai. Tu se je razvila kolona obenem s Švicarji in odšla proti Namčebazarju in ledeniku Khumbu. Medtem ko je tovor odšel konec januarja, so znanstveniki odleteli iz Berna dva meseca kasneje in prinesli s seboj kisik. Ekspedicija je imela s seboj tudi »plastit«, razstrelivo za plazove in serake, da bi zavarovala vzpon, pa tudi za kopanje snežnih zavetij za bivak.

Kanadske in norveške sanke za reševanje se zadnje čase omenjajo kot najbolj praktične. Norveške vojaške sanke za reševanje so zložljive, lahke in praktične. Tehtajo 2,7 kg in zdrže do 200 kg tovora. Montirajo se lahko iz vsakih smučih in so uporabne tudi v novem, globokem, neuležanem snegu. Konstruiral jih je Odd. Magnussen iz Osla.

Angleža John Harrop in Sydney Wigwell sta jo jeseni l. 1955 na lastno pest potegnila v Himalajo in pomotoma prestopila tibetsko mejo. Kitajske obmejne straže so ju zajele in zaprle. Spustili so ju šele čez 7 tednov in ju postavili na tibetsko-indijsko mejo v področju Lipulek La, severozapadno od Apija. Od tu sta morala štiri tedne pešati do Tanahpurja. S seboj so jima dali 30 funtov moke in 10 funtov sladkorja. United Press javlja, da tako naredi z vsakim gornikom, ki zaide v njihove roke. Čudne dimenzije povsod: v zaporu, na potu in pri aprovizaciji!

Newton smučskih zakonov naj bi bil Matthias Zdarsky. Tako ga v spominskem spisu imenuje znani smučarski in planinski pisatelj dr. Erwin Mehl v ÖBZ.

P R E G L E D

planinsko - smučarskih nesreč in po GRS izvedenih reševalnih akcij v letu 1955*

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ponesrečenci	Vzroki nesreče	Poškodba
1.	2. I. 1955	Velika planina	Ježek Peter	padec pri smučanju	leve noge v kolenu
2.	4. I. 1955	Kredarica	Strašek Slavko	—	oholelost na slepiču
3.	12. I. 1955	Vršič	Karlin Maja	padec pri smučanju	zlom leve noge nad členkom
4.	24. I. 1955	Velika planina	Kopač Vlasto	napačni korak	potrgane vezi v sklepu desnega kolena
5.	24. I. 1955	Velika planina	Aljančič Janez	padec pri smučanju	poškodovane vezi v sklepu desnega kolena
6.	13. II. 1955	Komna	ing. Veber Joško	padec pri smučanju	zlom desne noge
7.	13. II. 1955	Vrh Zvižgovca pod Moličko pečjo	Kokošinek Stanko	padec zaradi oslabelosti	smrtna
8.	27. II. 1955	Kum	Klančnik Ferdo	padec pri smučanju	zlom leve roke v podlahtnici
9.	28. II. 1955	Med Komno in Savico	Perišič Olga	padec pri smučanju	leve noge v kolenu in notranje poškodbe
10.	2. III. 1955	Velika planina	Sternad Ančka	padec pri smučanju	desne noge v gležnju
11.	9. III. 1955	Mala planina	Cosič Vladimir	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
12.	3. IV. 1955	Vrh Kočne	Sall Štefka	pri skoku z derezo na led	zlom leve noge v gležnju
13.	3. IV. 1955	Velika planina	Umek Mara	padec pri smučanju	desne noge v gležnju
14.	7. IV. 1955	Govnjač	Ciuha Mojca	padec pri smučanju	desne noge v kolenu
15.	10. IV. 1955	Veliki vrh	Krmelj Janko	padec pri smučanju	zlom noge v gležnju
16.	14. IV. 1955	Komna	Veber Zorka	padec pri smučanju	izpad desne noge
17.	16. IV. 1955	Kokrško sedlo	Smerke Marjan	slabo vreme, slaba oprema in neizvežbanost	poškodbe na glavi in pretres možganov
18.	16. IV. 1955	Kokrško sedlo	Kladnik Rudi	poleđenost terena	izčrpanost
19.	1. V. 1955	Na plazišču pod Savinjskim sedlom	Čop Ivan	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju
20.	1. V. 1955	„ „	Klinar Mišan	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
21.	1. V. 1955	„ „	Prešeren Friderik	padec pri smučanju	leve noge v gležnju
22.	1. V. 1955	„ „	Gorjanc Franc	padec pri smučanju	prsnega koša
23.	2. V. 1955	Lanševica	Sekula Marjanca	padec pri smučanju	zlom noge

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ponesrečenci	Vzroki nesreče	Poškodba
24.	3. V. 1955	Zah. stena Prisojnika	Viđmar Albin	padec v steni zaradi nezadostne opreme in neizvežbanost	smrtna
25.	3. V. 1955	Komna	Serman Biserka	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju
26.	4. V. 1955	Kališče (Storžič)	Suler Lucijan	padec	dvojni zlom noge
27.	26. VI. 1955	Severna stena Štajerske Rinke	Fajgelj Vlado	padec pri plezanju	smrtna
28.	4. VII. 1955	Mojstrovka	Barabačev Teodor	odlom prijema pri plezanju	splošne poškodbe
29.	6. VII. 1955	Juž. stena Prisojnika	Matešič Djurdja	zdrsnila na snegu	smrtna
30.	12. VII. 1955	Velo polje	Sinkovič Jarmila	napačni korak	leve noge v gležnju
31.	20. VII. 1955	Begunjsčica	Kampljč Primož	jadraino letalo se je zrušilo v greben Begunjsčice	smrtna
32.	20. VII. 1955	Begunjsčica	Bernard Jože	jadraino letalo se je zrušilo v greben Begunjsčice	prelom medenice, izpah desne roke in splošne ogrebnine
33.	31. VII. 1955	Kofce	Januš Jože	zdrsnil na ilovici	zlom leve noge
34.	5. VIII. 1955	Korošica	Merčun Tone	zdrsnil na stezi	smrtna
35.	7. VIII. 1955	Na prehodu Skrbina - Krn	Volarič Ivan	padec	smrtna
36.	9. VIII. 1955	Velika planina	Kurat Marija	napačni korak	zlom desne noge v gležnju
37.	17/18. VIII. 1955	Rombon-Čukla	Lužar Helena	napačni korak	leve noge v gležnju
38.	28. VIII. 1955	Begunjsčica	Anderle Janez	zdrsnil po pobočju	poškodbe na glavi s hudo krvavitvijo
39.	26. IX. 1955	Pod Kriškimi podi	Zupančič Uroš	trenutna slabost in nezavest	manjše poškodbe na glavi
40.	28. IX. 1955	Okolica Triglava	Kirchgartner Hans	slabo vreme, sneg, megla	pogrešan
41.	9/10. IX. 1955	Vissiakova grapa	Sverše Mitovan in tovariš	zašla zaradi nepoznanja terena	brez poškodb, vendar izčrpanost in premraženost
42.	14. X. 1955	V grapi Sedelšek	Horvat Matija	zaradi teme zdrsnil v grapo	poškodbe na glavi
43.	4. XII. 1955	Hudi graben — jugozapadno pobočje	Peternel Lado	pomanjkljiva oprema in neprevidnost pri hoji	smrtna

* V seznamu ni upoštevanih 6 poizvedovalnih akcij.

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA V LETU 1954 IN 1955

Zap. št.	Planinsko društvo	Članstvo 1954	Naročniki 1954	Članstvo 1955	Naročniki 1955	Štev. naroč. 1954 v ‰	Štev. naroč. 1955 v ‰	Porast 1955 v ‰	Padeč 1955 v ‰
1.	Ajdovščina	114	38	112	41	33	37	4	—
2.	Bled	339	102	326	88	30	27	—	3
3.	Bohinj	350	38	225	33	11	15	4	—
4.	Boh. Bistrica	163	11	193	20	7	10	3	—
5.	Bovec	144	40	133	36	28	27	—	1
6.	Brežice	119	33	142	50	28	35	7	—
7.	Celje	1 260	360	1 368	281	29	21	—	8
8.	Cerkno	340	16	293	18	5	6	1	—
9.	Črnomelj	141	28	170	25	10	15	5	—
10.	Črnuče	112	29	136	21	26	15	—	11
11.	Dol	93	10	120	10	11	8	—	3
12.	Domžale	268	35	265	34	13	13	—	—
13.	Dovje	266	28	380	23	11	6	—	5
14.	Gorje	514	26	505	23	5	5	—	—
15.	Gornji grad	200	15	225	28	8	12	4	—
16.	Gozd	62	5	79	5	8	6	—	2
17.	Hrastnik	430	56	465	62	13	13	—	—
18.	Idrija	411	79	447	76	19	17	—	2
19.	Ilir. Bistrica	—	5	100	4	—	4	—	—
20.	Javornik	620	67	680	60	11	9	—	2
21.	Jesenice	901	121	933	107	13	11	—	2
22.	Jezerško	112	22	121	21	20	17	—	3
23.	Kamnik	734	69	753	103	9	14	5	—
24.	Kobarid	161	15	163	15	9	9	—	—
25.	Kočevje	99	10	105	8	10	8	—	2
26.	Koper	—	50	104	50	—	48	—	—
27.	Kostanjevica	75	2	50	3	3	6	3	—
28.	Kranj	1 373	233	1 317	256	17	19	2	—
29.	Kranjska Gora	226	20	160	23	9	14	5	—
30.	Križe	124	31	113	27	25	24	—	1
31.	Krško	121	25	135	24	21	18	—	3
32.	Laško	517	60	601	60	12	10	—	2
33.	Litija	198	14	130	19	7	15	8	—
34.	Litostroj	309	119	222	105	39	47	8	—
35.	Ljubljana	8 080	1 203	7 516	1 333	18	18	—	—
36.	Ljubno	101	17	67	15	17	22	5	—
37.	Ljutomer	160	25	124	25	16	20	4	—
38.	Majšperk	95	39	89	42	41	47	6	—
39.	Maribor	2 318	366	2 440	400	16	16	—	—
40.	Medvode	242	22	358	74	9	21	12	—
41.	Mengeš	302	60	296	63	20	21	1	—
42.	Mežica	413	33	415	28	8	7	—	1
43.	Most	88	46	89	40	56	45	—	11
44.	Mozirje	177	13	181	14	7	8	1	—
45.	Murska Sobota	87	29	124	16	33	13	—	20
46.	Nova Gorica	336	63	249	50	19	20	1	—

Zap. št.	Planinsko društvo	Članstvo 1954	Naročniki 1954	Članstvo 1955	Naročniki 1955	Štev. naroč. 1954 v ‰	Štev. naroč. 1955 v ‰	Porast 1955 v ‰	Padece 1955 v ‰
47.	Novo mesto	305	25	353	25	8	7	—	1
48.	Obrtniki	137	—	179	6	—	3	—	—
49.	Oplotnica	76	5	49	4	7	8	1	—
50.	Podljubelj	66	12	72	8	18	11	—	7
51.	Poljčane	97	8	89	7	8	8	—	—
52.	Postojna	250	44	265	45	18	17	—	1
53.	Prevalje	379	67	429	65	18	15	—	3
54.	Ptuj	197	28	145	25	15	17	2	—
55.	PTT	632	72	891	70	11	12	1	—
56.	Radeče	103	38	162	45	35	28	—	7
57.	Radovljica	800	120	709	112	15	16	1	—
58.	Rateče	68	10	50	8	15	16	1	—
59.	Ravne	253	50	332	41	20	12	—	8
60.	Rimske Toplice	55	11	54	11	20	20	—	—
61.	Ruše	261	47	467	73	18	16	—	2
62.	Senovo »Bohore«	124	1	146	1	1	1	—	—
63.	Sežana	115	29	58	29	25	50	25	—
64.	Slov. Bistrica	504	59	630	51	12	8	—	4
65.	Slovenjgradec	660	82	644	76	12	12	—	—
66.	Slov. Konjice	300	61	357	61	20	17	—	3
67.	Solčava	163	13	147	68	8	46	8	—
68.	Šentjur	175	20	191	26	11	14	3	—
69.	Škofja Loka	433	51	461	54	12	12	—	—
70.	Šoštanj	198	42	310	33	21	11	—	10
71.	Tolmin	196	102	170	54	52	32	—	20
72.	Trbovlje in Kum	1 075	126	1 222	161	12	13	1	—
73.	Trzin	703	61	462	53	9	11	2	—
74.	Univerza	432	22	559	16	5	3	—	2
75.	Velenje	69	6	130	12	9	9	—	—
76.	Vipava	88	14	80	8	16	10	—	6
77.	Vuzenica	137	15	162	13	11	8	—	3
78.	Zabukovca	149	15	169	9	10	5	—	5
79.	Zagorje	618	44	582	37	7	6	—	1
80.	Železničar	360	61	357	73	17	20	3	—
81.	Železniki	167	25	93	24	15	26	11	—
82.	Žerjav	243	13	369	9	5	2	—	3
83.	Žiri	128	18	176	18	14	10	—	4
		34 016	5 145	34 640	5 290	15	15	—	—
Trst in Gorica			86		92				
Beograd			23		37				
Zagreb			44		52				
Republiška PD			39		33				
Ostale republike			82		116				
Inozemstvo			10		31				
Zamena z inozemstvom			22		20				
Zamena v državi			17		17				
			5 468		5 682				

STATISTIKA
članstva Planinske zveze Slovenije za leto 1955

Zap. št.	Planinsko društvo	Vrsta članstva			skupaj
		člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	83	21	8	112
2.	Bled	282	33	11	326
3.	Bohinjska Bistrica	148	36	9	193
4.	Bohinj - Srednja vas	182	31	12	225
5.	Bovec	62	13	58	133
6.	Brežice	55	76	11	142
7.	Celje	961	318	89	1 368
8.	Cerknica	5	—	—	5
9.	Cerkno	190	50	53	293
10.	Črnomelj	150	20	—	170
11.	Črnuče	107	29	—	136
12.	Dol pri Hrastniku	117	2	1	120
13.	Domžale	189	75	1	265
14.	Dovje - Mojstrana	303	51	23	380
15.	Gorje pri Bledu	390	73	42	505
16.	Gornji grad	150	40	35	225
17.	Gozd - Martuljk	45	8	26	79
18.	Hrastnik	360	50	55	465
19.	Idrija	322	85	40	447
20.	Hirska Bistrica	60	30	10	100
21.	Javornik - Koroška Bela	500	100	80	680
22.	Jesenice	677	139	117	933
23.	Jezerško	97	11	13	121
24.	Kamnik	525	164	64	753
25.	Kobarid	120	27	16	163
26.	Kočevje	78	27	—	105
27.	Koper	100	4	—	104
28.	Kostanjevica na Krki	32	6	12	50
29.	Kranj	1 003	250	64	1 317
30.	Kranjska gora	140	16	4	160
31.	Križe	97	10	6	113
32.	Kum Trbovlje	257	45	58	360
33.	Laško	381	70	150	601
34.	Litlja - Smartno	108	13	9	130
35.	Litostroj Ljubljana	204	10	8	222
36.	Ljubljana - matica	5 029	2 017	470	7 516
37.	Ljubno ob Savinji	57	6	4	67
38.	Ljutomer	99	9	16	124
39.	Majšperk	81	5	3	89
40.	Maribor	1 610	640	190	2 440
41.	Medvode	192	56	110	358
42.	Mengeš	163	91	42	296
43.	Mežica	341	43	31	415
44.	Most na Soči	41	22	26	89
45.	Mozirje	88	21	72	181

Zap. št.	Planinsko društvo	Vrsta članstva			
		člani	mladinci	pionirji	skupaj
46.	Murska Sobota	81	25	8	124
47.	Nova Gorica	155	45	49	249
48.	Novo mesto	218	122	13	353
49.	Obrtnik Marlbor	131	27	21	179
50.	Oplotnica	39	9	1	49
51.	Podljubelj	65	6	1	72
52.	Poljčane	75	13	1	89
53.	Postojna	134	72	59	265
54.	PTT Ljubljana	495	74	22	591
55.	Prevalje	290	65	74	429
56.	Ptuj	113	20	12	145
57.	Radeče pri Zidanem mostu	135	16	11	162
58.	Radovljica	591	95	23	709
59.	Rateče - Planica	40	5	5	50
60.	Ravne na Koroškem	230	80	22	332
61.	Rimske Toplice	44	8	1	54
62.	Ruše	264	63	140	467
63.	Senovo	75	21	50	146
64.	Sežana	53	5	—	58
65.	Slov. Bistrica	400	70	160	630
66.	Slovenjgradec	441	35	168	644
67.	Slov. Konjice	247	50	60	357
68.	Solčava	129	16	2	147
69.	Šentjur pri Celju	116	39	36	191
70.	Škofja Loka	364	89	8	461
71.	Šoštanj	231	22	57	310
72.	Tolmin	131	23	16	170
73.	Trbovlje	654	69	139	862
74.	Tržič	342	58	62	462
75.	Univerza Ljubljana	—	559	—	559
76.	Velenje	100	20	10	130
77.	Videm - Krško	90	33	12	135
78.	Vipava	50	20	10	80
79.	Vuzenica	144	9	9	162
80.	Zabukovca	148	19	2	169
81.	Zagorje ob Savi	419	143	20	582
82.	Železničar Ljubljana	248	80	29	357
83.	Za selško dolino v Železnikih	88	3	2	93
84.	Zerjav	239	25	105	369
85.	Žiri	163	11	2	176
S k u p a j		24 163	7 011	3 471	34 645
V letu 1954		24 172	6 905	2 968	34 045
V letu 1955		24 163	7 011	3 471	34 645
Razlika		— 9	+ 106	+ 503	+ 600

P R E G L E D
gradbenih investicij v letu 1955

Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	Investirano						Skupne investicije v letu 1955	
			iz lastnih sredstev	izvršenih prostov. delov. ur	v vrednosti	subven- cija PZS	ostale subven- cije	posojilo PZS		ostalo posojilo
1.	Bled	Prehodna planinska postojanka								
		»Planinc« na Bledu	390 857	—	—	—	—	—	390 857	
		Blejska koča na Lipanci	94 892	—	—	—	—	—	94 892	
2.	Bohinj	Vodnikova koča na Velem polju	96 201	1 412	91 780	—	—	2 000 000	1 150 966	3 338 947
		Koča pod Bogatinom	229 877	1 420	71 000	—	—	—	84 826	385 703
		Koča na Uskovnici	307 509	1 531	99 515	—	30 000	—	200 100	637 124
3.	Bovec	Gradnja koče na Mangrtu	35 425	—	—	—	—	151 500	—	186 925
4.	Celje	Dom v Logarski dolini	568 980	200	10 000	—	—	—	—	578 980
		Frišaufov dom na Okrešlju	—	—	—	—	—	850 606	—	850 606
		Dom pod Tovstim vrhom	—	—	—	—	330 367	—	—	330 367
		Bivak pod Ojstrico	63 737	120	6 000	—	—	—	—	69 737
5.	Cerkno	Koča na Poreznu	47 718	—	—	—	—	—	—	47 718
6.	Črnomelj	Dom na Mirni gori	323 000	956	48 300	2 000 000	—	—	—	2 371 800
7.	Črnuče	Koča na Mali planini	5 000	260	24 000	—	32 000	—	—	61 000
8.	Dol pri Hrastniku	Gradnja doma na Goreh	—	1 061	74 950	—	479 038	—	—	553 988
9.	Domžale	Dom na Veliki planini	560 000	—	—	—	—	—	—	560 000
10.	Dovje - Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	191 188	—	—	—	—	223 420	—	414 608
11.	Gorje	Tržaška koča na Doliču	24 400	42	4 920	—	—	—	—	29 320
		Dom Planika pod Triglavom	13 424	126	7 560	—	—	—	—	20 984
12.	Gornji grad	Gradnja doma na Menini planini	1 269 682	—	—	—	—	900 000	—	2 169 682
13.	Idrija	Koča na Javorniku	9 477	—	—	—	—	—	—	9 477
		Gradnja koče na Hleviški planini	420 230	—	—	—	—	—	—	420 230
14.	Javornik	Staničeva koča pod Triglavom	—	100	5 000	—	—	—	—	5 000

Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	Investirano						Skupne investicije v letu 1955
			iz lastnih sredstev	izvršenih prostov. delov. ur	v vrednosti	subven-cija PZS	ostale subven-cije	posojilo PZS	
15.	Jesenice	Erjavčeva koča na Vršiču	416 880	—	—	—	—	—	416 880
		Tičarjev dom na Vršiču	421 450	—	—	—	—	—	421 450
		Koča pri Izviru Soče	21 446	—	—	—	—	—	21 446
		Bivak I	16 500	196	13 750	—	—	—	30 250
		Bivak II	11 309	146	10 250	—	—	—	21 559
		Bivak III	2 800	37	2 600	—	—	—	5 400
		Bivak IV	4 000	90	6 350	—	—	—	10 350
16.	Jezersko	Ceška koča na Ravneh	70 000	270	16 200	—	—	650 000	736 200
17.	Kamnik	Koča na Starem gradu	1 263 416	3 600	162 000	—	30 000	—	1 553 416
18.	Kobarid	Dom na Vrsnem	91 986	—	—	—	—	299 977	391 963
19.	Kočevje	Koča pri Jelenovem studencu	—	264	10 573	—	192 935	—	203 508
20.	Koper	Granja kočje na Slavniku	150 000	330	16 500	1 183 350	—	2 600 000	3 949 850
21.	Kostanjevica na Krki	Dom na Polomu	—	900	36 000	—	—	899 993	935 993
22.	Kranj	Gradnja doma na Smarjetni gori	131 798	—	—	—	—	—	131 798
23.	Kranjska gora	Koča na Gozdu	1 060	16	960	—	—	—	2 020
		Koča v Krnlci	88 546	56	3 360	—	—	—	91 906
24.	Križe	Koča na Križki gori	22 000	80	4 000	—	15 000	—	41 000
25.	Kum - Trbovlje	Koča na Kumu	—	—	—	—	421 300	—	421 300
26.	Laško	Dom na Smohorju	487 422	360	18 000	—	—	—	505 422
27.	Litiija - Smartno	Gradnja doma na Jančah	430 057	1 000	70 000	—	240 000	375 030	1 115 087
28.	Ljubljana - matica	Zavetišče na Bogatinskem sedlu	197 000	—	—	—	—	—	197 000
		Triglavski dom na Kredarici	—	—	—	1 313 346	—	—	1 313 346
		Koča pri Sedmerih jezerih	—	—	—	—	—	1 400 000	1 400 000
29.	Maribor	Mariborska koča na Pohorju	291 426	155	10 850	—	220 000	—	522 276
		Koča na Pesniku	21 406	—	—	—	—	—	21 406
		Koča na Zavarjevem vrhu	885 368	230	16 000	—	100 000	—	1 001 368
30.	Medvode	Slavkov dom na Golem brdu	94 500	437	21 480	—	—	130 188	246 168
31.	Mengeš	Mengeška koča na Gobavici	522 926	—	—	—	—	—	522 926
32.	Mežica	Koča Podpeca	42 212	190	9 500	—	—	—	51 712
		Gradnja žičnice na Peco	111 100	—	—	—	—	—	111 100
		Gradnja doma na Peci	1 023 158	470	23 500	—	100 000	760 615	1 907 273
		Zavetišče na Raduhi	2 585	55	2 750	—	—	—	5 335
		Zavetišče pri Skrubeju	78 553	180	12 600	—	—	—	91 153

33.	Most na Soči	Koča na Črni prsti	36 223	35	4 500	—	—	—	—	40 723
34.	Nova Gorica	Stjenkova koča na Trstelju	90 000	56	5 600	—	—	—	—	95 600
		Pionirska koča »Kekec« na Katarini	85 000	220	22 000	—	—	—	—	110 000
		Gomiščekovo zavetišče na Krnu	420 000	240	24 000	—	—	352 689	—	796 689
		Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	70 000	—	—	—	—	—	—	70 000
		Dom »Poldanovec« na Lokvah	134 000	—	—	—	—	—	—	134 000
35.	Obrtnik Maribor	Zavetišče na Tujzlovem vrhu	23 334	495	24 750	—	—	—	—	48 084
36.	Oplotnica	Koča na Pesku	720 000	860	40 000	—	300 000	—	—	1 060 000
37.	Podljubelj	Koča na Kalu pod Kočcami	10 000	700	28 000	—	—	—	15 000	53 000
38.	Poljčane	Dom na Boču	67 886	22	1 100	—	—	300 000	—	368 986
39.	Postojna	Vojkova koča na Nanosu	111 086	—	—	—	—	—	—	111 086
40.	Prevalje	Dom na Uršlji gori	312 252	4 906	196 240	—	155 000	—	—	663 492
41.	PTT Ljubljana	Poštarška koča na Vršiču	484 142	1 030	82 480	—	726 259	—	—	1 292 881
42.	Rateče - Planica	Koča Tamar v Planici	—	—	—	50 000	—	—	—	50 000
43.	Ruše	Tinetov dom pri Arehu	659 454	—	—	—	1 022 800	—	—	1 682 254
44.	Slov. Bistrica	Gradnja kočee pri Treh kraljih	1 041 286	—	—	—	573 600	1 000 000	552 608	3 167 494
45.	Slovenjgradec	Dom pod Veliko Kopo na Pungartu	206 564	60	3 000	—	200 000	599 860	—	1 008 424
46.	Slov. Konjice	Gradnja razgled. stolpa na Rogli	822 490	2 642	132 100	—	—	—	—	954 590
47.	Solčava	Dom Rogovilec	61 743	—	—	—	—	—	—	61 743
		Dom Rinka	532 291	—	—	—	—	—	—	532 291
48.	Sentjur	Zavetišče na Resevni	28 000	—	—	—	—	—	—	28 000
49.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	—	—	—	—	260 000	—	—	260 000
50.	Trbovlje	Dom na Mrzlici	40 000	50	4 000	—	300 000	—	—	344 000
51.	Tržič	Dom pod Storžičem	125 973	—	—	—	—	—	954 550	1 080 523
		Kostanjčeva koča na Dobrči	73 269	—	—	—	—	—	—	73 269
52.	Velenje	Koča na Paškem Kozjaku	186 240	260	13 000	—	—	980 000	—	1 179 240
53.	Videm - Krško	Tončkov dom na Lisci	5 600	20	1 080	—	—	—	—	6 680
54.	Vuzenica	Koča Planinc na Pohorju	25 000	245	9 800	—	80 000	—	—	114 800
55.	Zagorje	Koča na Sv. Gori	115 270	—	—	—	—	—	—	115 270
56.	Železničar Ljubljana	Gradnja žičnice na Vogel	135 440	—	—	1 342 828	—	—	—	1 478 268
57.	Železniki	Koča na Ratitovcu	91 607	—	—	—	—	—	—	91 607
58.	Zerjav	Koča na Smrekovcu	252 330	—	—	—	100 000	—	—	352 330
59.	TD Kranjska gora	Gradnja žičnice na Vitranc	—	—	—	500 000	—	—	—	500 000
Skupaj			18 521 991	23 131	1 502 398	3 206 174	9 091 649	13 493 878	4 038 050	49 854 140

P R E G L E D

kapacitete in obiska planinskih postojank v letu 1955

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev		
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslovanov	Inozemcev	Skupaj
1.	Blejska koča na Lipanci	Jul. Alpe	1633	Bled	24	—	24	1 565	88	1 653
2.	Preh. plan. postoj. »Planina« na Bledu	„	495	Bled	5	—	5	ne evidentira		
3.	Koča pod Bogatinom	„	1513	Bohinj - Srednja vas	40	25	65	1 447	103	1 550
4.	Vodnikova koča na Velem polju	„	1805	Bohinj - Srednja vas	—	10	10	1 743	49	1 792
5.	Koča na Uskovnici	„	1183	Bohinj - Srednja vas	9	10	19	1 621	59	1 680
6.	Zavetišče na Rovtarici	„	1100	Bohinjska Bistrica	—	—	—	ne evidentira		
7.	Koča Zlatorog v Trenti	„	622	Bovec	15	32	47	3 055	71	3 126
8.	Koča Petra Skalarja pod Kaninom	„	1811	Bovec	25	40	65	248	—	248
9.	Aljažev dom v Vratih	„	1015	Dovje - Mojstrana	46	102	148	6 902	359	7 261
10.	Dom Planika pod Triglavom	„	2404	Gorje pri Bledu	22	40	62	3 749	199	3 948
11.	Tržaška koča na Doliču	„	2120	Gorje pri Bledu	24	18	42	3 537	161	3 698
12.	Staničeva koča pod Triglavom	„	2332	Javornik - Kor. Bela	23	30	53	2 079	112	2 191
13.	Kovinarska koča na Zasipski planini	„	892	Javornik - Kor. Bela	—	22	22	1 537	—	1 537
14.	Erjavčeva koča na Vršiču	„	1515	Jesenice	48	12	60	14 221	64	14 285
15.	Tičarjev dom na Vršiču	„	1620	Jesenice	27	23	50	8 628	21	8 649
16.	Koča pri izviru Soče	„	786	Jesenice	12	—	12	6 239	1	6 240
17.	Zavetišče pod Spičko	„	2050	Jesenice	—	16	16	458	—	458
18.	Bivak I (Vel. Dnina)	„	2180	Jesenice	—	4	4	46	—	46
19.	Bivak II (Pod rokavi)	„	2140	Jesenice	—	5	5	39	—	39
20.	Bivak III (Za Akom)	„	1340	Jesenice	—	8	8	91	—	91
21.	Bivak IV (Na Rušju)	„	1980	Jesenice	6	—	6	43	—	43
22.	Koča v Martuljku	„	930	Jesenice	6	5	11	150	—	150
23.	Dom na Vrsnem	„	610	Kobarid	6	17	23	1 178	—	1 178
24.	Koča na Podkorenskem sedlu	„	1075	Kranjska gora	11	—	11	579	—	579
25.	Koča v Krnici	„	1218	Kranjska gora	12	10	22	1 583	—	1 583

26.	Mihov dom na Vršiču	Jul. Alpe	1070	Kranjska gora	2	19	21	2 174	—	2 174
27.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	17	11	28	573	—	573
28.	Dom na Komni	"	1525	Ljubljana - matica	72	24	96	5 281	283	5 564
29.	Zavetišče Savica	"	805	Ljubljana - matica	4	18	22	1 288	95	1 383
30.	Zavetišče na Bogatinskem sedlu	"	1804	Ljubljana - matica	—	8	8	ni poslovalo		
31.	Triglavski dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana - matica	67	60	127	5 814	394	6 208
32.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1683	Ljubljana - matica	23	35	58	5 715	105	5 820
33.	Koča na Črni prsti	"	1848	Most na Soči	2	18	20	1 690	—	1 690
34.	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	"	2210	Nova Gorica	—	50	50	1 066	—	1 066
35.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	680	Nova Gorica	38	—	38	1 053	—	1 053
36.	Poštarska koča na Vršiču	"	1725	PTT Ljubljana	27	—	27	6 039	348	6 387
37.	Pogačnikov dom pri Kriških jezerih	"	2052	Radovljica	8	52	60	1 970	113	2 083
38.	Koča Tamar v Planici	"	1108	Rateče - Planica	8	24	32	4 268	64	4 332
39.	Dom Jalovec v Trenti	"	595	Tolmin	10	35	45	1 058	—	1 058
40.	Koča na Razor planini	"	1300	Tolmin	—	15	15	891	—	891
41.	Zavetišče Globoko	"	1835	Tolmin	—	4	4	ne evidentira		
42.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	1932	Zasavska društva	—	20	20	1 235	—	1 235
43.	Koča na Poreznu	Predg.	1632	Cerkno	20	40	60	3 130	3	3 133
44.	Zavetišče na Robidenskem brdu	Jul. Alp	824	Cerkno	—	—	—	4 649	—	4 649
45.	Zavetišče v Počah pod Poreznom	"	700	Cerkno	2	—	2	2 462	—	2 462
46.	Koča na Šmarjetni gori	"	651	Kranj	—	—	—	15 276	80	15 356
47.	Koča na Šmarni gori	"	667	Ljubljana - matica	—	—	—	2 397	—	2 397
48.	Slavkov dom na Golem brdu	"	440	Medvode	6	—	6	ne evidentira		
49.	Dom na Lubniku	"	1024	Škofja Loka	23	—	23	7 779	9	7 788
50.	Koča na Ratitovcu	"	1666	Zelezniki	8	20	28	527	20	547
51.	Zavetišče na Mrzlem vrhu	"	925	Ziri	—	5	5	1 135	—	1 135
52.	Zavetišče na Vrsniku	"	742	Ziri	2	5	7	1 187	—	1 187
53.	Koča Pristava na Javornškem rovtu	Kara-	930	Javornik - Kor. Bela	9	8	17	3 752	—	3 752
54.	Koča Podpeca (Na Pikovem)	vanke	986	Mežica	12	20	32	2 480	20	2 500
55.	Zavetišče na Peci (bivak)	"	1650	Mežica	—	45	45	1 166	7	1 173
56.	Zavetišče pri Skrubeju	"	610	Mežica	—	—	—	3 990	—	3 990
57.	Koča na Kaču pod Kofcami	"	1050	Podljubelj	—	5	5	350	—	350
58.	Zavetišče pri Jurju	"	884	Podljubelj	—	—	—	2 330	—	2 330
59.	Dom na Uršlji gori	"	1696	Prevalje	42	20	62	5 667	19	5 686

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev		
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslovanov	Inozemcev	Skupaj
60.	Roblekov dom na Begunjsčici	Karavanke	1757	Radovljica	6	42	48	2 657	27	2 684
61.	Valvasorjev dom pod Stolom	"	1180	Radovljica	5	20	25	3 539	—	3 539
62.	Koča pod Kladvom na Košuti	"	1560	Tržič	—	—	—	ni poslovala		—
63.	Dom na Kofcah	"	1505	Tržič	12	16	28	991	—	991
64.	Zavetišče na Bistriški planini	"	1052	Tržič	—	—	—	256	—	256
65.	Zavetišče Pungrat pod Košuto	"	1480	Tržič	—	—	—	214	—	214
66.	Zavetišče Tegoše	"	1203	Tržič	—	—	—	120	—	120
67.	Plan. smuč. dom Titovi graničarji na Zelenici	"	1535	Tržič	10	—	10	ni posloval		—
68.	Dom na Brdu pri Ljubnem	Pređg.	610	Tržič	6	—	6	569	—	569
69.	Zavetišče pri Mihevu	Karavank	650	Žerjav	—	—	—	2 885	—	2 885
70.	Dom v Logarski dolini	Kamniške	757	Celje	101	—	101	30 848	181	31 029
71.	Frišaufov dom na Okrešlju	Alpe	1378	Celje	17	60	77	5 165	18	5 183
72.	Kocbekov dom na Korošici	"	1808	Celje	25	26	51	1 915	44	1 959
73.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	"	1344	Celje	70	80	150	3 699	15	3 714
74.	Bivak pod Ojstrico	"	1800	Celje	—	4	4	114	—	114
75.	Ceška koča na Ravneh	"	1543	Jezerško	11	20	31	1 279	—	1 279
76.	Cojzova koča na Kokrškem sedlu	"	1791	Kamnik	30	25	55	1 744	24	1 768
77.	Koča na Jermanovih vratih	"	1884	Kamnik	46	40	86	2 865	38	2 903
78.	Bivak v Kočni	"	1952	Kranj	4	3	12	44	—	44
79.	Koča na Kriški gori	"	1582	Križe	5	8	13	2 890	15	2 905
80.	Zavetišče na Mali Poljani	"	1100	Križe	—	—	—	584	—	584
81.	Zavetišče Trstenik	"	450	Križe	—	—	—	826	—	826
82.	Zavetišče v Gozdu	"	864	Križe	—	—	—	1 716	—	1 716
83.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana - matica	32	22	54	6 095	121	6 216
84.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana - matica	—	6	6	36	—	36
85.	Zavetišče na Grohatu pod Raduho	"	1682	Mežica	—	60	60	962	—	962
86.	Zavetišče pri Pucu	"	710	Mežica	—	—	—	3 012	20	3 032
87.	Koča na Loki pod Raduho	"	1520	Solčava	5	30	35	2 171	—	2 171

88.	Koča Podolševa	Kamn.	1250	Solčava	2	—	2	ne evidentira		
89.	Zavetišče pod Ojstrico na Klemenškovi pl. Alpe		1206	Solčava	—	30	30	1 442	9	1 451
90.	Dom Rogovilec, Solčava	"	650	Solčava	37	—	37	ne evidentira		
91.	Dom Rinka Solčava	"	660	Solčava	15	—	15	ne evidentira		
92.	Andrejev dom na Siemenu	"	1096	Šoštanj	35	50	85	10 247	58	10 305
93.	Dom pod Storžičem	"	1050	Tržič	40	50	90	1 530	—	1 530
94.	Zavetišče na Konjščici	"	1520	Tržič	4	—	4	180	—	180
95.	Kostanjčeva koča na Dobrči	"	1520	Tržič	4	20	24	667	—	667
96.	Bivak v Storžiču	"	1750	Tržič	4	—	4	145	—	145
97.	Koča na Smrekovcu	"	1377	Zerjav	42	46	88	4 804	—	4 804
98.	Dom pod Tovstim vrhom (Celjska koča)	Predg.	750	Celje	47	32	79	15 340	—	15 340
99.	Zavetišče na Gori Oljki	Kamn.	734	Celje	8	—	8	5 348	—	5 348
100.	Koča na Mali planini	Alp	1447	Črnuče	7	20	27	515	—	515
101.	Dom na Veliki planini	"	1520	Domžale	76	2	78	2 898	2	2 900
102.	Zavetišče na Menini planini	"	1300	Gornji grad	2	10	12	563	—	563
103.	Koča na Starem gradu	"	585	Kamnik	2	6	8	4 904	64	4 968
104.	Dom na Krvavcu	"	1700	Kranj	42	80	122	3 244	—	3 244
105.	Mengeška koča na Gobavici	"	433	Mengeš	5	—	5	4 500	—	4 500
106.	Zavetišče na Kesevni z razgled. stolpom	"	629	Sentjur pri Celju	—	4	4	1 153	—	1 153
107.	Mariborska koča z razgled. stolpom	Pohorje	1080	Maribor	28	16	44	10 186	27	10 213
108.	Ribniška koča	"	1530	Maribor	37	23	60	5 840	8	5 848
109.	Koča na Pesniku	"	1104	Maribor	12	10	22	2 113	5	2 118
110.	Koča na Pesku	"	1382	Oplotnica	32	—	32	3 117	6	3 123
111.	Tinetov dom pri Arehu	"	1250	Ruše	10	20	30	5 404	8	5 412
112.	Koča nad Šumikom	"	1125	Ruše	10	—	10	3 060	—	3 060
113.	Koča pri Treh kraljih	"	1200	Slov. Bistrica	17	12	29	1 694	10	1 704
114.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	"	1161	Slov. gradec	10	50	60	2 786	—	2 786
115.	Dom pod Veliko Kopo na Pungartu	"	1377	Slov. gradec	33	40	73	4 537	—	4 537
116.	Koča Planinc (Tajzl)	"	960	Vuzenica	13	—	13	468	—	468
117.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	659	Poljčane	10	20	30	2 306	8	2 314
118.	Koča Tromejnik na Doliču	Goričko	400	Murska Sobota	—	8	8	2 422	11	2 433
119.	Koča na Žavcerjevem vrhu	Kozjak	924	Maribor	12	14	26	4 824	1	4 825
120.	Zavetišče na Tuzlovem vrhu	"	629	Obrtnik Maribor	—	—	—	559	—	559
121.	Zavetišče Primož nad Muto	"	549	Vuzenica	—	—	—	1 178	—	1 178
122.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	1130	Velenje	—	—	—	2 184	9	2 193

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč			Število obiskovalcev		
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslovanov	Inozemcev	Skupaj
123.	Zavetišče na Goreh	Zasavje	791	Dol pri Hrastniku	—	—	—	3 069	—	3 069
124.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	24	40	64	4 973	24	4 997
125.	Koča na Kumu	"	1219	Kum - Trbovlje	8	40	48	4 118	8	4 126
126.	Dom na Šmohorju	"	778	Laško	26	24	50	2 971	—	2 971
127.	Zavetišče na Jančah	"	791	Litija - Smartno	—	—	—	839	1	840
128.	Dom na Mrzlici	"	1119	Trbovlje	15	30	45	5 764	—	5 764
129.	Tončkov dom na Lisci	"	924	Videm - Krško	20	40	60	6 531	6	6 537
130.	Koča na Sv. Gori	"	849	Zagorje ob Savi	70	—	70	4 116	—	4 116
131.	Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	"	1206	Zagorje ob Savi	3	8	11	1 209	—	1 209
132.	Zavetišče Zaloke pod Čemšeniško planino	"	680	Zagorje ob Savi	—	—	—	1 681	—	1 681
133.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	12	—	12	690	4	694
134.	Dom Vinka Paderšiča	"	822	Novo mesto	6	20	26	1 386	—	1 386
135.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Črnomelj	23	30	53	1 997	17	2 014
136.	Koča pri Jelenovem studencu	gričevlje	850	Kočevje	5	12	17	1 288	—	1 288
137.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski	1218	Ajdovščina	—	10	10	835	—	835
138.	Zavetišče Antona Bavčerja na Čavnu	gozd	1243	Ajdovščina	—	10	10	1 622	6	1 628
139.	Koča pri izviru Hublja	"	160	Ajdovščina	—	—	—	3 553	7	3 560
140.	Pionirska koča Kekec na Katarlni	"	306	Nova Gorica	—	—	—	2 150	320	2 470
141.	Stjenkova koča na Trstelju — Tržaško-Komenski	Kras	664	Nova Gorica	12	12	24	630	112	742
142.	Koča na Hleviški planini z razglednim stolpom	Idrijsko hribovje	907	Idrija	10	—	10	6 227	—	6 227
143.	Zavetišče na Jelenku	"	1106	Idrija	—	—	—	819	—	819
144.	Zavetišče na Sivki	"	1006	Idrija	—	—	—	6 774	—	6 774
145.	Dom na Javorniku	"	1210	Idrija	16	20	36	5 499	—	5 499
146.	Cankarjeva koča na Svinščakih	Snežnik	1242	Hirska Bistrica	—	20	20	ni poslovala	—	—
147.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1248	Postojna	4	44	48	1 983	—	1 983
148.	Zavetišče pri Blažonu	"	915	Vipava	—	—	—	624	—	624
149.	Dom Poldanovec na Lokvah	Trnovska planota	965	Nova Gorica	36	32	68	ne evidentira	—	—
Skupaj					2034	2412	4446	417 832	4081*	421 913

* Inozemski obiskovalci planinskih postojank so iz sledečih držav: 1128 iz Avstrije, 904 iz Nemčije, 684 iz Anglije, 636 iz Italije, 361 iz Holandije, 170 iz Francije, 70 iz Švice, 46 iz ZDA, 38 iz Belgije, 9 iz Švedske, 8 iz Danske, 5 iz Finske, 4 iz Grčije, 4 iz Madžarske, 3 iz Egipta, 2 iz Nizozemske, 2 iz Turčije, 1 iz Čehoslovaske, 1 iz Izraela, 1 iz Kitajske, 1 iz Kanade, 1 iz Norveške, 1 iz Afrike in 1 iz Irske.

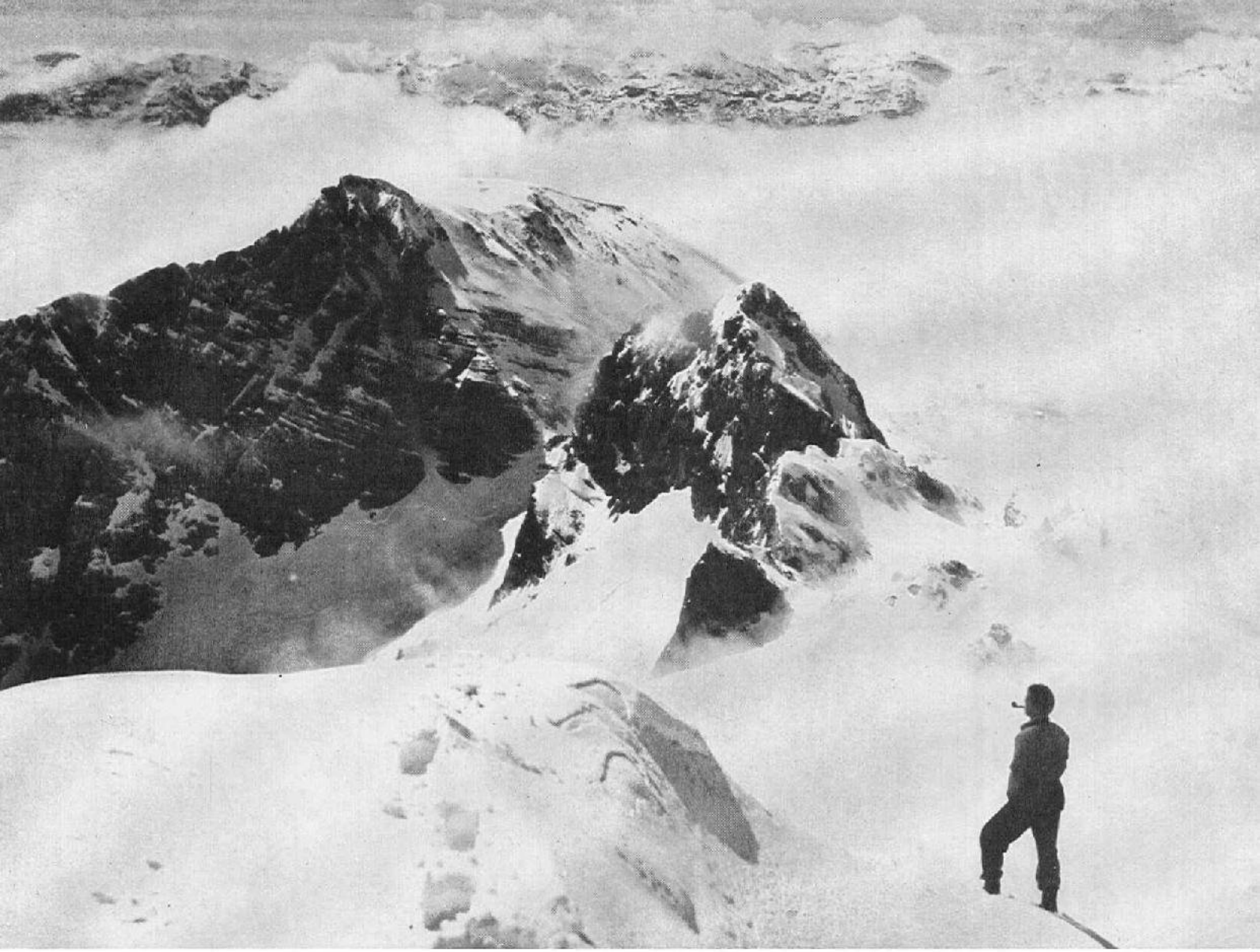
P R E G L E D

investicij za nadelavo, popravilo in markiranje potov v letu 1955

Investiralo

Zap. št.	Planinsko društvo	iz lastnih sredstev	izvršenih prostov. delov. ur	v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	Skupne investicije v letu 1955
1.	Ajdovščina	—	95	3 800	—	—	3 800
2.	Bled	100 000	—	—	—	—	100 000
3.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	10 750	—	10 750
4.	Bohinj - Srednja vas	102 190	—	—	—	—	102 190
5.	Bovec	2 717	—	—	—	—	2 717
6.	Brežice	—	—	—	—	—	—
7.	Celje	41 120	120	6 000	—	60 000	107 120
8.	Cerknica	—	—	—	—	—	—
9.	Cerkno	3 518	—	—	7 500	—	11 018
10.	Črnomelj	65 000	72	3 600	—	—	68 600
11.	Črnuče	—	—	—	—	—	—
12.	Dol pri Hrastniku	600	42	2 100	—	—	2 700
13.	Domžale	5 600	56	5 300	—	—	10 900
14.	Dovje - Mojstrana	22 500	—	—	—	—	22 500
15.	Gorje pri Bledu	42 031	131	7 860	—	—	49 891
16.	Gornjigrad	—	—	—	—	—	—
17.	Gozd Martuljk	1 000	100	5 000	—	—	6 000
18.	Hrastnik	—	270	18 200	—	133 053	149 253
19.	Idrija	2 264	—	—	—	—	2 264
20.	Ilirska Bistrica	—	—	—	—	—	—
21.	Javornik - Koroška Bela	20 000	50	5 000	75 000	—	100 000
22.	Jesenice	19 200	95	6 614	—	—	25 814
23.	Jezersko	60 000	250	15 000	—	—	75 000
24.	Kamnik	11 500	—	—	—	—	11 500
25.	Kobarid	—	—	—	—	—	—
26.	Kočevje	—	—	—	—	—	—
27.	Koper	—	—	—	—	—	—
28.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—
29.	Kranj	4 698	60	6 000	30 000	—	40 698
30.	Kranjska gora	—	20	1 200	—	—	1 200
31.	Križe	5 000	120	6 000	—	—	11 000
32.	Kum - Trbovlje	—	16	800	—	—	800
33.	Laško	—	—	—	—	—	—
34.	Litija - Šmartno	4 000	137	9 600	—	—	13 600
35.	Litostroj Ljubljana	—	—	—	—	—	—
36.	Ljubljana - matica	118 100	—	—	70 000	—	188 100
37.	Ljubno ob Savinji	—	20	800	—	—	800
38.	Ljutomer	—	—	—	—	—	—
39.	Majšperk	—	41	1 845	—	—	1 845
40.	Maribor	5 140	663	46 410	—	2 248 800	2 300 350
41.	Medvode	2 500	345	13 800	—	—	16 300
42.	Mengeš	—	—	—	—	—	—
43.	Mežica	—	173	8 650	—	—	8 650
44.	Most na Soči	5 003	55	6 400	—	—	11 403

Zap. št.	Planinsko društvo	Investiralo					Skupne investicije v letu 1955
		iz lastnih sredstev	izvršenih poslov. delov. ur	v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	
45.	Mozirje	—	—	—	—	—	—
46.	Murska Sobota	—	—	—	—	—	—
47.	Nova Gorica	93 700	203	20 300	—	—	114 000
48.	Novo mesto	—	—	—	—	—	—
49.	Obrtnik Maribor	2 960	25	2 500	—	—	5 460
50.	Oplotnica	—	—	—	—	—	—
51.	Podjubej	—	50	2 000	—	—	2 000
52.	Poljčane	1 400	24	1 200	—	—	2 600
53.	Postojna	—	—	—	—	—	—
54.	PTT Ljubljana	6 000	48	4 800	—	—	10 800
55.	Prevalje	1 600	84	3 360	—	—	4 960
56.	Ptuj	—	—	—	—	—	—
57.	Radeče pri Zid. mostu	1 800	20	2 000	—	—	3 800
58.	Radovljica	—	—	—	—	69 250	69 250
59.	Rateče - Planica	—	—	—	—	—	—
60.	Ravne na Koroškem	—	8	400	—	—	400
61.	Rimske Toplice	1 682	94	3 290	—	500	5 472
62.	Ruše	16 696	—	—	—	—	16 696
63.	Scnovo	—	130	5 200	—	2 530	7 730
64.	Sežana	4 238	64	3 200	—	—	7 438
65.	Slov. Bistrica	78 000	—	—	—	—	78 000
66.	Slov. gradec	2 000	25	1 250	—	—	3 250
67.	Slov. Konjice	—	—	—	—	—	—
68.	Solčava	—	22	1 560	—	—	1 560
69.	Sentjur pri Celju	3 200	80	4 000	—	—	7 200
70.	Škofja Loka	3 000	40	2 000	—	—	5 000
71.	Šoštanj	—	150	9 000	—	—	9 000
72.	Tolmin	—	—	—	—	—	—
73.	Trbovlje	3 000	40	4 000	—	10 000	17 000
74.	Tržič	57 642	—	—	28 804	—	86 446
75.	Univerza Ljubljana	—	—	—	—	—	—
76.	Velenje	—	—	—	—	—	—
77.	Videm - Krško	—	30	1 620	—	—	1 620
78.	Vipava	—	—	—	—	—	—
79.	Vuzenica	3 000	56	2 240	—	—	5 240
80.	Zabukovca	—	—	—	—	—	—
81.	Zagorje ob Savi	275 798	—	—	—	—	275 798
82.	Zasavska društva za Prehodavce	—	—	—	84 000	—	84 000
83.	Železničar Ljubljana	—	—	—	—	—	—
84.	Za Selško dolino v Železnikih	—	20	650	—	—	650
85.	Zerjav	49 690	—	—	—	—	49 690
86.	Ziri	—	48	2 400	—	—	2 400
	Za postavitev zimskih markacij v Julijcih	—	—	—	421 447	—	421 447
	Za nabavo jeklene žične vrvi	—	—	—	122 847	—	122 847
	Za nabavo klinov	—	—	—	74 491	—	74 491
Skupaj		1 249 087	4 192	251 979	924 839	2 524 133	4 953 038

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam naša nudi lepa priroda*

*Na opreznosti nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživevja zavaruje:*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

***D
OZ**

CEVI:

---

vodovodne
plinske
parovodne
konstrukcijske
pohištvene
pancirne

v dimenzijah
 $\frac{1}{8}$ — 3"

ŽELEZARNA JESENICE

LR Slovenija

Spojke za cevi
Loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov

ŽELEZARNE JESENICE